

MİMAR SİNAN

4. P.S. Büyük Üstad Mesajı Orhan ALSAÇ
5. İngiltere Bâ. L. Görevleri
Bizleri Nasıl Görüyorlar Celli LAYIKTEZ
10. MASONLUKTA YÜKSEK DERECELER ... Abdurrahman ERGİNSOY
18. Doktorluk ve MASONLUK Abdülkadir ERENGÜL
26. Landmark ve Rİİ Raşid TEMEL
31. Ruhun Ölümsüzlüğü ve Evrim! Enis Nihat ECER
37. Zerdüş Dini Ziya FİÇİCİOĞLU
43. Dünya Masonluğunda az
Rastlanılan Bir Olay Can ARPAÇ
48. Tak Tannıya Doğru: Atan Yusuf YÖRAF
55. Rönesans ve MASONLUK Üstün GÜRTUNA
72. Olayların İçinden Şahir ERMAN
74. Localardan Haberler Mimar SİNAN
84. Aramızda Ayrılanlar Mimar SİNAN

MİMAR SİNAN

**Gevşemeyin, endişe etmeyin. İncancınız
sağlamsa, mutlaka başaracaksınız.**

Şâni Yüce Kur'an, S.III. 139

Kapak Kompozisyonu : ŐINASI BARUTCU
YENİLİK BASIMEVİ — TİPO — OFSET
Tel. 143 55 72 - 145 32 48 ☆ İSTANBUL - 1990

MİMAR SİNAN

Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locasının
Tarihi, çağdaş ve gerçekçi açıdan
araştırma ve yayın organıdır.

Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locası adına
İmtiyaz sahibi: Cavit YENİCİOĞLU

Yazı işlerini fiilen idare eden: Reşad UMUR

DERGİDE ÇIKAN YAZILARIN SORUMLULUĞU YAZARLARINA AİTTİR.
ÜÇ AYDA BİR ÇIKARILIR, ÜYELERE MAHSUSTUR. PARA İLE SATILMAZ

SAYI: 74 Nuruziya Sokağı 25, Beyoğlu, Tel.: 149 24 51 ARALIK 1989

4. P.S. Büyük Üstad Mesajı Orhan ALSAÇ
6. İngiltere Bü. L. Görevlileri
Bizleri Nasıl Görüyorlar Celli LAYIKTEZ
10. Masonlukta Yüksek Dereceler ... Abdurrahman ERGİNSOY
18. Doktorluk ve Masonluk Abdülkadir ERENGÜL
28. Landmark ve Rit. Raşid TEMEL
31. Ruhun Ölümsüzlüğü ve Evrimi Enis Nihat ECER
37. Zerdüş Dini Ziya FİCİCİOĞLU
43. Dünya Masonluğunda az
Rastlanan Bir Olay Can ARPAÇ
48. Tek Tanrıya Doğru: Aton Yasef YOAF
65. Rönesans ve Masonluk Üstün GÜRTUNA
72. Olayların İçinden Şahir ERMAN
74. Localardan Haberler Mimar SİNAN
84. Aramızdan Ayrılanlar Mimar SİNAN

P.S. BÜYÜK ÜSTADIN MESAJÍ

Sevgili Kardeşlerim;

Hepinizin bildiği gibi bu yaz tarihte eşi az görülen bir insanlık suçu işlendi ve 300 binin üstünde soydaşımız yurtlarından, ana, baba, çocuk ve yakınlarından koparılıp yurdumuza göçmeğe zorlandılar. Aileler parçalandı, mal ve mülkler yabancı ellerde kaldı, insanlar korku ve telaş içinde o sırada ellerine ne geçti ise onu kurtarmaya çalışarak, günlerce yollarda sefalet çekmeği göze alarak canlarını yurdumuza attılar.

Bu telaşın nedeni Bulgarların asimilasyon politikası uygulamak suretile bu soydaşlarımızı örf ve adetlerinden vazgeçmeye zorlanmaları, görevlerini yapmalarına izin vermemeleri ve hatta adlarını bile değiştirmeğe zorlanmaları suretile en tabii insan haklarından mahrum edilmeleri ve buna karşı koyanların zorla sınır dışına sürülmesi idi.

Bizler Mason olarak umdelerimize ve ilkelerimize aykırı olan bu insanlık dışı olaya karşı kayıtsız kalamazdık. Bu nedenle 19.6.1989 tarihinde bir mektupla bu durumda etkili olabilecek beş uluslararası kuruluşa başvurarak bu uygulamayı durdurmak için ellerinden geleni yapmalarını rica ettim.

Bunu takiben 1 Temmuz 1989 tarihinde toplanan B . G . 'ler Kurulunda bu insanlık dışı davranıŐı ta- niŐtiĐimiz bütün Büyük Loca Büyük  stadlarına duyurmaya ve ayrıca B . L. 'mızın g cmenle- re yardım fonuna 50 milyon lira ile katkıda bu- lunmasına karar verdik ve bu kararları hemen uyguladık.

Sevgili Kardeşlerim;

Yazdığımız yüzün üstünde mektuba, bu aylar tatil ay- ları olmasına rağmen, hissiyatımızı anlayıŐla karŐılayan, kalben bizlerle beraber olduklarını bildiren cevaplar aldık ve alıyoruz.

Bu mesajımla sizlere durumdan bilgi vermek, hepimi- zin bir Mason olarak duyduğumuza emin oldu- ğum acıyı duyurmak ve belgelemek istedim.

Ev. U. Mi. 'dan bütün temennim bu acıların dinmesi, g cmen soydaŐlarımızın haklarının tes- lim edilmesi ve insanlığın bu yüz karasının adı- lane bir Şekilde silinmesi ve hiÇ bir yerde tek- rarlanmaması işin yardımcı olmasındır.

Kardeş Sevgi ve Saygılarımla.

Orhan ALSAÇ
Büyük  stad

İngiltere Bü. L. Görevlileri Bizleri Nasıl Görüyorlar

Celil LAYIKTEZ

Quatuor Coronati araştırma L. sı ile süren uzun ilişkimin getirdiği kişisel dostlukların devreye girmesiyle, İngiltere Bü. L. sı arşivlerine ulaşabilmişim.

Mimar Sinan Dergisinin 70/71/72/73 sayılarında bu arşivlerde Türkiye ile ilgili bulabildiğim dokümanların tümü, sıra numarası verilerek, kimi özetle, kimi tümüyle, ancak yorumsuz olarak, yayınlanmıştı.

Zaman zaman tanınma maksadıyla Türkiye'den yollanan evrağı incelediklerinde, veya arşivlerinde saklı bulunan Türkiye ile ilgili bilgileri istediğimizde İngiltere Bü. L.sı görevlilerinin olumsuz cevap verdikleri görülmektedir. Kendi politikaları bunu icap ettirebilirdi, bir talebi red etmek, nihayet, doğal haklarıdır denebilir. Ancak, kendi iç yazışmalarında, gayri resmi, mütalaaları, el yazısı notları veya yazılarımızın marjlarına düştükleri notlar, ünlem işaretleri, v.s., hayret vericidir. İşbu çalışmada bu tür mütalaaları toparlamaya çalıştım.

Doküman 13 B, 15 ve 17.

Bö. Bü. Üs. seçiminde Halim Paşa'nın adaylığı «fit and proper» (lâyık

ve uygun) olmadığı gerekçesiyle ve İngilizceyi yeterince bilmediği için muhalefetle karşılaşır ve sonunda «ne yazık ki İngiliz olmayan»... «ama gene de Amerikalı...» John Peter Brown seçilir. Ancak, işler sıkışınca, Sarayla iyi ilişkilerin temini için, Brown'ın Prens Halim'le birlikte görevini paylaşması gibi görülmemiş bir teklif de ortaya atılablmıştır. Halim Paşa sonradan Mısır Bö. Bü. L.sı Bü. Üs.ı olacak, ve bu sıfatıyla Londra'dan büyük hürmet görecektir.

Dok. No. 28

Aznavour K. Bü. Sek. Gray Clarke'a yazarak, Müslüman Türklerin kurdukları bir L.da tekris olan bir K.i, tekrisin tek olabilme niteliğini hiçe sayarak, kendi localarında tekrar tekris edeceklerini bildirmektedir.

Dok. No. 34

J.A. Grant K, Kemalettin Apak Üs.ın konuşmasındaki muhtemel yanlışları istihza ile teşhir etmektedir. (İngiltere Grand Orient'ı gibi.) Oysa, günün şartlarının izah edebileceği bu tür yanlışlar yalnızca şekle aittir.

Dok. No. 37

Bu dokümanda, Kemalettin Apak Üs.ın 1958'de yayınlamış olduğu Türk Mason Tarihinden İngilizce'ye çevrilmiş pasajlar vardır. Kemalettin Apak Üs.a yapılan atıfta, Masonik çağrı şekilleri yerine, BAY Kemalettin Apak denmektedir.

Dok. No. 38

Yukarıdaki evrak hakkında ki mütalaasında, Bü. Sek. Stubbs, Türkiye'de Masonluğu 700 yıl öncesine dayandırma çabaları böyle bir çalışmanın ciddiyetine gölge düşürür demektedir. Oysa, bugün bizler de Bektaşilerin Masonluğun öncüsü olduğunu kabul etmemekle beraber, konu zaman zaman tartışılmış, hatta, Bayreuth (Almanya) Masonik müzesi ile vaki yazışmamın sonucunda, tarafıma yolladıkları katalogda, eski Türk Masonik alametleri diye Bektaşi alametlerini teşhir ettikleri görülmektedir. Bugünkü düşüncemize göre, Bektaşiliğin felsefesi ile Masonluk arasında benzerlikler olabilir, ancak, Masonluk Türkiye'ye dışarıdan gelmiş, tamamen değişik kökenleri olan bir teşkilattir. Kemalettin Apak'ın zamanında böyle bir düşünceye sahip

olması tartışılabilir bir olaydır ve evrağın tümüne gölge düşürecek fahiş bir hatta değildir. Kaldı ki İngiliz Masonluğunda da yer yer M.Ö.'ne atıflar yapılmaktadır.

Daha ileride, aynı doküman hakkında, delil gösterilmeden Genova Bü. L.sından aldığı beratla Galata semtinde bir L.nın çalışmış olduğunun belirtilmesi evrağın tümü hakkında tereddüt uyandırdığı belirtilmektedir.

Hele, sonradan Kumbaracı Başı adını alan Benneval Kont'u için söyledikleri fevkalade aşağılayıcıdır: «Mason olduğuna inanılan, kendi memleketini red etmiş serseri bir Fransızın Türkiye'de bulunmuş olması orada Masonluğun mevcudiyetini ispat edebilir mi? Pocohantas'ın İngiltere'de yaşamış olması ile İngiltere Kızıl Derili arazisi mi olmuştur?»

Daha ileride, Kemalettin Apak Üs.ın Eski ve Kabul Edilmiş İskoç Ritine bağlanmış olmaktan bahsetmesi üzerine şu satırları okuyoruz: «Eski İskoç Ritinin İskoçya ile hiçbir ilgisi yoktur. Yazar ya İskoçya ile ilgisi olduğunu sanmakta, ya da bunu bir saygınlık ispatı olarak kullanmaktadır. Alternatiflerin hiçbirisi saygın değildir.»

Dok. No. 55

Bü. Sek. Nafiz Ekemen, bu dokümanda, Türkiye'deki İngiliz Localarında tekris edilen meşhur Türklerin listesini istemiştir. Dokümanın sonunda el yazılı notta, Bü. Sek.in, Türkiye Bü. L.sının kuruluşu, veya İngiltere ile vaki muhaberatta ilgili hiçbir dokümanın fotokopisinin Türklere verilmesine izin vermediği belirtilmektedir.

Dok. No. 57

Bü. Sek. Stubbs, aynı konu ile ilgili olarak, bu bilgilerin zaten Türk Masonlarını ilgilendiremeyeceğini ifade etmektedir.

Dok. No. 61

Kütüphane Md.ü Hewitt K. ritüellerimizi eleştirerek değişik ve karışık kaynaklardan topladıklarını (ploglot), yer yer ifrata kaçıldığını, boş lafların çok olduğunu (tarradidle) yazmakta ve alıntılarının kaynaklarını teşhis etmeye çalışarak, «şurası... Schroeder'den alınma, burasının... İngiliz, burasının da... Kontinentaj olduklarını tahmin ediyorum... geri kalanını teşhis edemedim.» gibi ifadeler kullanmaktadır.

Bü. Sek. Stubbs da vesaikin altına düştüğü notta türetilen «ploglot» kelimesini çok beğendiğini yazmaktadır.

Dok. No. 70

Bu doküman daha önce kısaca özetlenmişti. Burada ise, 14.6.78 tarihli çalışmalarımız hakkında R.A.C. Mordant K.in hazırladığı raporun ilk bölümü aynen aşağıya çıkartılmıştır.

«İngiltere'den eski bir dostumun aracı olmasıyla yalnızca Kalfa derecesinde bir Türk Mason tarafından yemeğe davet edildim.

«Yemek esnasında, restoranda başka bir masada oturan, kendinden daha tecrübeli birini tanıyınca, onu masamıza davet ederek bana takdim etti. Sonradan anladığıma göre, birbirlerini ancak tanıyorlarmış. «Bü. L.ya uğradım, ancak Üniversitede profesör olduğumu sandığım Bü. Sek. yerinde maalesef yoktu ve kendisiyle telefonda dahi görüşmemiş olmam üzerine, lokantada tanıdığım ikinci K., iki gün sonra toplanacak bir L.ya beni davet etti.

«Mason binasında üç mabet var ve toplantıdan sonra KK.ler aynı odada üç paralel masada yemek yiyip birbirlerini tanıma fırsatını kazanıyorlar. Aslında, tanıdığım ilk K. ikinci K.i de böyle tanımişti.

«Bü. Sek.i yeniden aradığımda tekrar yerinde olmadığından, yerine Bü. Üs.la tanıştırdım. Bü. Üs. Fransızca ve Türkçe biliyordu, paslı dilimle anlaşabildik. Bü. Üs. bana binayı, mabetleri gezdirdi ve sonra da kendi L.sına 3 cü derece çalışma için davet etti. İngilizce bilen birkaç KK'le L.ya girmeden önce sohbet ettik. Anladığım kadarıyla, Bü. L. iki kere konsakre edilmiş, ilki, Mısır Bü. L.sı, ikincisi de İskoçya Bü. L.sı tarafından, bu da, İngiltere'den farklı olan iç tezyinatı izah etmektedir.

«Hiçbir anda kendimi ispatlamam istenmedi. Kaliforniya'ya gittiğimde tarafıma vermiş olduğunuz Bü. L. mühürlü mektup yanımdaydı. Bü. Üs.a bir ziyaretçinin kendini ispatlamasının istenmemesinin doğal olup olmadığını sordum, Beni L.ya davet eden K.in kendisinin çok eski bir dostu olduğunu, hatta okul arkadaşı olduklarını ve bu K. tarafından takdim edilen herhangi bir K.in kendisince kabule şayan olduğunu açıkladı.»

Bu mektuba bir yorum eklemenin gerekli olduğunu sanmıyorum.

Masonlukta Yüksek Dereceler

Abdurrahman ERGİNSOY

Spekülatif veya Mavi Masonlukta üç derece vardır. Bu masonluğun doğuşundan 20 - 25 yıl sonra masonluğun yüksek derecelerinden söz edilmeye başlanmıştır. Böylece masonlukta ilk üç derecenin üzerinde yüksek dereceler ortaya çıkmıştır. Bu dereceler, temel olarak, ilke olarak aldığı ana görüş veya felsefeye göre çeşitli sistemler halinde kendini göstermiş Ritler halinde masonluğun bazan uzantısı, bazan yan kuruluşu olarak tarihte yerini almıştır.

Genel masonluk tarihinde yüksek dereceleri 4° - 102°'ye kadar çeşitli sistemler olarak görülmektedir.

Bütün sistemlerden veya Ritlerden bahsetmek uzun zaman a-

lacaktır. Biz ancak yüksek derecelerinin ne zaman, nasıl doğduklarını, ikinci bölüm olarakta ES. K.IS Ritinin doğuşunu özetlemeye çalışacağız. Unutmamak gerek, masonluk tarihi ve hele yüksek dereceler tarihi halâ karanlık bölümlerle doludur.

İnsanlık tarihinin din ve diğer inisiyatif kuruluşlar bölümünde şunu görürüz: İnisiyatif nizamalarda derecelerinin varlığı asli karakteristiktir.

Derece olayının genellemesi, olayın, yaşamın daima süregelen bir hareketi olduğu ve bu işin kişiyi tabii olsun, suni olsun değiştirdiği, hakikate iyi bir yolla ulaşma imkânı veren, insanları klasifiye eden aktivitenin bir parçasına bağlı olduğudur.

İnisiyatik bir yol olan masonlukta bu hal tabii olarak var olmuştur. Masonluk inisiyatik yol ile insanı tekamüle götürdüğü hepimizce bilinmektedir.

İnisiyasyon yasası üç maddede dile getirilen üniversal kutsallığını ortaya koyar :

1 — Ev.: Ul.: Mi.: ile sembolize edilen üniversal bir nizamın varlığı,

2 — İnsanın yaratılıştan tekemmül edilebilirliği,

3 — İnisiye olmuş, kendi kurtuluşunu sağlar, yani kendini üniversal nizamda yerini alarak bunu gerçekleştirmesini sürdürrebilirliği,

Bu seviyeye çıkmış kişi, hür mason, insan dediğimiz kişilerin üzerine çıkmış demektir. Bundan dolayı saygıya lâyıktır. Kardeşlik sevgisi onu toleransın tersini gösteren kelimeleri dahi reddetmeye iter. Bu fikir özgürlüğü onu çok büyük bir eyleme yöneltir. Locasında hüküm süren disiplin ona doğru hareket etme imkânını verir, kritik etme duygularını yok eder. Tartışma ancak kardeşlik plânında sürer. Burada fikir özgürlüğü hükme bağlanmış limitler içinde ifade edilmektedir. Çünkü organize bir gurubun içinde fikirler söyleyip yayılmaktadır. Bu sebeple buradaki maddi tahdit, entellek-

tüel bağımsızlığa engel değildir. Daima şunu bileceğiz: Masonik nizam ,iyi niyetli insanlara açıktır, ama masonik hikmet, onların arasındaki daha iyilere açıktır.

Masonik (Hikmet), aslı seçilmişler mertebesine ulaşmada, anlaşılmaz ve bazan da acı veren ilâhi telkinle belirir ve zaman içinde spiritüel insanlığa, sosyal ve ahlakî olgunlaşmaya yönelir ve yüceltir. Nefis muhasebesiyle başlayan çıraktan, ihtiraslardan, riyadan kurtulma, cehalet ve yalanla savaşım gelene, durmadan bilgilenene, ölümsüzlüğün nurunu görene, kavuşana, yani üstada kazandığı güç yetmez mi? Yolunun eğrisini düzeltmek, dikenini, çukuru nu yok etmek, yolunu sürdürmek için daha çok sevmek, sonra da aksiyon durumuna girmek ve uygulamayı öğrenip daha erdemli daha güçlü olmak gerekmez mi? Bu da yüksek derecelerdeki iyaklarla elde edilir. Manevi bakımdan bence yüksek derecelerin doğmasına ilk sebep budur.

Tarihi araştırmalarda yüksek derecelerin doğması ve gelişmesi için iki sebep daha vardır: Biri bozulmuş, ne oldukları belirsiz kişilerin masonluğu istilâsı ile masonluğun dejenere edilmiş nizamını düzeltmek ve yenileştirmek, ötekisi ise yine masonluğa girmiş bulunan menfaat fikrinin

yaptığı tahribatı gidermek. Bunlara ilâve olarak zamanın fikri aşamasında yer tutan Rasyonalizme karşı kontrpua olarak uzakta görünen romantizmin kaynağını oluşturmak.

Bu yönden Yüksek Derecelerde, sistemlerinde din, felsefe ve benzer ilimler ve sanat geniş olarak araç durumunda olmuştur. Bunların kullanış tarzı Ritlere göre değişmiştir. Bütün sistemlerin içinde insan tekamülüne ve gerçek masonluk ilkelerine ve amacına en uygun olanı ES. K. IS Riti olmuştur.

Yüksek derecelerin doğmasında ve gelişmesinde, kişiler arasında bir tür seri halinde sınıflandırma, empririk olarak tabii gibi görünmekte ise de bir başka nedeni buna eklemek gerekir. Değerleri bilinen ve tarih plânında yer alan bazı yönetici kişileri bulmak için ve faydalı şeyler yapmaya imkân vermek amacına göre yüksek derecelerin şu nedenlerini sıralamak ve aynı zamanda derecelerin sınıflandırılmasını yapmak mümkündür :

1 — Kişilerin seçilmesiyle nezareti emniyet altına alma arzusu veya locaların idaresi ve idamesi, nizamın doktrinini uygun hale getirmek amacı.

2 — Üç sembolik derecenin devamı olan ve Hiram Efsanesini sürdürme amacına dönük dere-

celer ki Üstad Hiram yeni üstad da yeniden dirçilir. Ama kusur ve hatalar, ihtiraslar sonsuza kadar yaşayacaktır. Buna karşı görev, aksiyon plâni üzerinde bilgilendirme olarak sürüp gidecektir. Böylece bilgilendirme dereceleri doğmuştur.

3 — Üstad Hiram'ın arzu ve iradesinin yerine geçenleri ve de mabedin yapımının verdiği ilhamı örnek alıp insanın kendinde onu inşa etmesini ideal ve spirütel mabetle dile getirme isteği Ketum üstadlık, Tam ve mükemmel üstad gibi dereceleri doğurmuştur.

4 — Önemli ve şayanı dikkat olan dereceler ki sembolik derecelerin lojik olarak devamı ve tamamlayıcısı olan derece, Kaybolmuş Kelimenin aranması amacına yönelmiştir. Burada alışimi ve mistik görüşler yer alır ve çoğu Rose Croix'dan aktarılmıştır.

5 — Sırf şovalyelik dereceleri ki asalet ve eskilik esasını taşıyor görünür ama gerçekte spirütel aksiyonu anlatan derecelerdir.

Bu görüşlere, zorluklar, ihtiyaçlar, korunma ihtiyacı, seçkin kişileri onore etmek ihtiyacı, şahsi hırs ve arzular da yüksek derecelerin doğmasına ve çoğalmasına sebep olduğunu katmak gerekir.

Bildiğiniz gibi 1717'de ilk Hür

Masonluk B.ü.: L.:'sı kurulduğunda çırak ve kalfa dereceleri vardı. 1725'de ilk Üs.:lık derecesi görünmüştür. B.ü.: L.:'ya bağlı olmayan bir locada Francis Drack York Locasında verdiği bir söylevde çırak, kalfa ve Üs.:lardan bahsetmiştir. Pritchard'ın meşhur Masonry Dissected adlı eserinde 1730'da üç dereceden söz edilmektedir. 1731'de 83° no.'lu Londra Locasında Üstad derecesinin varlığı tesbit edilmiştir. Tersimatlarda Üstadlığa terfi ücretinden söz edilmektedir.

Paris'teki Localarda 1733'de Üstad derecesinin bulunduğu tespit edilmiştir.

Operatif dönemde 1352'de York Abbey'in yıllığında 'Reglementa Pour Maçons et les ouvriers'de üstadlıktan söz edilmektedir.

Daruty'ye göre 1646'da çıraklık, 1648'de kalfalık, 1652'de üstadlık dereceleri vardı. Ancak bu zat kaynak göstermiyor.

Bir başka ifadeye göre, Ashmole'un kurduğu mason locası üç derece üzerinde çalışırdı. Ashmole'un bu sistemi Mısır Efsanelerine ya da Rose Croix Tarikatine (Kendisi Rose Croix mensubu idi) dayandırılmıştır. Ancak bu husus da teyid edilememiştir.

1660'larda Edinburg Apprentis

Register'e göre operatif masonluğa 12 - 14 yaşında (Indentures) adı altında kalfa ve üstadlar yanında yetiştirilmek üzere çırak adayları alınıp (7) yıl çalıştırılmış, beyenilirse Entered Apprentice olurlar, matriküle adları yazılmış ve nafaka alırlarmış, bazı sırlar öğretilir ve sonra kalfa olurlarmış.

Shaw statüye göre üstatlar Labor Without Restrictions (tahdit edilmeyen) olurlarmış.

1670'de Aberdeen Locasına ait kayıtlarda nafaka arttırımı, deri önlük ve eldivenden söz edilmektedir.

Bu sıralarda aynı locada operatif olmayan üyeler ekseriyette imiş. Edinburg Locasında çıraklar kademelerine göre doğudan başlayarak Kuzeyde, üstad ve kalfalarda kıdemlileri Güneydoğudan başlayarak Güneyde oturdukları şemada gösterilmektedir.

Hiram Efsanesi 1607 - 10'da Inigo Jones'un yazdığı Constitution'da yer almıştır.

1462'de Strassbourg B.ü.: L.:'sının toplantısına ait notlarda Üstadlar toplantısından da bahsedilmektedir.

1563'de yine aynı B.ü.: L.:'nin Livres des Freres'de üç derece sırları, selâm ve geçiş kelimeleri ve dokunuşun kullanıldığı ifa-

deleri yer almıştır. Locaların seremonilerle açılıp kapandığı da ifade edilmektedir.

1744'de Bruxelles de yedi dereceli masonluk bulunduğu tesbit edilmiştir.

1736'da Edinburg'da Royal Arch derecesinin 4° derece olarak var olduğu iddia edilmektedir.

1743'de Lyon'da masonlar arasında 9'lar, 15'ler, 12'ler seçilmiş ve daha bazı dereceler bulunduğu kitaplarda yer almaktadır.

Başka bir hikâyede şöyledir: 1917'de René Bloir K.: operatif masonluktaki 7 dereceden bahseden bir yazıyı Etude Traditionnelles'de yazmıştır. Buna göre C. Stretton K.:in 18. yüzyıldan önce 1707 - 1709'da Leicester Kontluğunda çalışan masonlarda 7 derece varmış. İlk üç dereceden sonra, 4°, Ziyafet ve Tören Üstadı, 5° — Çalışmalar Nazırı, 6° — Eski Üstad, 7° — Büyük Üstad dereceleri uygulanmıştır.

Bunlar tartışma konusu olmuş ve şöyle bir müdafaa yolu tutulmuştur: 1 ve 2 ci dereceler ham taşa çalışanlar ve cilâlayan kişiler olup üstad bu taşı yerine oturtur. Ancak taşları konacakları yere sevkettiren 4° derecekiye, yapan anlamına B'onai adı verilmiş, 5 ve 6 dereceler: İş

Nazırı anlamına Menet Zehin, 7 nci derece ise üç kişi tarafından temsil edilmiş. I. ncisi Şalon - Kudüs Kralı, II ncisi Tır Kralı Hiram, III. ncüsü Büyük Üstad Hiram Abif-Büyük Mimarı adı verilmiş.

Denmektedir ki kutsal kitapta yer alan bu husus Süleyman Mabedi yapımında 7 dereceli kademelemede uygulanmıştır.

Meşhur Fransız masonu Corneloup bu bilgileri (hakikat payı olan bilgiler) olarak kabul etmiştir.

Bütün bunların eksik bilgilerle dolu olduğu bugün bile görülmektedir.

Bu nedenle olsa gerektir ki üstadlık derecesi bile karanlıklar içinde görülmüş ve üstadlık derecesine Anayasada yer verilmiştir.

Ancak, Aksepté masonlar döneminin sonlarına doğru ve spekülâtif masonluğun başında üstadlık derecesi bile yeterli görülmemiş, itibar derecesi olarak 4° derece ihdas edilmiştir.

İskoç masonluğu ve 4° dereceye ait ilk yazılı ifade 1742'de Papaş Pereaunun kitabında Maitre Ecossais olarak masonluk tarihine geçmiştir.

Fransa'da Stuart'ların kurdukları localara İskoç ifadesinin yerleştiği kabul edilmektedir.

Ramsay'ın adı bilinmeyen bir locada yaptığı konuşmaya dayanarak şovalyelik ad ve efsanelerine dayalı derecelerin kurulduğu da ifade edilmektedir.

Ecosais veya İskoç kelimelerini kullanmasına rağmen yüksek derecelerin İskoçyayla bir ilgisi olmadığını bütün mason tarihçileri kabul etmişlerdir. İskoçya Yüksek Şurası Üyesi Lindsay K.: (İskoçya için İskoç Riti) adlı kitabında (İskoçya ne büyük Ritin, ne de sistemin beşiğidir. Bu Rit Fransa'da doğmuştur) diye yazmaktadır.

Fransız yazarlarının çoğu Fénélon'un Ramsay üzerindeki nüfuz ve etkisinden dolayı da yüksek derece masonluğunu Fransız kaynaklı saymaktadırlar. Buna karşı olanlar çok azınlıktır ve bunlar III. Henry'nin oğlu Edward'ın şovalyelerinin Kudüsten dönüşte İskoçya'da bir biraderler kolonisi kurup masonluğun temelini attığını sonradan din savaşları yüzünden Fransa'ya giden bu biraderlerden bir gurubun bu cemiyetin merkezini oluşturduklarını yazarlar. Ancak bu ifade artık gülünç bir hikâye olarak kabul edilmektedir.

İskoç masonlarının kuruluşu Kontinental literatüründe şöyle yer alır: 1743'de Bordeaux'da kurulmuş olan La Parfait Harmonie Locasında İskoçya'dan

Fransa'ya hicret etmiş ve maaşesef adı meçhul kalmış bir asilzadenin hazırladığı 20° derecelik Kateşizm üzerine çalışılmaya başlanmış ve sisteme de İskoç masonluğu denmiştir. Bu locanın ilk Üs.: Muh.: Etienne Morin K.: imiş. Fransa'ya sığınan İskoçlar da bu sistemi benimsemişler ve yayılma başlamış ve Fransızlaşmıştır. 1754'de Clermont Dükü bu faaliyetin başına geçmiş ve Clermont Şapitriini kurmuştur.

Önceleri 7 yüksek derece ortaya konmuş, sonra bunlar 20'ye ve daha sonra da 22 ve komple sistem olarak 25'e çıkmıştır.

1751'de sisteme verilmiş bulunan Perfection adı uygun görülerek Perfection Riti olarak masonik tarihe geçmiştir.

İskoç masonluğu Amerikan kaynaklarında ise şöyle yer alır :

İngiltere'den göç edenler Fransa'da Gallicane ve Anglicane diye iki tip loca kurdular. Gallicane'ler Hristiyani yani teist karakterde çalışma yaparken Anglikanlar İngiltere Bü.: L.:sındaki ilkeleri kabul eden Deist ilkelere uygun çalışıyorlardı. 1732'de Gallicane sistemdeki bir locanın Anglicane sistemi kabul etmesiyle Anglican sistemi Fransa'da yayılmaya başlamıştır. Bu olay üzerine Gallicane Localar:

a) Fransa Büyük L.:sının kurulmasını sağlamak, b) Sembolik derecelerine, renkliliğe ve şovalyelik ruhuna dayanan, tıfmalı unvanları ve dekoru olan dereceler eklemek, c) Gallicane Locasına girecek adaya üst derecelere geçtikçe Gallicane sisteminin bırakılmayacağını temin etmek, d) Ek derecelere öyle bir menşe göstermeli ki Anglicane sistemini eskilik bakımından gölgede bıraksın, aynı zamanda da o kadar geriye gitsin ki Süleyman Mabedi yapıcılarının, gerçek masonluğun ilk safliğında mabedi mükemmelen yeniden kurmaya muktedir olsun, başlıklarında toplanabilecek tedbirleri aldılar ve Fransız karakterinin, zevkinin tatmini yolunu tuttular, sonuçta dereceler sıralandı.

Sistem, 1761'de Paris'te Grande Loge et Souverain Conseil des Sublimes Princes Maçons adıyla yeniden organize olmuş 1762'de Perfection Ritinin konstitüsyonu yazılmıştır.

1761'de Morin Batı Hind adalarında Riti kurma yetkisi almış 1763'de St. Dominique de Riti kurmuş, 1770'de Jamaika'da 25 derecelik şapitri açmıştır.

Rit, 1782'de Kuzey Amerika'ya geçmiştir. 1786'da İskoç Riti Constitution'un ortaya çıkmıştır ve böylece Perfection Riti E.:

K.: İskoç Ritine dönüşmüştür. 10 Aralık 1797'de St. Domingo'da ilk Yüksek Şura kurulmuştur. 31.5.1801'de Charleston'da Yüksek Şura kurulmuştur.

Dönüşme, Perfection Ritinin 25 derecesi üzerine 8 derece ilâvesile 33 dereceli hale getirilerek yapılmıştır.

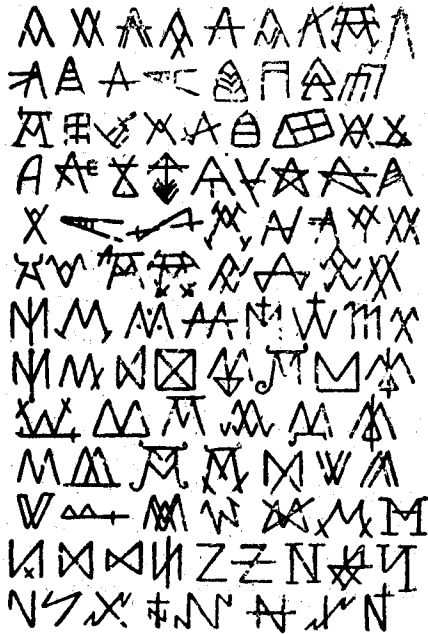
İlk Rit Anayasası Prusya Kralı Büyük Frederik tarafından hazırlanmıştır. (Batı) da, kontinental ülkelerde, bu husus hâlâ tartışılmaktadır. Ancak aksini ispatlayacak belge bulunmadığı ifade edilmektedir. Anayasalar üzerindeki tartışmaları bu güne kadar inceleyip değerlendiren Pike K.:in ifadeleri hâlâ tutarlıdır ve şöyle denmektedir: «Bu anayasalar hakikaten Berlin'de hazırlanıp Büyük Frederik tarafından onaylanmadığı hususu ispat edilememiştir. Buna karşılık gerek metnin kendisi ve gerekse dış deliller bunlara sahil olduklarını göstermektedir.»

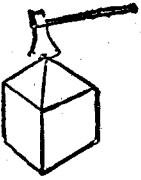
Bu anayasalar nerede, ne zaman ve kimin tarafından yazılmış olurlarsa olsunlar, nasıl Anderson Anayasası sembolik masonluğun anayasası olarak kabul edilmişse, Charleston Süprem Konseyinin 1786 anayasalarını yeni Ritin anayasası olarak kabul etmesi doğru ve geçerli bir haktır. Bizce de bu doğrudur ve bu güne kadar da Ri-

tin Anayasası bu olagelmıştır. 1861'de Fransa Yüksek Şurası tarafından kurulmuş bulunan Türkiye Yüksek Şurası, Yüksek Şuralar Anası Charleston Yüksek Şurası tarafından kabul edildiği günden bu güne kadar hep bu anayasaya uymuştur ve uyacaktır. Yüksek Şuramızın gücü, büyüklüğü, 123 yıldır bura-

dan gelmektedir. Varlığımız oradan kaynaklanmaktadır.

Memleket yasalarına uymak, masonca yani saygı ve onurla yaşamak, çalışmak, bilgisizliğin her türü ile her yerde savaşmak, insanlığı barış, selamet ve mutluluğa doğru yöneltmek ve olgunlaşmak yolunda Ev.: Ul.: Mi.:rı bizlere yardımcı olsun.

Doktorluk ve Masonluk

Abdülkadir ERENGÜL

Masonluğu teşkil eden bütün kardeşlerim intellektüel insanlar ve hepsi meslek sahibidirler. İçimizde pekçok doktor olduğu kadar, yine o sayılarda hukukcu, iktisatçı, mühendis, serbest meslek sahibi ve diğer mesleklerden kardeşlerim var.

Ben mesleğim icabı doktorluk ve masonluk arasında bir yaklaşım aradım. Umarım ki yakın bir gelecekte diğer mesleklerden olan kardeşlerim de kendi meslekleri ile masonluk arasında ilgiyi ortaya koyacaklardır.

Bu konuyu seçtiğimde; çalıştıkça bu kadar güç olacağını düşünmemiştim. Konuyu işledikçe güçlüğünü gördüm. Bilgi ve inançlarıma, bugüne kadar aldığım masonik kültürü de ilave ederek düşüncelerimi sizlere taktim etmeye çalışacağım. Hiç bir ard düşünce ve meslek ayrılığı düşünmedim. Zaten mason olan bütün kardeşlerim aynı fikirlere iştirak edeceklerdir. Amacım kardeşlerime bildiklerimi aktarmaktır.

İyi bir doktor olmak için gerçek bir masonik kalıba sahip olmak gerekir. Masonluk; yardım, yasalara saygı, düzen, nüsamaha, yurt severlik, hürriyet severlik, iyilik, iman, kardeşlik ve insan sevgisi öğretir... Bunları bilen ve tatbik eden kişi de hem iyi bir mason, hem

de mükemmel bir insan olur. Doktor da, mason da işte bu erdemleri hedef alarak ham taşını yontarken kendisini disiplin altına almaya ve bu yoldan özgürlüğe ve mutluluğa erişmeğe çalışır.

Biz mabedimizde kardeşlerimizin ruhuna sevgi aşılamaı, iyi doğru ve güzele yönelmeyi, insancıl hislerle dolu olmayı, araştırma yapmayı ve bulduklarını insanlık hayrına bağışlamayı öneriyoruz. Bir doktordan da beklenen bunlar değil mi? Bir ayrıcalık var mı? Önemli olan mesleğimizin bu ilkelerini iyi anlamak ve yaşatmaktır.

Doktorun mesleğini uygulamada olumlu davranabilmesi için herşeyden önce her zaman sevgi ve saygı göstermesi, müşfik olması ve vicdanının sesini duyması yani hümaniter bir ideale sahip olması gerekir.

Pastör diyor ki: «Sana ırkını, dinini ve milliyetini sormuyorum, fakat ızdırabın nedir onu soruyorum». Masonlukta ta vicdanın sesine kulak verilmesi istenir. Bu ses insanın doğuştan olan hem kendini korumayı ve hem de toplum içinde birlikte yaşamayı sağlayan iç güdülerle olur ve bu sesin akordu bir yandan akıl ve öte yandan da eğitimle sağlanır. Akıl bir bakıma düşünebilme yetkisidir. Akıl egoyu yenerek çok yönlü çaba ile gerçeği araştırmayı amaç edinir. Zamanla gelişerek yücelen akıl sonunda mistik amaca yükselecektir. Onun içindir ki bizden akıl gücümüzü son haddine kadar kullanmamız beklenmektedir. Masonluğa lâyık olduğumuz, her davranışımızda belli olmalıdır. Bu da, gerçek sırlara varabilmenin yoludur.

Bilim ve ilim sahiplerinin faydası yalnız kendilerine değildir. Başkalarına buldukları irşadlar, gösterdikleri yollarla diğer insanlara faydalı olmalıdır.

İnsanlar yemek içmekten çok bilgiye muhtaçdırlar. Böylece bilgi ve marifet çoğaldıkça, insan daha köklü ve daha sağlam olur, kulun rabbine olan muhabbet ve sevgisi de artar. İlim ve hakikate koşmak insanlık görevimizdir.

M a s o n l u k gerçeğe, iyiliğe ve güzele yönelişi ile toplamda daima erdemliliğin önderi olmuştur. Masonik eğitim masona sembollerle birlikte kendi benliğini anlamasını öğretmiş, kişiliğini geliştirmekte yof göstermiş ve özellikle bunu başkaları ile paylaşabilme olağanı sağlamıştır.

Masonlukta erdem, doktorluktan da üstündür. Hür mason bütün yap-

tıklarını hiçbir menfaat gözetmeden yapar. Fakat doktor geçimi için eyleminde bir menfaat sağlamalıdır, ama bu menfaat yalnız geçimini sağlayacak derecede olmalıdır. İhtirasın gözü kördür. İhtiras; mantık, izan dinlemez, doğru olanı göstermez. O sadece her ne pahasına olursa olsun istediğine kavuşmayı ister. Ahlâktan yoksun ilim, insanları sefalete sürükler. İlim; fazilete iyi ahlâklı vicdanlarla ulaşır. İnsanların yaptıklarını taşla kurduğu gibi, masonun da ideal insanlık mabedini yükseltmek çabasında kendi egosuna bir çeki düzen vermesi gerekir.

İnsan aşırı ihtirasa itibar etmeyip, nefsinden sıyrılmış ve pekçok şeyden arınmış olarak onu en ulvi yere kadar yükselmesini sağlayacak bir iç görünüm kazanmalıdır. Doktorluk için de aynı şeyi söyleyebiliriz.

Sevgiyle, kardeşlikle, toleransla, olgunlukla, çalışmakla akıl, insanları işığa, doğruluğa, güzele, iyiye ve nihayet Hakikate ulaştıracaktır. Bu işin kolay başarılacak bir hizmet olmadığı açıkça görülür. İnsan ruhu gibi çelişik duyguların etkisi altında kalan ve kişilerin davranışlarını insanlık bakımından ideal gayelere yöneltmek elbette ki zor olur. Ancak bu yolda hizmet aşkı ile çabalar harcamış kimseler, görüş ayrılıklarına, her türlü maddi ve manevi baskıya, zorluklara rağmen çabalarını sürdürmekten yine de kaçınmamışlar ve bu kişiler insanlığın refahı için hizmeti, yaşamların ilkesi saymışlardır.

Her masonun, her doktorun kâmil olduğu, hikmet sahibi bulunduğu pek tabii iddia edilemez, ancak bu sahada ilerlemek için gayret sarfetmesi beklenir.

Dünyada hiçbir arzunun, düşüncenin ve kaptirinin bir kardeşin yüzünü güldürmek, kederini azaltmak, neşesine iştirak etmek kadar önemli olmayacağını unutmamalıyız. Kardeşlik ve masonluğun simgesi budur.

Burada kısaca Hipokrat'ın doktorluk andına göz atalım: «Gücüm yettiği kadar tedavimi hiçbir zaman kötülük için kullanmayacağım. Hayatımı ve sanatımı tertemiz bir şekilde kullanacağım. Tanrıya, vatanıma karşı vazifelerimi yerine getireceğim. Doktorluk türesine uyaacağım, başkalarına her zaman yardımda bulunacağım, kendimi bedence sağlam, fikirce uyanık ve ahlâkca dürüst tutmak için elimden geleni yapacağım, buna paralel olarak genel ve mesleki bilgilerimi genişletmeye şerefim üzerine and içerim».

Aslında bu yemin; kalbin, ruhun ulvileşmesi ve Gerçeğe varabilmek için gerekli ziyanın her zerresini ebediyen yakmaya azimli bir yemindir. İşte bu yemin bizim Tekrisimizde yaptığımız yeminden çok farklı mı?

Tüm insanlığın yararına yapılacak buluşlar bireyin mutluluğundan toplumun mutluluğuna ulaşmış olacaktır ve bu da en ulvi bir haslettir. Dünya yüzünde mümkün görülebilen ve en son amaç olarak benimseyebileceğimiz maddesel zenginliği mutluluk olarak nitelenecek mümkün olmakla birlikte, asıl mutluluk insanın gerçek mutluluğa ehil hale gelebilmesidir. Masonlukta ve doktorlukta elde edilebilecek böyle bir olgunlaşma, şahsı ilâhi saadete götürür. Burada rahmetli babamın bir sözünü asla unutmam «İyi bir hekim, ermeden bu dünyadan geçmez».

Bugün manevi olanı reddettiğimizden dolayı ruh yoksunluğu içindeyiz. İzdırabımızın kaynağı tek taraflıdır ve buna dayanmaktadır. Bir doktorun da, bir masonun olduğu gibi; ruhun bedene hakim olması gereğini görebilmek, her şeyin iyisini, doğrusunu özgürce düşünebilmek, hiç menfaat beklemeden, iyilik yapabilmek, dış âlemin menfaatçı bencil kıskançlığından kurtulabilmek hasletlerine yönelmesi ideal olmalıdır.

Doktorluk ile masonluk arasında bir ortak görüş de : din, ırk, dil ve renk ayırımı yapmadan insan oğlunu, tüm insanlığı gerçekten, yürekten ve içtenlikle sevebilmek, sevdirebilmek ve yardım edebilmektir. Bu hazzı tattıranlara, elimden tutup karanlıklardan kurtaranlara binlerce şükürler.

Mason aldığı Nur meşalesinin hiçbirini ebediyen söndürmemeğe yemin etmiştir. Bu söz, Evrenin Ulu Mimarı huzurunda ve dünyadaki bütün kardeşlerinin huzurunda verilmiştir. En ulvi, en sadık sözdür, yemindir. Sözü, yemini menfaati için yapan veya sözünden, yemininden dönenlere ne yazık! Onlar, kendilerine verilen Nur'u söndürecek ve ebediyen karanlıklarda kalacaklardır. Bana Nur'u yakanlara, Nur'u elime uzatanlara söz veriyorum, ebediyen Nur meşalesini elimde sınırsız tutacağım, teslim edileceklerle aynı aşkla ve aynı zevkle vereceğim. Veren üstteki el, alan alttaki elden daha hayırlıdır.

Hipokrat yemininde de «Yemini bozan hekim herşeyden önce kendisini, ailesini, milletini, memleketini, insanlığı karanlığa eliyle mahkûm etmiş demektir». Aslında bu iki yemin de tümüyle aynı sonuca varmak için yapılmaktadır.

İnsanların ortak eserlerinde yeralan en küçük, hatta yetersiz bir çalışma bile zamanla büyük bir eylem olmanın niteliğini taşır, zira tek başına başarılan binlerce, ama binlerce küçük buluşlarla medeniyet, bugünkü tekâmülüne ulaşmıştır.

Masonlukta, kişinin kendine düşenin en doğrusunu yapması ve düzenli bir toplumun muhtaç olduğu şeyleri elde edebilme yolunda gücü yettiği oranda çabaları, değerli, hatta vazgeçilmez davranışlarıdır. Doktor, hizmetlerinde sınırsız bir düşünüş ve sezış yeteğine ve de teknikte üstünlüğe ulaşmış olmalıdır. İşte İsviçre'de yaşayan profesör nöroşirurjiyen Dr. Gazi Yaşargil dünya çapında insanlığa yararları olan bir doktor örneğidir.

Gerçek düşünürler, maksat ve gayeyi kavramış, Allaha inanç yoluyla hakikate erişip yine ona döneceklerini anlamış insanlardır. Böylece bilgi ve marifet çoğaldıkça, iman da daha köklü ve daha sağlam olur, insanın Rabbine olan muhabbet ve sevgisi çoğalır.

Buraya kadar açıklanan düşünce ve yorumlardan anlaşılıyor ki; büyük düşünürler, insan ve toplumun her hususta üstün düzeye ulaşma çabasına yardımcı olacak temel faktörün, herşeyden önce «Kültür» olması gerektiği konusunda birleşmişlerdir. Aklın ve ruhun yücelmesi yolunda, kültürün yapıcı gücünden yararlanılması prensibine görüş birliği ile varılmıştır.

Bilginin zirvesine ulaşılmalıdır. Denizin enginliğini ancak zirveden farkedebiliriz. Bilginin, düşüncenin zirvesine çıkmalıyız ki yapılacak çok şeyler olduğunu görebilelim. Uyanık inanç, insanın yükselmesini ve ilerlemesini sağlar. Yükselmenin merdiveni 4 basamaktır: İyilik, doğruluk, çalışmak, bilgi ve sevmektir. Gerçek ahlâk insan sevgisidir. Bu sevginin hakim olduğu yerde, insanlar birbirine kötülük edemez. Mutluluk : birimizi sevmek, birbirimiz için yaşamakla sağlanabilir. İnsanları sevelim ve insanlık için yaşayalım.

Dostluk - kardeşlik mabedi, ancak kişiliğini kazanmış, düşünce özgürlüğüne, ahlâk soyluluğuna ve insanlık sevgisine erişmiş, ya da bu yola girmiş kişilerin yeridir. Gerçek dost ve kardeş olanlar yani gerçek masonlar el ele güçlüklerle savaşır, evrim yolunun her adımından zevk çıkararak evrim doruğuna yaklaşmaya çalışırlar. Dostluk ve kardeşlik bu sürekli sınavlar sırasında elde edilir.

Masonlukta ideal bir insanlık mabedi üzerinde çalışılmaktadır. Öyle bir yapı ki her bir kardeş onun bir küp taşıdır. Dünyayı aydınlatan

masonik düşünce, böylece ulusların yakınlaşmalarına katkıda bulunmakta ve amaca ulaşmak için gayretle çalışmaktadır. Masonluk kendi sembolizmine, kendi ketümiyetine bürünerek harici uyumsuzluklardan uzak kalabilmekte, uğruna savaş üstüne savaş verdiği «Gerçeği arama» yolundaki sistemini böylece koruyabilmektedir. Ancak silâhları kılıç, top, tüfek değil düşüncedir yani; söz, kalem ve kütürdür. Taş dayanıklılığın sembolizmasıdır. Mason için taş; görevde sebat demektir, çünkü görev ancak çetin zorlukları yenme sayesinde yerine getirilebilir. Masonların güttükleri amaç, yaşayan insanların yaşamlarında etkin olan insancıl duyguları yükseltmektir. Görülüyor ki mason olmak kolay değildir ve masonluk bir biradere şereften önce görev ve mesuliyet yükler. Masonluğun şerefi, bu görev ve mesuliyetin bir sonucudur. Yani görev iyi yapılırsa mesuliyet duygusu tam bir şekilde teessüs ederse, masonluk insana şeref verir ve bu şerefin ifadesi de bir kimsenin kardeşlerince mason olarak tanınmasından ve bilinmesinden ibarettir. Asıl önemli vazifemiz kendi içimizde ülkü mabedi kurduğumuza göre, bu mabedi toplumda da kurmağa koyulacağız. Tıpkı her yönden örnek insan olması gereken bir doktor gibi. İnsanlık sevgisi prensiblerine uygun olarak masonluğun bugün insanlığa hizmet amacı hususunda her birimiz ayrı ayrı elimizden geleni yapmalıyız. Bu hususda mason ve doktora vicdanın sesi; davranışlarının rehberi olsun.

M a s o n l u ğ u n yararı; kalbi temiz, akli açık ve ruhu alçak gönüllü tutmak, iman ve inançla doldurmaktadır? Batılı bir doktorun şu ifadesi çok ilginçtir: «Ben muayene ve tedavi ettiğim bütün hastaların her zümresinde (doğulu, batılı, kadın ve erkek, her dinden) yaptığım gözlemlerde şu sonuca vardım: İman sahibi fertlerin acıya dayanma güçleri imansızlardan fazladır, yaraları daha çabuk kapanır, daha çabuk sağlıklarına kavuşurlar».

Masonluk, insanları birbirine sevdirmeyi, manevi ellerini karşılıklı dayanışma ve destek için birleştirme bilinci aramaya, mutluluk anlarını doldurmaya ve acılarını azaltmaya yarar. Masonluğu bu amaçlara ulaşmaya kullanırsak iyi bir mason oluruz. Tıpkı hekimlik hususunda iyi bir doktorun bu işlemleri canı gönülden uygulaması gerektiği gibi.

Hür masonluk din, mezhep, ırk, dil, inanç ve sosyal durum gözetmeksizin kendi arasında hür, iyi ahlâklı, şerefli ve aydın kimseyi alır. Hiçbir inanç ve ülküye bağlı olmayanları sinesinde kabul etmez. Doktor

da tedavi sırasında insanlar arasında hiçbir ayırım yapmaz. Hatta savaş sırasında yaralı düşen esirleri ve yaralıları kendi halkı gibi tedavi eder.

Goethe'nin dediği gibi; bilim, bütün insanlığın malıdır, ulusların sınırlarını tanımaz. İlimlerin birer milliyeti olamaz, ancak alimlerin birer milliyeti vardır. Bundan dolayı masonluk, ilim gibi cihan şumûldür. Tıp bilimi de böyle değildir? İşte nöroşirürjiyen Prof. Dr. Gazi Yaşargil İsviçre'de yerleşmiş ve yaptığı beyin ameliyatları ile bütün dünyanın malı olmuştur.

Hemen şuracıkta sayacağım meşhur olmuş mason birkaç doktor :

Amerika'da Mayo Charles : Ünlü Mayo Kliniğini kurmuş ve tıbbi araştırmalar için bütün servetini bağışlamıştır.

İngiltere'den Jener Edwart : Çiçek aşısını bulan ve ilk uygulayandır. Ricardson Sir Ward Benjamin : İlk defa lokal anesteziyi uygulayan doktor olarak tanınmıştır. Amerika'da «Masonic Medical Research İnitut da yüzlerce araştırmacı mason doktor fahri olarak kanser araştırmalarında ve geriatrı alanlarında çalışmakta ve tüm insanlığa faydalı olmaktadır.

Memleketimizde Türk Masonluk tarihine mal olmuş doktorlar ise :

Prof. Dr. Besim Ömer Paşa

Prof. Dr. İsmet Gözcü

Prof. Dr. Kazım İsmail Gürkan

Prof. Dr. Neşet Ömer İrdelp

Prof. Dr. Muzaffer Şevki

Prof. Dr. Hakkı Şinasi Paşa

Prof. Dr. Akil Muhtar Özden

Prof. Dr. Sadi İrmak

Dr. Mîm Kemal Öke

Dr. Mustafa Hakkı Nalçacı

Dr. Ahmet Rasim Bey

Dr. Muhittin Üstündağ

Onlardan Ebedi Meşrike geçmiş olanları hep saygı ile anarız.

Hayatın en asil gayesi ve insanın en yüksek görevi, içindeki ilâhi ve manevi kuvvetleri, maddi ve şehvani olanlara karşı kontrol altında alabilmek için durmadan savaşmak olmalıdır. Böylece Evrenin Ulu Mimarı tarafından tam bir düzenle sürdürülen evrende olduğu gibi, kendi içimizde de tam bir dengenin meydana getirdiği ahenk ve güzellik sağlanır. Bu sözler masonlar için son derece geçerli olduğu gibi tıp mensubları için de varittir. İnsanın yapısı tek olmasına rağmen tabiatı çifttir. Varlığımızın gayesine ise, ancak bu iki tabiatımızın tam bir dengede olması sayesinde ulaşabiliriz. Allahın ve Evrenin büyük ahengi gibi, bu iki tabiatımız da ahenk ve güzelliğe kavuşabilirse, o zaman hayatımızın bir anlamı olur ve başarılı insan sayılırız.

Aklı, inancı, sevgiyi, güzelliği kendi yaratıcı gücünde çağların disiplinleri ile herkes için hakça değerlendirip emeğe dönüştüren özgür masonun, eylemlerinde en üstün kuvvete erişeceğini yadırgamamak gerekir. Bir doktor da bu yolda hareket ederse, o da en ulvi mertebeye ulaşacaktır.

İnsanlık mabedinin sembolü, daha iyi bir öbür dünyanın simgesi değildir. Bu üzerinde insanların yaşadıkları dünyada, masonları çalışmaya ve yetiştirmeye çağırmasıdır. Hem masonlukta, hem doktorlukta gaye sadece ahlâk yasalarını bilmek ve öğrenmek değil, bu yüce mesleğimizin amacına ulaşması için her fırsatta uygulamaktır. İnsan oğlunun özgür vücutuna ulaşma çabası tüm iniş ve çıkışlara rağmen, gene de sürekli ilerleme stadında gelişimini sürdürmektedir ve bu evrimsel çabanın durmadan devam edeceği inkâr edilmez bir gerçektir. Masonlar ideal bir insanlık mabedi kurmaya çalışırlar. Demek ki insanın yapıtlarını taşla kurduğu gibi, mason da ideal insanlık mabedini yükseltme çabasında kendi egosuna çeki-düzen verecektir.

Çabuk sonuçları isteme, küçük çıkar yolları da arama. Eğer çabuk sonuç almak istersek, son amacı elde edemeyiz. Eğer ufak çıkarlar yüzünden yolumuzu kaybedersek büyük şeyleri başaramayız. İnsanın gerçeğe doğru yol alabileceği basamakları aşmak için, yardım eden o göz alıcı gerçek sevgi ışığını görmelidir.

Bilimlerin sırrı, gerçeği araştırmaktır. Şahıs birşeyler öğrendikçe bilimlere yönelir ve gerçeği bilimlerde arar. Halbuki bilim Hakikata

giden yollardan ancak birisidir. Ben bundan esinlenerek şu benzetmeyi yapmakta isabet görüyorum: Bilginin eşliğinde sevgi ve sezgi ile erişilmeye amaçlanan hedef ile, salt bilimimizin amaçladığı hedef arasında şu benzerlik vardır: Birincisi sevgi dolu bir insan, ikincisi ise bu insanın yapabileceği herşeyi yapabilen, fakat sevgiden mahrum bir robot. Buna dayanarak da diyorum ki, bilim mabedinin kapısına bir levha asılsın ve üzerine «İnançsızlar giremez» diye yazıl- sa iyi olur. Tıpkı masonluk mabedlerinde olduğu gibi.

Nur ve Ziya'ya kavuştuğu andan itibaren tüm ömrü boyunca ve ma- sonluğun her derecesinde bir masona sembollerle talim ve tedris edi- len en önemli öğreti Vicdanın sesini dinlemek fazilet ve alışkanlığını kazandırma yollarıdır. Her düşünce ve davranışında nefis muhasebesi yapan ve hiçbir suçlunun beraat edemeyeceği yegane mahkeme olan vicdanının sesini dinleyen kimse, yalnız iyi bir insan olarak her- kesin takdir ve sevgisini kazanmakla kalmaz, kendisi ve ömür boyun- ca huzurlu ve mutlu olur. Tıpkı hastasını iyi eden bir doktorun mut- luluğu gibi.

Evrenin Ulu Mimarı insan vücudunun çalışmasındaki mekanizmayı iman ve güzel davranışlar yasasına göre ayarlamıştır. Daha açık tanımı ise, insan biyolojisi baştan sona kadar bir kompüter sistemi- dir ve bu sistemin programında temel yasa; iman ve ahlâka göre ayarlanmıştır. İnançsızlıktan doğan korku ve ona bağlı kin ve ihti- raslarla dolu insan, kendi hayat sistemini tersine akıtmaya kalkmak- tır.

Masonluk ve doktorluk yönünden bir diğer yaklaşım da sır saklama hususudur. Masonluk camiası içinde, sır tutma disiplini vardır ve bu konuda hassasiyetle durulmaktadır. Honoré De Balzac'a göre «Sır saklamak insan irade ve benliğinin adeta bir imtihanıdır. Bu sırrı de- vamlı surette saklamak insan ruhunu en çok olgunlaştıran şeydir. Hipokrat yemininde de aynen şöyle der: «Gerek sanatımın icrası sı- rasında, gerek sanatımın dışında insanlarla münasibette iken etra- fımda olup bitenleri, görüp işittiklerimi bir sır olarak saklayacağımı ve hiç kimseye açmayacağımı söz veririm».

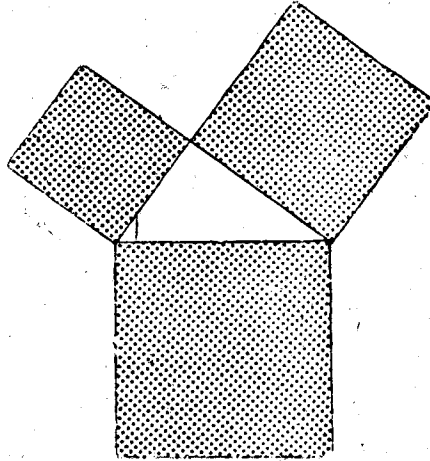
Sır ve sükût olgunluk yolunda birbirini tamamlayan iki öğedir. Sükû- tun eğitimi tekrisle başlar ve mason, mesleğinde ilerledikçe her de- recenin kendine özgü sükûtunu ve sükût içinde yaşamayı öğrenir. Demek ki sır saklama hususunda da bir paralelizm var.

İnsanları sevmek, görevlerini yapmak, beraberlik ve dayanışma içinde olmak, dürüst olmak, muhtaç olanlara yardım etmek, fedakârlıkta bulunmak gibi eylemler insanı iyiye, güzele yöneltir. İşte masonlukta bu temeller üzerine kurulmuştur. Aynı sözleri tıp mesleği mensupları için de söyleyebiliriz.

Hayatımızda yalnız bizim için değil, bütün insanlar ve insanlık için mutluluk yuvası olacak bir ülkü mabedi yapmak maksadı ile toplandığımız ve toplanacağımız bu mabedde doktorluk ve masonluk hakkında düşünce, söz ve işlerimizi Tarının en büyük vergisi olan aklın ve edindiğimiz tecrübenin ışığı altında gözden geçirdik. İyiyi, doğruyu ve güzeli aramakla amacımıza ulaşabileceğimiz inanıyoruz.

Biz hekimlerin en büyük görevi elimizden geldiği ve mesleki gücümüzün yettiği kadar ağrı ile savaşıp, müzdaribi sükûnete kavuşturmaktır. Bundan daha üstün insan sevgisi, bundan daha ulvi humanist bir davranış düşünülebilir mi?

Yazımı bitirirken Evrenin Ulu Mimarı da bize maddi ve manevi acılardan arınmış bir hayat ihsanı ile ızdıraplı anlarımızda onu giderecekleri yanımızdan eksik etmemesini dileyelim.

Landmark ve Rit

Raşid TEMEL

Masonlukta sık sık kullandığımız iki kelime vardır. Bunlardan biri Landmark, ötekisi de Rit'dir. Bunları kullananların pek çoğu gerçek maaclarını tam olarak bilmeden ve yanlış olarak kullanır. Ekseriya Masonluğu iyi bildiğini sandığınız bir kardeş bu kelimelerden birini kullanınca, eğer kendiniz doğrusunu biliyorsanız, onun bunları iyi bilmediğini hemen anlarsınız.

Mesela Anderson mükellefiyetlerini Landmark zannederler. Hem yazılarda hem de sözlerde bunları görmek kabildir. Anderson mükellefiyetlerinde içinde Landmark olanlar olduğu gibi Landmark kabul edilemeyecekleri de vardır.

Diğer bir örnekte Mache'yin 25

Landmarkı Amerikan Büyük Localarının bir kısmında resmen Landmark olarak kullanılmaktadır. Ama bunların ancak birkaç tanesi Landmark olarak kabul edilebilir. (Bak Mimar Sinan Sayı 69 Landmarklar Nelerdir.)

Birşeyi Landmark olarak kabul etmek için onun katiyen değişmez olduğunu anlamamız, veya şayet kaldırılrsa Masonluk aynı kalır mı diye sormamız lazımdır. Eğer aynı kalmazsa o kaldırılan şey Landmarktır. Mesela, fazilet Masonluktan kaldırılrsa, Masonluk aynı kalmaz. Öyleyse fazilet bir Masonik Landmarktır. Bilmeliyiz ki Landmarklar katiyen yaratılamaz, değiştirilemez, düzeltilemez, yokedilemez, islah edilemez ve nihayet kaldırılmaz.

Anderson yasasından bir örnek verelim. Üstatı Muhterem olmak için Anderson evvela Nazir olmayı şart koymuştur. Bu bir Landmark değildir. Bu şartı koyan isterse onu değiştirebilir. Nitekim Türkiye’de bu şart yoktur, Sekreter de aday olabiliyor. Ama bu Masonluğun ruhuna aykırı birşey olmadığı gibi değişmezde değildir. Öyleyse Landmark da değildir. Yani Anderson mükellefiyetlerine içinde Landmarklar bulunmasına rağmen topdan Landmark demek doğru değildir.

Landmark tabirini kullanırken çok dikkatli olmalıyız. Konuşurken ve yazarken Landmark olmayan şeylerden Landmark diye bahsetmek hatalıdır. Dergilerimizde bile böyle yazılar çıkmaktadır. Tabii bunları gören yeni kardeşlerimizin de akılları karışmaktadır. Tam olarak bilmediğimiz bir şeyi katiiyen ağızımıza almamamız icap eder. Onun için bu konuda konuşurken veya yazarken dikkatli olmalı ve susmasını da bilmeliyiz.

Şimdi gelelim Rit’e. Bu da çok kere yanlış kullanılmaktadır. Evvela Rit’in tarifini verelim.

Lugat tarifi : Rit bir seremoni veya usulde mutad kelimeler ve jestlerle tatbik edilen bir şekildir. Mesela dini bir servis gibi.

Masonik tarifi : Albert Pike’in

tarifi, ‘Rit tek bir yüksek idareye tabi olan bir veya birden fazla teşekkül tarafından kurulan bir dereceler mertebe ve silsilesidir.’ Bu tarifi Skoç Ritine uydurmak için yapıldığı anlaşılıyor.

Bernard Jones’un tarifi. ‘Rit sağlam bir hedefi kelimenin tam anlamıyla sadeleştirmek veya remzetmek için düşünülmüş ve Hürmasonlar için kelimenin manasından aydınlanan bir düşüncedir. Masonlukta Rit kelimesini bir ritüel sistemi olarak kullanırız. Mesela Skoç Riti, York Riti gibi. Bu hallerde bu terim özel bir tören düzeni ile uyum haline getirilmiş sözler ritüelini kapsar. Rit orijinal olan Latince’de bir adeti ifade eder, bugün ise ciddi bir seremoni demektir.’

Rit tabiride Landmarkta olduğu gibi ekseriya yanlış kullanılmaktadır. Mesela geçenlerde İskoçya Büyük Locası Riti, İngiltere Büyük Locası Riti diye bir konuşma duydum. Böyle birşey yoktur, bu yanlıştır. Ritin tariflerine dikkat ederseniz, bir lugat tarifi birde Masonlukta ki tarifleri vardır. Lugat tarifi oldukça geniş ve hemen her yerde kullanılması mümkündür, Masonluğa da uygun düşebilir. Masonlar ise anladığım kadarıyla Rit kelimesini kendi anlayışlarına göre kullanıyorlar.

Ritin Masonlukta bugünkü kulla-

nilişini anlatmak için Little Masonic Library de verilen (Y) harfini ele alalım. Bu harfin bir alt kısmı, yukarısında da iki kolu vardır. Alt kısım kolları besleyen kök, yani ilk üç dereceyi sembolik Masonluğu, yukarıdaki kollardan biri Skoç Ritini diğeri de York Ritini gösteriyor.

Birçok Ritler bulunmasına rağmen, bu ikisi biz Masonları en fazla ilgilendiren en geniş ve muntazam iki Rittir. Yüksek dereceler diye bildiğimiz 4 - 33 dereceler Skoç Ritidir ve Türkiye Yüksek Şurasıda Eski ve Kabul edilmiş Skoç Ritine bağlıdır.

Bu Ritler kanlarını (Y) harfinin alt tarafı ile remzedilen Sembolik Masonluktan alırlar, yani üyelerini yalnız Büyük Localardaki üstat Masonlardan seçer-

ler. Ritin üyeleri aynı zamanda Büyük Locanın da üyesi olmak mecburiyetindedirler. Ne sebeple olursa olsun Büyük Locadaki üyeliğini kaybeden bir Masonun Ritteki üyeliği de otomatikman silinir. Sembolik Localar Masonluğun temelidir ve Masonluk bunlarsız yaşayamaz.

1 - 3 derecelerden bir Rit olarak bahsedildiğini hiç duymadım. Okuduğum birçok Masonik kitaplarda da böyle bir şeye rastlamadım. Yani Büyük Loca ve ona tabi Locaların ritüellerindeki seremonilerin Ritin lügat tarifine uysa bile Rit olarak isimlendirilmediği anlaşılıyor. Onun için 1-3 derecelerde çalışan kardeşlerimizin bu dereceler içinde konuşurken ve yazarken Rit sözünü kullanmamaları yararlı olacaktır.

Ruhun Ölümsüzlüğü ve Evrimi

Enis Nihat ECER

Konumuz, bedenın ölümlü olmasına karşın ruhun ölümsüzlüğü ve bedenden ayrılarak sonsuza kadar yaşadığı ve evrimine devam ettiği hakkındadır.

RUH NEDİR? Ruhun L'ame, esprit, essence, spiritus, tin, nefes vb. isimleri olup, Osmanlıca râyiha (güzel koku) sözcüğü ile ilgisi vardır. Gerçekte, koku beş duyu organımızdan biri olan burun tarafından algılanır. Ruh ise beş duyu organımızdan hiç birine hitap etmez. Bu nedenle varlığı kolaylıkla inkâr edilebilir. İçinde yaşamakta bulunduğumuz üç boyutlu âlem (mahsusat âlemi) ruhun objektif olarak varlığının ispat edilemediği bir mekândır. Ancak, spiritüalistlere göre, ölüm ötesi âlemi adı verilen dört boyutlu âlemde ruh, madde olarak belirecektir. Ruh, bu güne kadar vibrasyonları (saniyedeki titreşimleri) ölçülemeyen bir enerji kaynağı olup, ancak belirtileriyle tanımlanır. Bu konuda en inandırıcı olay, canlı kişiyle onun ceseti arasındaki farktır. Ruhun varlığına asla inanmayan bir kimseye ruhu tarif etmek, doğuştan kör olan kişiye renkleri açıklamaya benzer. Günümüzde, ruhun yapısı üzerinde durulmayıp psikolojik ve parapsikolojik deneylerle belirtileri incelenmektedir. Bedenden ayrı, yalın olarak ruhun yaşadığına inanmak daha güç bir olaydır. Bu konuda pek çok kişinin ilgisiz kalması, hatta inkâra sapması kendi şuur atlarındaki ölüm korkusundan ileri gelmektedir. Freud bu korkuya «Thanatos» adını

vermektedir. Ölüm anından her normal kişi korkar çünkü, bu korku Allah verisidir. Eğer, insanlara önceden bilgi verilmeden ölümden sonra mutlu bir âlemde yaşayacakları fikri empoze edilseydi; pek çok kişi bunalım, umutsuzluk, üzüntü hissine kapılınca intihara kalkışır-lardı. Eğer dini veya spiritüel bilgilere sahip olarak, intihar edenlerin kabir azaplarının çok şiddetli olacağı bilincinde olsalardı böyle bir girişimde bulunmazlardı. Ölüm ötesi yaşantıdan korku ise bilgisiz-likten kaynaklanmaktadır. Bilgi ve vicdanen olgunlaşan kişi ölüm ötesinden korkmayacaktır. M.: bu aşamaya erişmiş, korkusuz kişidir. Her şeyden önce, «benim bedenimin bir ruhu var» şeklinde değil, aksine «benim ruhumun içinde bulunduğu bir bedenim var» inancı ile başlamak gerekiyor.

İnanç hakkında psikanalist ve yazar Erick Fromm, «Psikanaliz ve Zen Budizm» adlı kitabında şöyle diyor: «Batılı insan duygulanmak yeteneğini, tıpkı bir içe kapanık ruh hastasında. (otistik) olduğu gibi yitirmiştir. Bu nedenle kuşku, ruhsal yıkıntıdan ve tasadan ken-dini kurtaramıyor. Hâlâ mutluluk, bireycilik, özgür girişim vs. gibi ez-berlenmiş basmakalıp lâkırdılar ediyor ama aslında hiçbir amacı yok. Niçin yaşadığını, bütün bu çabalarının amacının ne olduğunu sorun bakalım, yanıt bulmakta güçlük çekecek».

Spiritüel bilgilerden, örnek olarak : Ölümden sonra bir yaşam olduğu, insan ruhunun sonsuza dek evrim geçireceği inancından uzak bu günkü uygar insanlık materyalizmin ve pragmatik gereksinmelerinin dar atmosferi içinde kendini tutsak etmiş, bunalımlar içinde çırpın-makta. Huzursuz, telaşlı, bir otomatizma içersinde, «yarın ne ola-cak?» endişesine kapılmış, gerçek mutluluğun hangi yönde olduğunu arar durumda ama, bulamadan sürüklenip gidiyor. Atmosferi kirlenmiş şehirlerin kalabalığı ve gürültüsü arasında, çaresizlik içinde bunalı-yor. Kendisini avutmak için alkolik ve toksikoman olanların sayısı gittikçe artıyor. Sonuç olarak, kültürce gelişmiş, uygar toplumlarda psikozluların sayısı gittikçe artmakta. İntiharlar çoğalmakta, nere-deyse normal insanın tanımını yapmakta güçlük çekeceğiz.

Ünlü Fransız düşünürü Rene DESCARTES (1596 - 1650) «Cogito ergo sum» «Düşünüyorum, şu halde varım» demişti. Düşünenin beden değil ruh olduğuna göre, «Düşünüyorum, şu halde bir ruhum var» deme-miz icap ediyor.

İNSANDA KAÇ ÇEŞİT RUH VARDIR?: Animistik inanca göre ato-mun canlı olduğunu düşünürsek, atomda bir ruh olduğunu kabul et-

miş oluruz. Bu hususta Mimar Sinan Dergisi, sayı: 17, Sayfa: 39'da Faruk ERENGÜL K.: şöyle bildiriyor: ... «1974 Kasım ayı içinde, Amerika'da iki ayrı araştırma lâboratuarında birden son yılların bulgularından birisi gerçekleştirildi. Otuz milyar volt geriliminde, protonların bombardımanı sırasında, atomun yapısında bugüne dek bilinmeyen ve atomun bünye yapısında çözümlenemeyen, çeşitli sorunları aydınlatacağı umulan yeni bir parçacığın varlığını ortaya çıkardılar. Olayın ilginç bir yönü de bu parçacığa «Psi» adını vermiş olmalarıdır. «Psi» sözcüğü ruh anlamına gelir».

Bedenimizdeki atomların molekülleri, moleküllerin hücreleri, hücre gruplarının dokuları teşkil ettiğine göre, tüm bedenimizin de bir idareci ruhu vardır. Biz bu ruhumuza «bedenseî ruh» veya «hayvansal ruh» adını veriyoruz. İçimizdeki bu ruh Freud'ün deyimiyle «İd», İslâm mutasavvıflarının «Nefs-i emmare» adını verdikleri şuur altı bölümlerini kapsar.

Batılların «Kozmik yumurta», Muhittin Arabî'nin deyimiyle «Büyük beyaz inci» adı da verilen Atome Primordial'in Big Bang adı verilen ani patlayışından yani, kâinat (kozmoz)ın yaratılmasından önce Allah'ın insan ruhlarını yarattığından bahsedilir. Bütün bu yaratılışların amacı; Kâinat adı verilen bu sonsuz büyük alan içinde insan ruhlarının önce kendilerini olgunlaştırmaları, sonra evrimleşerek, kâinatın yapısında ulvî görevler almalarıdır. İşte, Allah'ın üfürdüğü bu ruha «Yüce Ruh» adını veriyoruz. Ne bitkide, ne de hayvanlarda bu «Yüce Ruh» yoktur. «Varîdat-ı Süleyman Şerhi» adlı kitabın bildirdiğine göre ana rahmi içindeki cenin (fötüs) üç aylık olduğu zaman, bu yüce Ruh bedenine girermiş. Ancak yüce ruh tamamıyla beden içinde değildir. Bu olayı şöyle sembolize edebiliriz: Dünya yaşantısı içindeki insan bir kukla varsayılırsa, kuklacı astral - metapsişik alandaki yüce ruhumuz olur. Kuklayı yöneten İpler ise öz benliktir. Ancak, dünya yaşantısını sürdüren insan bir kukla, bir robot olmayıp, kendi bedensel ruhunun inisiyatiflerine göre davranış ve yaşantısını sürdürür. Ancak, kendi yeteneğinin dışında kalan ilham (esin), vicdan duyguları gibi inisiyatör davranışlarımızın impulsları ise yüce ruhumuzdan gelmektedir. Yüce ruh organizmanın yeteneklerini geliştirmek üzere dünyasal ruhu görevlendirir, örnek olarak güzel sanatlarda el yeteneklerinin artması gibi. Esasında yüce ruh tanrısal enerjiyi taşır yani, diriltebilir, yaratabilir, yaşatabilir, sentez ve analiz yeteneği vardır. Bu yeteneklerin bedendeki ruha aktarılma oranı, her insanda değişik olarak ve kişinin ruhsal evrimine bağlı olarak ortalama % 25 - 30 ka-

dardır. Ham taşını yontarak onu kübik taş haline getirip, pürüzleri gidererek, cilalamış olan M.: da bu yüzde nisbetinin daha yüksek olacağı âşikârdır.

İnsanların büyük bir çoğunluğu kendilerine ait, dünya üstü ruhsal bir varlığı olduğu bilincine henüz erişememişlerdir. Bir bakıma dünyasal (bedensel, hayvansal) ruhun kendi Yüce Ruh'unun varlığından haberi yoktur. Bu Yüce Ruh bilinç altındaki süperegö (Nefs-i Mutmaine)yi kapsar. Yüce ruhun dünyadaki insan bedenine giriş amacı evrimleşmek (tekâmül) içindir. Bu hususta dünya, âdeta bir okul, imtihan yeri, manevra sahası, bin atelyedir.

Bütün vahiy dinlerinin, hatta Doğu dinlerinin pek çoğunun ana teması nefsin terbiyesidir. Nefis (İd, ego, nefis-i emmare) kişinin yaşamını sürdürmesi, çoğalması bakımından hayvansal bir duygü ve davranıştır. Nefsin tamamen baskıya alınması veya yok edilmesi bedenin hastalanması, hatta ölümüne neden olabilir. Tamamen serbest bırakılması ise hayvan gibi bir yaşantıya neden olup kişinin ruhsal evrimini durdurur. EUM.ına tam anlamıyla imân etmiş, bilgi, kültür, âhlak yönünden evrimini tamamlamış kâmil insan, erdemli kişi olan tam ve âli M.: süperegöya erişmiş, onu temsil ve temessül etmektedir.

NEREDEN GELİP, NEREYE GİDİYORUZ? : Spekülatif bir örnek vererek, insan yaşantısının bir tren yolculuğu içinde geçtiğini düşünelim. Bu tren başlangıcı bilinmeyen bir geçmişten (ezel) geliyor ve sonu olmayan bir geleceğe gidiyor (ebed). Katar birçok istasyonlarda duruyor, daha sonra tekrar yoluna devam ediyor. Bu arada «Dünya» adı verilen bir ara istasyonda kısa bir süre duruyor. Kişi çok uzun seneler yaşasa bile, uzay zamanına göre bu çok kısa bir andır. İbn-i Sina bu süre için «bir defa göz açıp kapayıncaya kadar geçen süre» der. Daha sonra tren tekrar hareket ediyor. Muhtemelen, bazı büyük istasyon veya garlarda daha uzun süre kalıyor. Ancak, bu yolculuk hiçbir zaman bitmiyor. Belki bir zaman gelecek, yolculuk bir yerde son bulacak, lâkin bunu dünya hayatında idrâk etmemize imkân yok. Bu kısacık dünya yaşantısında, ruhun evrimi bakımından, iyi davranışlarla bir şeyler kazanmak mı, yoksa kötü davranışlarla bir şeyler kaybetmek, geri kalmak mı evla? Ne için malın, mülkün, kısacası, maddenin esiri oluyoruz? Kin, hırs, tamah, aşırı zenginlik, aşırı şehvet, içki, uyuşturucular, kumar vb. şeyler ruhumuza yapışan ağırlıklar oluyor, evrimimizi geciktiriyor.

REENKARNASYON : Spiritüalist inanca göre bir defa dünyada yaşamak ruhun evrimi için yetersizdir. Dünya doğuşa «enkarnasyon», sonunda ölüm ötesine (ahret, spatyom) geçişe «dezenkarnasyon» adı verirse, «reenkarnasyon» (tekrar doğuş) gerekli ve devamlı oluyor. Örnek olarak; doğup, iki saat yaşadıktan sonra ölen kişinin dünya yaşantısından kazancı yeterli olamayacaktır. Aynı şekilde, yontma taş çağında yaşamış kişinin de durumu buna benzer. Dünyanın pek çok yerinde olduğu gibi, yurdumuzda da eski yaşantılarını hatırlayıp, bunu ispat edebilen pek çok kişiler vardır. Kişi, kendi öz benliğine varıp, onunla bütünleşinceye kadar reenkarnasyon sürebilir.

Ruhun evrimi için geçirdiği devrelere ait pek çok İslâm mutasavvıf ve bilginlerin bildirileri, esasında Hermetizm'den kaynaklanmaktadır. Şahabettin Suhreverdi (1158 - 1191) «Her şey Allah'tan gelir ve tekrar Allah'a döner» diyor. (kavs-i nüzul). Zühal (Satürn gezegeni) parlak bir ışık içindedir ve ruhlardan koparak dünyaya doğru düşmeye başlarlar. Bu düşüş bir sınavdır. Düşüş, büyük ışıktan inildikçe yavaş yavaş koyulaşan karanlığa doğrudur. Işık ruhtur, karanlık maddedir. Sınav için dünyaya inen ruhlardan maddeleşmektedirler. Maddeye yenilmeyip sınavı başarı ile verebilen ruhlardan yükselip yeniden kaynaklarına dönecekler ve ölümsüzlüğe erişeceklerdir. Sınavı kazanmak için yükselmeyi istemek, erdemli olmak gerekir.

El-Kindî (öl. 872) Bağdatta yetişmiş ilk Arap filozofudur. «Ruh bedenden ayrıldığı ve uzaklaştığı zaman ayaltı âlemin (Felek-i taht-ai - Kameri) üstündeki akıl edilir âleme gider, Allah'ın ışığına girer, Allah'ı görür; böylece her şey ona açılır ve onun için şeffaflaşır» demektedir. Hakikatlere talip olmak için insanın ruhen hazırlanmış, tedrici tekâmül (derece derece evrim) ile imân mertebelerinde yükselmiş olması lâzımdır.

M.: iykaaf ve birbiri ardına tedrici yüceltmelerle nefsinin ve kendi iç benliğini daha iyi tanıyarak noksanlarını telâfi eder ve sonunda erdemli insan yani, gerçek M.: olmaya hak kazanır.

Kutsal görevimiz; EUM.nın mülkünü imar etmek, her şeyi güzel kılmak, bütün güzelliklerin yeryüzünde ve bütün iyiliklerin insanda belirmesine çalışmaktır.

RUHSAL PLANLAR : Din kitaplarındaki «Yedi kat gök» deyimini, spiritüalizmde «Ruhsal planlar» olarak ifade edilirler. Her planda görevli, yücelmiş ruhlardan bulunurlar. Dinsel bilgilerde bu ruhlardan me-

lekler (melakût) adı verilir. Spiritüel olarak «Parlaklar», «Üstadlar» adını verenler de vardır. Her plan görevlileri, kendinden bir üst plan mensubunun emir ve direktiflerine uyarak görev yaparlar. Kendilerinden daha üst planlar hakkında fazla bilgileri yoktur. En yukarda EUM. olmak üzere aşağı doğru hiyerarşik bir düzen mevcuttur. Dünyanın bir üstündeki plan bizleri yönetenler, daha kaba bir deyimle bahçevanlarımızdır. Bahçevan yetiştirdiği bitkiye nasıı bir ihtimam gösterirse, biz insanlar da yukarıımızdaki plandan aynı şekilde ve farkında olmadan özen görürüz. Örnek olarak; çiçeklerin sulanması ile yağmurun yağdırılmasını kıyaslayabiliriz. Bu arada, yaban otlarının sökülmesi, ağaçların budanması gibi olayların karşıtı doğal âfetler olup, bizler için falâket, ıstırap, kötülük gibi gelirse de, esasında beşeriyete faydalı olaylardır. Bu yüce ruhlar anonim çalışırlar ve isimsizdirler. Dar düşünceli kimseler fiziksel varlıkları doğal kuralların yönettiği gibi insanları da kendilerinin bilmediği kuvvetlerin yönettiğine akıl erdiremezler. Yine bu kimseler Evrensel Zekâ'yı sezemez ve göremezler. Evrensel zekâ ile insan zekâsı arasındaki fark, Einstein ile bir toprak solucanı arasındaki farktan, muhakkakki kat kat fazladır. Önemli olan önce inanmak, sonra öğrenmek ve daha sonra uygulayabilmek oluyor.

Kaynaklar :

DURCKHEİM, Comte Karlfried. Meditation, Sayı : 26.

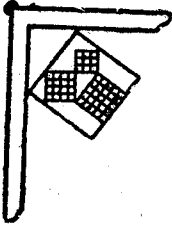
ECER, Enis Nihat. Ruh ve Madde, Sayı : 224, Eylül 1978, S: 32

ERENGÜL, Faruk. Mimar Sinan, Sayı : 17, S: 39

FROMM, Erich. Psikanaliz ve Zen Budizm, 1975, S: 14

ONBULAK, Sinan, Ruh ve Ruhlar Âlemi, 1956, S: 6

MEEK, W. George. Ruh ve Madde, Sayı: 349, Şubat 1989, S: 36

Zerdüşt Dini

Ziya FİCİCIOĞLU

M.Ö. VII. T.T.'da Zerdüşt (I,II,IV), adına bir İran'lı tarafından ortaya konulan ve İran ile Hindistan'da yayılmış bir din olan Zerdüşt Dini, Sasaniler zamanında M.S. 639 yılında Müslüman Araplar tarafından İran'ın istilâsına kadar devam etmiştir. Bu tarihten sonra İrankı'lar Müslümanlığın Şîî mezhebini benimseyerek Zerdüştîliği İslâm inançlarıyla karıştırmışlardır. Şîî'ler, Hz. Ali'ye velilik imamlık ve müeahitlik (Din düşmanlarıyla savaşan niteliklerini verirler. Böylece (V) Zerdüşt dininin uygun gördüğü babanın kız ile, ananın oğul ile ve kardeşin kardeş ile evlenmesi âdeti de ortadan kalktı. Fakat Zerdüştîlik azalmışsa da büsbütün bırakılma-

mıştır. İranlıların Kudüs'ü işgalinde Yahudilikle temasından Hıristiyanlık dininin doğduğu sanılmaktadır. Ayrıca doğuya ait bir felsefe olan ve İslâmî bir karakter taşıyan İsrakîliği de etkilemiş olduğundan dolayı Zerdüşt Dini konuşma konusu olarak alınmıştır.

Zerdüşt düşünceleri (IV) Brahman düşüncelerine benzer, yazılarında da Babil kökenli bazı özelliklere rastlanır. Zerdüşt felsefesi; iyinin ölmez bir Evet ve kötünün ise Hayır olduğu düşüncesini belirler.

Zerdüşt'e göre (II) insan ruhu iki ayrı günün «İyi ile Kötünün» savaş alanıdır. İyiliği Ahuramaz-

da (Hürmüz), kötülüğü de Ahri-man temsiler .

Zerdüş'tler (III) dünyadaki bütün fiil ve hareketlerin birer tezat o-luşturduğuna dikkat etmişler ve nür ile karanlık, gece ve gün-düz, ulviyet ve sefalet, sağ ve sol, yumuşaklık ve katılık, hayır ve şer, uysallık ve hırs, gurur ve tevazu, doğruluk ve eğrilik olduğunu görmüşlerdir. (III) bu i-ki karşıt güçlerin çatışması so-nucu hangisi üstün gelirse insan o yana eğilim duyar. Ahuramaz-da üstün gelirse insan iyi olur, iyilik eder. Ahriman üstün gelir-se insan kötü olur ve kötülük e-der. (IV) Zerdüş't putu tapmayı kesinlikle reddeder. Tapınakları yoktur. Ateşin Zerdüş't dininin âyinlerinde büyük önemi vardır. Ateş doğal olarak yukarı yüksel-diği için kurbanı alır ve yukarıya cennete ulaştırır. (IV) kutsal â-yin gece yarısı başlar, çünkü şeytanlar karanlıkta ortaya çı-kar ve gün doğarken çekilirler.

Ahriman (IV) kötü ruhunun gir-miş olduğu vücutlardan sakın-malıdır. Zerdüş't bir kimse ruhu-nu temizlemek için bir rahibe günah çıkarmakla ve rahibin bu-yurduğu cezayı ve temizliği ye-rine getirmekle temizlenir.

Zerdüş'tlük'te (I, II) ölü gömme geleneği de yoktur. Birçok kötü-lüklere bulaşan insan cesedinin toprağı kirletmesinden kaçınılır.

Bu yüzden ölüler kutsal sayılan akbabaların yemesi için «Sükûn Tepesi» denen yüksek dağ do-ruklarına bırakılır.

Zerdüş't (IV) çülüğün insanlara üç temel buyruğu: «İyi düşünce-ler», «İyi sözler» ve «İyi davra-nışlar»dır. Buna benzer üçlü te-mel buyruklardan; eski Yunan fi-lozofu Plotinos «Doğruluk, iyilik ve güzellik» dediği gibi diğer dinlerde de Musevilikte «Akıl, Hikmet ve bunlardan doğan İ-lim» olduğu gibi II Hıristiyan'lık-ta da «Baba, Oğul ve Kutsal Ruh» vardır.

Firavun Amenofis (IV) (M.Ö.1370-1327) «Tanrı tektir, o da evrenin yöneticisi ve düzenleyicisidir.» dedi. Mezopotamya'da bulunan Sâmi toplulukları bu tek Tanrı fikrini benimsedi. Sâmililerden ge-len İbraniler ve İsrail oğulları da benimsediler. Devamlı Suriye ve Mısır arasında gidip geldikleri için yeni fikirleri Kudûs'e taşıyor-lardı. İsrail oğullarının tarihini Musa ile başlatmak ve Musevî-lik adı verilen Yahudi dininin ku-rucusu olarak onu göstermek gelenektir. Tarih Musa'nın (M.Ö. 1352 - 1320) yıllarında yaşadığını ve M.Ö. 1346 yılında kavmi ile Mısır'dan çıktığını ileri sürer.

Musa; İbranî'leri (IV) çevresinde toplar Tanrı'sal buyruklar aldığı-nı ve Peygamber olarak görev-lendiğini söyler, mucizeler gös-

terir. Musa yalnız kendi ulusunun çıkarına çalıştı. Sâmi soyundan olmayanlara karşı ilgisiz kaldı. Mısır'dan çıkıp Filistin'e yerleşen İsrail Oğulları bir devlet kurdu. Kiral Davut (M.Ö. 1025 - 974) güçlü bir insandı. Kudûs'ü Başkent yaptı Yahudiler Kudûs'e (VII) gelince Musa on emrini yayınladı ve Musevilik bir din oldu. Musa'nın on emri Şöyledir; «Babama ve anana hürmet et, öldürmeyeceksin, zina (nikâhsız çiftleşmeyeceksin), çalmıyacaksın, komşuna karşı yalan tanıklık yapmayacaksın, komşunun evine, karısına ve öküzüne, hiçbir şeyine aç gözlülük etmeyeceksin.»dir. (IV) Hz. Davut'un ölümünden sonra oğlu Süleyman (M.Ö. 974 - 931) iyi bir idareci idi. M.Ö. 721 yılında Bâbil kralı Kudûs'ü zaptetti ve yıktı, İsrail oğullarını da esir edip Bâbil'e götürdü. Bu esaret 70 yıl sürdü.

Tevrat'ta! «İnsan yaratılmıştır. (IV) ilk insan Ademdir. Havva, Adem'in kaburga kemiğinden yaratılmıştır. Sonra Adem ile Havva'nın birleşmesinden Kain ve Habil doğdu ve Kain kardeşi Habil'i kıskançlık nedeni ile Öldürdü» diye yazılıdır. (VII) Tevrat'ın Bâbil esaretinden sonra yazıldığı anlaşılmaktadır. Çünkü Tevrat'ta bulunan birçok olayların Sümerler'den alındığı bugün meydana çıkmıştır. Meselâ; (Tufan) olayı Sümer kitaplarında

aynen mevcuttur.(VI)Zerdüş'tin din adamı şöyle der; «Ey Yahudilerle onların çocukları olan Hıristiyan'lar, Musa'nın sandığınız kitap, Musa'dan 600 yıl sonra yazılmıştır. Bunu gerçek bir belge ile ispatlayabiliriz. O kitapta Musa'ya yakıştırılan düşüncelerin hiç birini Musa bilmezdi. O kitabı kaleme alanlar bir kralın izniyle bir büyük papazdır. Ruhun ölümsüzlüğü, ölümden sonraki yaşayışı, cennet ve cehennemi, insanların çektiği acıların en büyük nedeni olan kötülüğün baş kaldırmasını, bizim Peygamberimiz Zerdüş'ten öğrenmişlerdir. Atalarınız o zaman bizi örnek edinmiştir ve Bâbil esaretinden sonra Kudûs'e yeni düşüncelerle dönmüşlerdir. Siz gücünüzü yeniden yüceltecek bir kral bekliyordunuz, biz ise onarıcı ve kurtarıcı bir evrensel iyilik Tanrı'sının geleceğini müjdeliyorduk. İşte Hıristiyanlığı bu iki düşüncenin birleşmesinden yaratınız. Zerdüş'tün iyilik düşüncesine dayanan dini, Musa'nın dine yön vermişti. Dolayısıyla aynı ülkede doğan İseviligi de etkilemiştir.

İncil'de (IV) geçen konular gene Yahudilikle ilgilidir. Tevrat için önemli olan yalnız Yahudi unsurudur. İncil'de böyle bir ayrıcalık yoktur. İncil'e Tevrat'tan değişmeden geçen konulardan biri de Adem ile Havva olayıdır. Her Havari Tevrat'ı bildiği ölçüde İ-

sa'yı anlatmış ve İncil'i de yazmıştır. İsa, Tanrı'yı kurduğu dinin en yüce doruğuna yerleştirmiştir. Bu yüzden Hıristiyanlığın özelliği Tanrı anlayışıdır. «Tanrı vardır ve oluşun kaynağıdır.» der. Tevrat'ta «Tanrı var idi.» denir. İncil'e göre İsa da Allah'tır. Tevrat'ta Tanrı'nın yalnız Yahudi ulusunun Tanrısı olduğu, Yahudilerin Tanrı'nın gözde insanları olduğu, ötekiler onların kulları olduğu ve hiç kimsenin Yahudi dinine girmesine, Musevi olmasına imkân olmadığı yazılıdır. Halbuki İncil'de böyle katı görüşler yoktur. İsa'nın «Şeriat» dediği Musa'nın Tevrat'ta bildirdiği genel kurallardır. Farkı; suçlara ve kötülöklere karşı uygulama biçimi değiştirilmiştir. «Öldürmeyeceksin, zina (Nikâhsız çiftleşmeyeceksin), yalan yere yemin etmeyeceksin, hükmetmeyin, düşmanlarınızı seviniz.» denir. Tevrat'ta ise düşmandan öc alma istenir. İsa' felsefesine göre; yoktan yaratılan, topraktan oluşan insan Tanrı'nın üflediği ruhla dirilik kazanmıştır. İnsan ruh, akı ve irade ile donatılmıştır. İncil İsa'yı insan soyunu suçtan kurtarmak için gönderilmiş bir görevli olarak niteler, İsa bu yolda kendini adanmış ve canından olmuştur.

Roma'lılar Kudûs'ü (VII) alıp yıktıktan sonra Hıristiyanlığın etkisi altında kalmaya başladılar. M.S.

300 yılında Hıristiyanlığı Filistin'den Sen Piyer Roma'ya götürmüştür. Roma İmparatorluğu Doğu ve Batı diye ikiye ayrılınca İstanbul'daki Hıristiyan'lara Ortodoks ve Romadakilere de Katolik adı verildi. Roma İmparatorluğu yıkıldıktan sonra Hıristiyanlık Avrupa'ya bir din olarak yayıldı.

Yukarda bazen İsevi ve genellikle Hıristiyan kelimeleri geçti. Her ikisinin de anlamı aynı. Hıristiyan kelimesi Yunan'ca olup, İsevi kelimesi ise Arapça'dır. Ayrıca bazı yerde aynı anlama gelen Nasrani kelimesi kullanılır. Arapça olup Hz. İsa'nın doğduğu Nasıra köyüne mensup demektir. Sonra Arapça Mesihî, Farsça Tersa, Hattâ Farsça Gâvur kelimelerinin kullanıldığı da görülür ki hepsi aynı anlamda Hıristiyan demektir.

Zerdüşî dininin etkilediği İslâm felsefesi :

İslâmiyet'in (VIII) ilk asırlarında hiç mevcut değil iken sonraları İran, Hind, Yunan fikirlerinin ve kısmen de İsevilik'in tesiri ile (Unsurlarının en fazlasını İslâmiyet'ten almak koşulu ile) oluşan tasavuf mesleki az zamanda bütün İslâm memleketlerini kaplamıştı. (I) İslâm felsefesinde en çok işlenen konular; Tanrı kavramı, varlık sorunu, insanın ahlâksal sorumluluğu ve ölüm ötesi ile ilgili sorunlardır.

Zerdüşt dininin doğuya ait bir felsefe olan İsrakîlik ve Meşşâîlik'ten; İsrakîliğe etkisi olmuştur.

meşşâî felsefesi (I), Aristo yolunda olanlardır. Allah yaratıcı değil yapıcıdır, yarattığı âlemin ham maddesine şekil vermiştir. Farabî ve İbni Sîna gibi akılcı aşıunürler Aristo'yu incelemişler, dinle felsefeyi Uzlaştırmaya çalışmışlardır. Kur'an ayetlerine dayanarak evrenin var oluş nedeninin Tanrı olduğunu söylemekle beraber bu oluşun öncesiz bir biçimde meydana geldiğini ileri sürmüşlerdir.

İsrakî felsefesi; (I,II) Yeniefâtun (Plotinos)dan yarı olanlardır. «Âlem yaratılmıştır.» der, Tasavvuf çıkışı bir bütün olarak Yeniefâtun'cudur. İsrakiye felsefesinin baş temsilcisi olan Suhreverdi'ye göre; ışık ve karanlığı iki temel esas olarak alan Zerdüşt dininin çok etkisi vardır. İsrakiye geniş ölçüde İslâmî karakter taşır. İslâm mistiklerinin İsrakiye felsefesinin kurucusu Suhreverdi (M.S. 1156) üzerinde etkisi derindir, büyük kısmı tasavvufî düşüncelerle doludur. İsrakiye üzerine Hermetizm'in de etkisi vardır. (I) Suhreverdi; Nesnelere gerçeğinin bir ana görü ile kavranacağını söylemiştir.

«Tanrı, ışıkların ışığıdır. Tanrı'dan uzaklaştıkça karanlığa yak-

laşılır. Karanlık ise Hiçlik gibidir. Tanrı evrenin varlığın nedeni ve kaynağıdır.» der. Yalnız Zerdüşt dininde bir birine düşman ve bağımsız varlık olan ışık ve karanlık, İsrakiye felsefesinde aynı durumda değildir. Karanlık ışığa yaklaştıkça karanlığından kaybeder. İsrakiye filozofu; Kur'anı delil gösterir ve «Allah iman edenlerin yardımcısıdır, onları karanlıklardan nura çıkarır» şeytan ise kendisine uyanları nurdan karanlığa çıkarır der. Suhreverdi; «Güneş nası İsrakî yanı doğması ile eşyanın görülmesine imkân veriyorsa, manevî İsrakî yanı sezgi de birçok marifeti insana ilham suretiyle verir.» der. Suhreverdi, akılcı değil mistik bir yol tutmuştur. Yeniefâtun (Platinos); «En yüksek bilginin bir vecd (Tanrısal aşka dalma) ânında sezgi yoluyla hasil olacağını kaydetti. Suhreverdi de manevî bir temizlikle nurların nuruna kavuşulacağını ve Tanrı'sal sırlara sezgi ile ulaşılacağını söylemiştir. Gazalî'nin Suhreverdi'ye etki yaptığı bir gerçektir. Her şeyin güneş ışığının dalga dalga yayılışı gibi Allah'tan geldiği görüşü hem Gazalî'de (1111) hem de Suhreverdi'de mevcuttur. Suhreverdi; «Bedenî tutkularından arındıkça ilâhî nura yaklaşıyoruz.» der.

Sonuç olarak; Zerdüşt dini Düalizm (Yani iki Tanrıya inanan)

olmasına rağmen Monoteizm (Yani tek Tanrı'ya inanan) dinler olan Musevilik, Hıristiyanlığa kısmen ve Müslümanlığa dolaylı olarak fikirleriyle etki yapmışsa da; İslâmın da Zerdüşti dini üzerinde etkisiz kalmayıp onun itikatlarını yenmiş ve kendine bağlamış olduğu görülmektedir.

Kişiler doğdukları din çevresinde yetişirler başka dinlere pek

ilgi göstermezler. Din, insanlarda en iyi davranışları çizen ahlak kurallarından oluşur. Bu yazı ile ne bir din aşılması ve ne de herhangi bir dine karşı olunmasını öğütleme amacı vardır. Sadece bazı dinlerin tarihi ve felsefesi anlatılmak istenmiştir. Bütün insanlar hangi dinde olurlarsa olsunlar saygı duyarız.

Faydalanılan Eserler

Eserin adı	Eserin yazarı
I. İslâm Düşüncesi Hakkında Araştırmalar (Sayfa 118, 247)	Prof. Dr. İ. Ağâh Çubukçu
II. Meydan Larousse (Cilt 12 Sayfa 77)	
III. Tanrı Buyruğu (Sayfa 68)	Ömer Rıza Doğrul
IV. Dinler Tarihi Ansiklopedisi (Cilt, 2 Sayfa 369-376, 266, 373-376 Cilt 3 Sayfa 639)	
V. İslâm Medeniyeti Tarihi (Sayfa 43)	Prof. Dr. Fuat Köprülü
VI. Çankaya Dergisi Yıllığı (No. 2 Sayfa 79)	Abdurrahman Erginsoy
VII. Doğu Dergisi Yıllığı (No. 2 Sayfa 229)	Enver Behnan Şapolyo
VIII. İlk Mutasavvıflar (Sayfa 11)	Prof. Dr. Fuat Köprülü

Dünya Masonluğunda Az Raslanan Bir Olay

Mimar Sinan Muh.: L.:

İstanbul

Üs.: Muh.: ve Aziz Kardeşlerim,

Pek.: Muh.: Ön.: Bü.: Üs.: Halit Arpaç Kardeşimizin evrakı arasında 1971 yılında Müsavat Muh.: L.: 'sında Üs.: Muh.: 'lik çekicini devr aldıktan sonra yaptığı konuşmayı buldum.

Bu konuşma, Dünya Masonluk tarihinde belkide ilk def'a oğlundan birinci çekici devir alan baba tarafından ve o tarihte 40 cı Masonik yaşını tamamlamış, toplam 58 yıl Masonluk yolunda hizmet vermiş ve Bü.: Üs.: 'lığa kadar yükselmiş bir Kardeşimiz tarafından yapıldığı için, Mimar Sinan Dergisinde yayınlamayı isteyebilirsiniz düşüncesi ile ekte sunulmuştur.

Bu vesile ile Kardeş sevgi ve saygılarımı sunarım.

EK : 2

Can Arpaç
Bü.: 1. Na.:

Pek Muh.: Bü.: Üs.:

Değerli Ziyaretçi K.:lerim,

Sevgili L.: K.:lerim,

Sizlere yeni Üs.: Muh.:imiz Halit Arpaç hakkında alışlagelmişin dışında bir iki kelime söylersem sanırım beni hoş görürsünüz.

Çünkü O, hayatımı borçlu olduğum iki kişiden biridir.

Çünkü O, çocukluk günlerimde masal kahramanı, gençliğimde örnek, yaşlandıkça arkadaş dediğim insandır.

Sevinsem Ona koşarım, yıkılısam O'na yaslanırım. Hayatta en gerçek Dostumdur. O'nu izleyip nura kavuştum. Rehberim, Kardeşim, Üstadım... ve hepsinden güzeli BABAMDİR.

Bugüne kadar hep O verdi, ben aldım, olabildiysem, neyim varsa O'na borçluyum.

Şimdi Müsavat L.:sı K.:lerim, yaptıkları seçimle, hayatta bir kerecik olsun benim de babam kardeşime bir şey vermeme mümkün kılıyorlar.

Bu öylesine kutsal, öylesine değerli bir emanet ki; bir oğlun babasına olan borçlarını bile karşılayabilir.

Bana bu imkânı sağlayan Müsavat'lı K.:lerime minnettarım.

Halit Arpaç Üstadım,

Benim yaşımı aşan Masonik hayatınızda, bu çekicin şerefli ağırlığını bir çok kere başarıyla taşıdınız. Müsavat Muh.: L.:sı sizin gibi tecrübeli bir K.:i iş başına getirmekle; Masonluk yolundaki çalışmalarını bir misli daha güçlendireceğini, bir misli daha güzelleştireceğini dört yöne ilân etmiş oluyor. Bu çalışmalarda hepimiz emrinizdeyiz. Sizi şahsım ve L.: Kardeşlerim adına Candan sevgilerle kutlarım.

Lütfen şimdi görevinize başlamak üzere Şarka geliniz Muhterem Üs.:ım.

PEK MUH.: ÖN.: BÜ.: ÜS.: HALİT ARPAÇ KARDEŞİMİZİN 1971 YILINDA MÜSAVAT MUH.: L.:SİNİN BİRİNCİ ÇEKİCİNİ OĞLU CAN ARPAÇ KARDEŞİMİZDEN DEVRALDIĞI ZAMAN YAPTIĞI KONUŞMA.

Değerli Kardeşlerim,

MÜSAVAT' Muh.: L.:sı Kardeşleri bu çalışma devresinde 1. çekici kudretsiz ellerime emanet ettiler. Bu arzularında iki hakikati görmekteyim. Birisi, Masonluğun insan eşitliğine vermiş olduğu kıymet ve ehemmiyet; diğeri ise, Masonlukta vazifenin yaşanılan müddetçe fasılasız devamlılığıdır. Nitekim yüksek huzurlarınızla nurlandırdığınız şu anda da gözlerinizin önünde tecelli eden hakikat; bir babanın kendinden bir parça olan ve zamanı gelince elinden tutarak bu mukaddes mesleğe emanet ettiği oğlundan, bu gök kubbe altında Üs.: Muh.:lık gibi erişilmesi güç, kutsal bir vazifeyi devralışı ve O'nun tarafından is'adından öteye, ulvi mesleğimizin eşitliğe verdiği büyük önemin de misalini teşkil eder. Diğer taraftan, ömrünün çoğunu bu mâbedin taşlarını taşımak ve cilalamakla kocamış ve vazifelerinin yeni nesillerce devir alındığını görmekle mutlu olmuş bir fâniye; genç nesil tekrar mukaddes emaneti teslim etmek suretiyle Masonun vazifesinin hiçbir zaman bitmeyeceğini öğretmiş olmaktadır. Senelerdir saika-i kaderle alışılagelmiş olduğum benzeri merasimlere rağmen, bugün bir müptedi Mason kadar acemi ve bu merasimlere hiç katılmamış kadar heyecan ve korku dolu bir telaşın tesirleri altında olduğumu açıklamak isterim. Hemen ardından da bu büyük mutluluğu borçlu olduğum Müsavat Muh.: L.:sı Kardeşlerime içten gelen teşekkürlerimi sunarım. Kendi arzu ve iradeleriyle tecelli ettirdikleri bu nöbet devrinde beni öne geçirmekle gösterdikleri feragat, lütufkârlık ve kadirşinaslık hasletleriyle, her türlü beşeri ihtirastan azade mütekâmil birer Mason olduklarını da ispatlamış oldular.

Bu vesileden faydalanarak, geçen devrede sönmeyen nurlarına, vazife aşklarına, feragatli ve sistemli çalışmalarına hayranlıkla şahit olduğumuz geçen yılın vazifelilerine; başta Üs.: Muh.:leri Can Arpaç Kardeşimiz olmak üzere Locamızın teşekkürlerini takdim etmeği kendime bir borç sayarım. Vazifeme başlarken açık kalple ifade edeyim ki endişeliyim Kardeşlerim. Bu endişem benden beklenen hizmetleri, istenen evsafa yapmaya tâkatimin yetmeyeceği korkusun-

dan gelmektedir. Çünkü geçmişten biliyorum ki; idaresi bu devrelik bana bırakılan çekicin her darbesinde, bütün Masonluğun fazilet ve hakikatini dinmez akışları, tükenmez ihtizazları vardır. Bu çekiç bütün öfkeleri, bütün ihtirasları, kin ve cehaleti altında uyutacak kudrettedir. Bir çelik kadar sağlam ve insan azmi kadar metin olan bu çekiç; sırası gelince inciden de kıymetli, billurdan da nazik, vicdan kadar hassastır. Böyle bir çekici ancak şiz Üstad ve Kardeşlerimin esirgemeyeceklerine emin olduğum yardım ve irşadlarına, irfan ve hoşgörülerine sığınarak ele almaya cesaret ediyorum. İnanıyorum ki, Muhterem Locamın gayreti ve desteği ile toplanacak enerji benim gibi kocamışları bile başarı yoluna götürececek derecede kuvvetli ve yüksektir. Buna ilaveten, Locamızın sarsılmaz sütunlarının büyük bir isabetle vazifeleri başında bıraktıkları tecrübeli ve genç envarımızın yardımları benim için en büyük manevi kuvvet kaynağı olacaktır. Bu sayede huzur ve emniyet içinde çalışmalarımızı yaptığımız mabedimizi korumada biran bile geri kalınmayacak, maddi ve manevi her türlü ihtirasa kapılanlarla, Locamızın sükûn ve ahengini bozma istidadında olanların Locamıza ve Masonluğa katılmasına imkân verilmeyecektir. Buna karşılık her samimi ve muntazam Masona, her türlü fazilet ve kemale sinesi açık olarak sütunlarımızda yer alıp; çalışma ve ilimleri ile yürüdüğümüz Masonluk yolunu nurlandıracak ve idealimize bizleri daha çabuk eriştirecek olan Üstad ve Kardeşlerimize Locamız açık ve emirlerine hazır bulundurulacaktır.

Ailesi içinde bulunmakla gurur duyduğumuz Türkiye Büyük Locası ve ona bağlı tanınmış ve muntazam Masonların, kırılmaz birer halka halinde gönül gönüle vermiş özlü bir kardeş topluluğu halinde, idealiimize doğru hızla yol aldıklarını görmek ve bu davaya katılmış olmakla bahtiyarız.

Kardeşlerim, hepinizin bildiği gibi Kardeşlik bağlarının sağlamlığı, karşılıklı sevgi ve hoşgörülülüğe dayanır ve böyle bir temele dayanmak kadar, insana kuvvet ve mutluluk veren başka bir şey de yoktur. Mutluluğu ve kudreti maddi yönde arayan gafiler aldaniyorlar. Çünkü maddi şeylerin en değerlisi bile gelip geçici, sönücü, öldürücüdür. Geçmeden, sönmeden, ölmeden ayakta kalmak; içimizdeki temiz sevgi ve insani duygularla kaimdir. İnsanlık mabedini biran evvel kurmak için çalışmalarını birleştiren Masonlar, muhtaç oldukları kudreti ancak paha biçilmez sevgi kaynağından alırlar. Bu kaynak insan topluluklarının ayakta durmasını temin ve yaratıcı çalışmalarının mayasını teşkil eder. Bu sayededir ki, insanlık çök-

mekten, dağılmaktan kurtulur. Şu anda yüksek huzurlarınızda, vazifeli kardeşlerimizle birlikte Mabedteki iş yerlerimizi alırken, bizim de cesaret ve güç kaynağımızın temellerinin bu kardeş sevgi ve hoşgörüsüne dayandığını arz etmek isterim.

Kıymetli zamanlarını bizlere ayırarak sevgimizi paylaşmak lütfunu esirgemeyen Pek Muh.: Bü.: Üs.:ımıza, Daimi Heyet Mürâhhaslarına, Kardeş Locaların Üs.: Muh.: ve Mürâhhaslarına ve ziyaretçi Kardeşlerime Müsavat'lı Kardeşlerimin ve kendimin teşekkürlerini sunar, Kâinatın Yüce Varlığının çalışmalarımıza ışık tutmasını ve akli hikmetten bizleri ayırmamasını niyaz ederim.

Tek Tanrıya Doğru :Aton

Yasef YOAF

Milâttan evvel 1360 senelerinde, takriben 33 asır evvel, o zamanın düşünce, fikir ve inancında ihtilâl yaratan bir Firavun Mısırlıları aydınlatırdı. O zamanların kabul edilmiş fikir ve inanç dünyasına ters düşen bu devrimci inanç şekli halk tarafından layığı ile anlaşılmas ve benimsenmez. Din adamları bu heretik düşünceye karşı savaş ilân eder ve sonunda on sene gibi kısa bir müddet sonra eskiye dönüş ile yeni inancın sonu gelir. Her ilerici düşünce gibi bunun da tekrar benimsenmesi ve geniş kitlelerce kabulü en az bir asır gibi bir zamana ihtiyaç gösterir.

Bu devrimci düşünce, Mısır'da Firavun Amenofis IV veya diğer adları ile Akhenaton veya İkhnoton zamanında yaşanmış olan 'Tek Tanrı' inancıdır.

Antik zamanların en güzel kadını Nefertiti'nin kocası, büyük mistik, sosyal ve moral alanda devrimci, sanatta gerçekçiliği benimseyen ve kabul ettiren, şair ve sulhsever Firavun hayatının sonlarına doğru daha muhafazakâr fikirlere meyletmeye zorlanmıştı. Ölümünden sonra yeni iktidar tarafından 'büyük cani' ve 'korkunç kötülük elçisi' olarak tanımlanacak ve kendi ismi ile karısının ismi yazılı ve kazılı olduğu her yerde silinecek, kabartmaları dövülerek tanınmaz hale getirilecek ve böylece 30 asır boyunca varlığı dünya tarihinden silinmiş olacaktır. Bu şekilde Mısır Firavunlarından bahseden antik ve eski

kronolojilerde Akhenaton'dan bahsedilmeyecek ve hatta Milâttan evvel 3'cü asırda yaşamış olan ve Mısır Firavunlarını Krallık dönemlerine göre en geniş şekilde sıralayan Mısırlı Rahip Menetho bile Akhenaton'dan bahsetmek imkânını bulamayacaktır.

Bugünkü tarihçiler ise, eskilerin aksine düşünmekte ve Akhenaton'u aşağıdaki şekilde tanımlamaktadırlar :

Plolade Ansiklopedisi : 'Bütün çağların en büyük mistiklerinden biri'.

Jaques Pirenne : 'İnsanlık şuurunun inkişafı esnasında en patetik bir bölümüne hükmetmiş büyük mistik',

Encyclopedia Brittanica : 'O güne kadar insanlığın muhatap olamadığı bir düşünür, cesur bir ruh...'

Akhenaton'un Tek Tanrı doktrini ve yaşadığı devri iyice tebarüz ettirip, anlayabilmek için Mısır İmparatorluğu kronolojisi ve bilhassa Yeni Krallık devrine ait dini ve sosyal inançları üzerinde kısaca durmakta fayda vardır.

Coğrafi konumu olarak Mezopotamya'dan Sina Çölü ile ayrılan Mısır, takriben Milâttan evvelki son senelere kadar, eski çağlarda Asya'dan gelen Semit ve Ari akınlarından kısmen korunmuş olarak bir iki istisna hariç barış içinde yaşamıştır. Böylece antik zamanların en uzun devam eden krallığı oluşturmuş ve aynı zamanda dinlerini ancak Hristiyanlık ve Müslümanlığın baskısı neticesinde terk etmiştir. Mısır Krallığının Birinci Krallıkla teessüs ettiği kabul edilirse, Milâttan evvel 30'cu asırdan itibaren yalnız Hiksoslarla Etiyopyalıların kısa süren işgalleri hariç 25 asır boyunca devam ettiği görülmektedir.

Mısırlıların taptıkları Tanrılara gelince, 35 asır kadar hayatiyetlerini korumuşlar ve medeniyetlerine hayran kaldığımız Roma ve Yunanlılar tarafından benimsenmişlerdir.

Antik Mısır, Nil boyunca tarıma elverişli toprakları birinci şelaleden Deltaya kadar uzanan toprakları kaplamaktaydı. Başlangıçta muhtâr iki Krallıktan ibaretti. Şimalde Kırmızı tacla simgelenen Aşağı Mısır ve Cenupta Beyaz Taçlı Yüksek Krallık.

İki Krallığı birleştiren ve Birinci Sülaleyi tesis eden Meneş isimindeki efsanevi Firavundur. Aynı zamanda 'Beyaz Duvar' manasına gelen Mısır'ın ilk tahkim edilmiş başkentini bina etmiştir. Her iki Krallığın birleşmesi, Krallıkları teşkil eden ve 'Nome' diye adlandırılan yarı müstakil şehirlerin idari ve sosyal yaşamlarında büyük değişikliklere yol

açmış ve aynı Tanrılara tapan bütün bu Nome'ların müştereken anlaşabilecekleri bir Mısır dininin oluşmasına ilk adım olmuştur. Böylece hayvan, tabiat oismi vs. gibi fiziki yapıya sahip olan tek bir Tanrıya tapan Nome'lar 'Monolatri' diye isimlendirilen din şeklinde inkişaf ederek, 'Polytheisme' ve zamanla muhtelif Tanrılar arasında bir hiyerarşinin kurulması ile 'Monarşianizm' din şekline doğru inkişaf kaydetmişlerdir.

Milâttan evvel 2700 ilâ 2300 yılları arası Eski Krallık dönemidir. Keops, Kefren ve Mikerinos diye adlandırdığımız en meşhur üç piramid, M.E. 2600 ilâ 2700 arasında hüküm sürmüş Dördüncü Sülale zamanında inşa edilmiştir. 2260 senesinde dünya tarihinde kaydına ilk rastlanan bir halk ayaklanmasına tanık oluyoruz. 2065 senesinde bu karışık dönem Onbirinci Sülale ile son bulur. Bu sırada Heredot tarafından 'Yüz Kapılı Site' diye adlandırılan Thebes şehri kurulur. Mısır, Orta Krallık devrini yaşar ve bu dönem Hiksosların Mısırı istilâ etmesi ile son bulur.

İstilanın kötü yönleri bir tarafa. Hiksoslar Mısır'a üç mühim yenilik getirdiler: At, Tekerlek ile Araba ve Bronz. Bunlar, ilerde Mısır'ın büyük bir devlet olmasında en önemli etken olacaklardır. O sıralarda Mısır'da ancak bakır işlenebiliyor ve demir daha bilinmiyordu.

1580 senesinde Hiksoslar Mısır'dan atılır ve Ahmose XVIII. sülaleyi kurar. Akhenaton, bu sülaleye dahil son Firavunlarından biridir. XVIII'ci sülale, Yeni Krallık döneminin başlangıcı olup, Mısır'ın en muhteşem dönemine rastlar. 1314 tarihinde bu sülalenin sönmesi ile Ramseslerin XIX'cu sülalesi başlar.

Resmi ismi NEFER - CHEPOUROU - RE olan ve 'Re Tanrısının görünümüleri kusursuzdur' anlamına gelen, batılı kitaplarda AMENOPHIS IV olarak isimlendirilmiş olan Firavun, Amanhapta muhtemelen 1380 senesinde doğdu. Saltanatı boyunca AKANYATİ diye telaffuz edilen ve gene batılılarca Akhenaton veya İkhnaton olarak telaffuz edilen ismi aldı. Bu yeni ismin manası 'Aton'a yardım eden' veya 'Aton'un benimsediği' olarak tercüme edilebilmektedir.

Not: Daha ileriye gitmeden bu devrin kronolojisi hakkında kısa bir açıklama yapmak gerekmektedir. Egiptologlar bu dönemi kapsayan 50 yıllık zaman diliminin kronolojisi hakkında aralarında mutabakat tesis etmişlerdir. Bu zaman dilimi Amenofis IV'ün saltanatını ve babası Amenofis III ile halefi Tutankamon'un saltanatlarını kapsamaktadır.

Arzedilen tarihler meşhur egiptolog Sir Cyril Aldren'inkiler olacaktır.

Akhenatonun babası Tutmosis III'ün küçük oğlu olan Amenofis III ve annesi halktan bir kadın veya taşra aristokrasisinden TiYi'dir.

Dedesinin aksine, Amenofis III bütün komşuları ile iyi geçinen zevk sahibi bir adamdı. Bilhassa, komşusu Mittani ile çok iyi ilişkileri sayesinde büyükçe bir miktar altın karşılığı olan memleketten iki cariye getirtmişti. Bu sebeptendir ki Akhenaton'un biricik karısı olan Nefertiti'nin bir yabancı olduğu ve bu iki cariyeden biri olduğu söylenmekte olup bu husus birçok tarihi romana mevzu teşkil etmiştir. Her ne kadar bu söylentilerin menşei, Nefertiti 'Güzel Geldi' manasından kaynaklanıyorsa zamanımızın egiptologlarının fikri bu yönde değildir.

Kraliçe ünvanı ile 'Aton'un ihtişamı göz kamaştırıcıdır manasına gelen NEFER - NEFERU - ATON olan Nefertiti kraliçe Tiyi'nin kardeşi Vezir Ay'ın kızıdır. Amenofis III'ün Sit Amon isminde bir kızı vardı. O zamanın örf ve adetlerine göre Amenofis IV'ün neden olduğu kardeşi Sit Amon'la evlenmediği ve bu şekilde tahtın varisi olma sıfatına neden talip olmadığı tartışma konusudur. Firavun, Tanrının bir simgesi olarak kabul edildiğinden, bu kudreti kendinde bulundura-bilmek için tahta geçmeden gene Firavun sülalesinden gelen biri ile evlenmesi lâzımdı. Bu da kızkardeşi olmalıydı. Zaten, Firavunların geniş bir haremî olduğundan kardeşlerin çoğu ayrı annelerden doğma idi.

Nefertiti, Amenofis III'ün hareminden olup çok muhtemel annesi Tiyi'nin telkini neticesinde Akhenaton'la evlenir. Bu evlenme, Akhenaton'un babası Amenofis III ile aynı anda saltanat sürdüğü zamana rastlar. Firavunların, halefleri olacak oğullarını muayyen bir yaştan sonra saltanata ortak edinmeleri (coregence) mutadtı. Evlenmeleri anında Amenofis IV'ün yaşı 13 ve Nefertitinin 18 idi.

Amenofis IV'ün saltanatını ve dini reformunu iyice takip edebilmek için evvela XVIII'ci saltanat başında Mısır'daki dini inançları gözden geçirmekte fayda vardır.

Mısır Krallığı tek devlet olmadan evvel antik devrede nomes diye adlandırılan müstakil vilâyetlerin her biri, bir hayvana tanrı diye tapmaktaydı. Kuzeydeki Krallığın resmi Tanrısı Horus ve Güneydekinin ise Seth idi. Bir atmaca şeklinde simgelenen Horus bir güneş tanrısı idi. Bir gözü güneşi diğeri de ayı simgeliyordu.

Menes iki krallığı birleştirip hükümet merkezi olarak Kuzeyde Memphis

şehrini kurduktan sonra her vilâyetin tanrısını kapsayan bir inanc sentezi gerçekleştirdi. Böylece krallığı teşkil eden her aşiret memnun edildi. Ancak, Tanrılar arasında bir hiyerarşinin teşkili kaçınılmaz oldu ve bazı tanrılar diğerlerine nazaran daha büyük ehemmiyet kazandı. Anlaşılan bu çözüm en uygun neticeyi gerçekleştirdi ki, Mısır'da dini inançlardan dolayı başlatılan iç harplere rastlanmaz.

Bir topluluğun veya aşiretin veya bütün bir vilâyetin kendine mahsus bir tek tanrıya tapmasına Monolatri denmektedir. Bir tanrı ancak başka tanrılar meyanında biridir. Şöyleki bu inançta, diğer tanrıların mevcudiyeti kabullenilir ve tapılan tanrı da çok defa bir hayvan, bir ağaç veya buna mümasil, maddi dayanağı olan bir nesnedir. Bu durumun Monotheism'le tamamiyle zıt fikirler yansıttığını derhal belirteyim. Bilindiği gibi Monotheism'deki kriterler :

— Başka bir tek tanrının mevcudiyeti katıyetle kabul edilemez.

— Etik fikirler inancın gereğidir.

— Trancendance ve immanence, yani tanrının her zaman ve durumda mevcudiyeti ve maddi dayanağından yoksun olması.

Böylece tek bir hayvana tapan bir Nome'nin monotheiste fikirler ve yaklaşımlardan tamamiyle uzakta olduğu görülmektedir.

Mısırlıların en büyük meziyetlerinden biri dini bakımdan çok tolerans sahibi olmalarıdır. Böylece bir Firavunun muhtelif tanrılara ve hatta rakip tanrılar adına mabetler inşa ettirmesi olağandı.

Mısırlıların yüzü aşkın tanrısı arasında ana semboller :

— Güneşin kuvveti : RE

— Ehli hayvan kuvveti : Öküz, İnek, Apis vs.

— Toprak kuvveti : Oziris.

Bu sembol ve tanrıları oluşturan menkıbeye gelince, çok karışık ve muhtelif efsanelerden oluşmaktadır. Kısaca ana hatlarını vermekle iktifa edelim.

Menes ilk hükümet merkezini Heliopolisin yanında ve kuzeyde kurunca kuzeyin en mühim tanrısı olan RE'yi kabullenmişti, RE güneşin yaratıcı gücü olup, kaostan çıkıp suyun yüzüne çıkar. Böylece, tanrıları ve insanları yaratır, çünkü hayatı sudan itibaren yayar. EVELA tanrıları yaratır: Tefnet - rütübet ve Chou - aydınlık - hava. Bu ikisi'

Geb - toprak, dünya ve Nout - Göğü yaratır. Geb ve Not Oziris'i Nil nehrinin verimlilik prensibi, İzis'i döllenecek hümüs, Sethi - çöl ve Nephtisi - güneyin tanrıçasını yaratır. Horus İzis ve Oziris'ten dünya-ya gelir ve Firavunu canlılığında simgeler.

Yukarıda belirtilen güneş mit'i bütün Mısır'a yayılır ve o bölgelerin önde gelen tanrılarının ismi RE ile birleştirilir. Bunlardan en mühimi olan Amon ikinci derecede bir tanrı iken XII'ci sülale, hükümet merkezini güneyde Thebes şehrine taşıyınca önem kazanır ve ana tanrı Amon - Re olur. Thebes şehrinin itibarı arttıkça tanrı Amon da zirveye tırmanır ve Amon inancını koruyan çok kuvvetli ve zengin bir rahip topluluğu türer.

İşte bu dini inançlar meyanında Amenofis IV, 13- yaşında o zamanın en kudretli bir imparatorluğun tahtını paylaşmaya başlamıştı. Amon gibi birçok tanrı, herşeye hayat veren ve böylece yaratıcılığa hükmeden güneşe bağlanmaya başlandı. Güneşin maddi varlığını simgeleyen Aton veya Aten güneş tanrısı ile birleştirildi ve Aton ismi tanrısallaştı.

Amenofis III zamanında Luxor'daki mabette yazılan ilâhîde güneş ana tanrı olarak belirtiliyor ve muhtelif safhaları ayrı ayrı tanrılar şeklinde anlatılıyor. Şöyleki güneş doğarken Khephri, tepede iken Karakhte veya Horus ve her safhasında ayrı bir tanrı kılığına bürünüyor. Burada tamamiyle dini inanç, polytheisme safhasına gelmiş bulunmakta ve aralarında güneş tanrılarını kralı (demiurge) sıfatını almaktadır. (Buna monarchianisme denmektedir — tanrılar arasında tanrılardan birinin kral olması.), Yunanlılarda Zeus, Mezopotamya'da Marduk vs. gibi...

Birçok tanrının zamanla başkaları ile aynı inançları sembolize etmelerine karşılık, öz isim ve görüntülerini muhafaza etmeleri dini inançlardan birçok karışıklıklara yol açmış ve hatta bazı tanrılarını birden fazla inancı simgelediği görülmüştür. Bu durum imparatorluğun içinde bazı bölünmelere yol açabilirdi. Bu ihtimali ortadan kaldırmak ve dini inançlara bir yön vererek imparatorluğun bütünlüğünü muhafaza etmek için Amenofis III'ün güneş tanrısı inancını kabul ettirmeye çalıştığı ve Kuzey Mısır'da geçerli olan Aton — Re inancını seçtiği tahmin edilmektedir. Buna delil, Amenofis III'ün Thebes ve Menphis'te Aton tanrısına birer mabet inşa ettirdiği ve Amon Başrahibinin siyasi sorumluluklarını kaldırdığı belirtilmektedir.

Amenofis IV, babasının ölümünden sonra tahtın tek sahibi olduğun-

da dinde reform için uygun bir ortam mevcuttu. Ancak reform yerine bir ihtimalle karşılaşılıyor. Öyle ki; Amon'a inanç yasaklanıyor, Amon ve diğer tanrılara ait mabetler terk ediliyor, mabet ve anıtların üstündeki Amon tanrısının ismi kazılarak siliniyor ve yüzlerce tanrı di-yarı Mısır tarihte ilk defa tek tanrılığın ilân edildiği ve Devlet dini olarak kabul edildiği memleket oluveriyor. Tanrı tektir ve ATON'dur. 'Yaşayan Re, Ufuktaki Kral, Güneş şeklinde ufukta beliren babamız Re' gibi lakaplar Aton'u belirlemektedir. Bu tanrı kendi adına törenleri düzenleyip icra edecek tek bir vekil tanımaktadır. Bu da büyük rahip ünvanına haiz Amenofis IV ve karısı Nefertiti'dir.

Bu gelişmeyi iyice anlamak için bu dönemin kronolojisine bir göz atalım :

Amenofis III'ün saltanatı 37 veya 38 sene sürdü. Oğlu Amenofis IV'ün saltanatı ise 17 sene devam etti. Ancak bu iki saltanat arka arkaya devam etmeyip baba ve oğulun saltanatı beraber paylaştığı bir müddet de kapsamaktadır. 'Coregence' diye adlandırılan bu süre birçok müellife göre 3 veya 12 yıl sürmektedir. Anglosakson ekolü bu süreyi 10 ilâ 12 sene olarak kabul etmekte ve Amenofis IV'ün saltanatının son üç senesini de kardeşi veya üvey kardeşi Semenkare ile paylaştığı nazarı itibare alınırsa, Amenofis IV'ün yalnız başına 5 ilâ 7 sene saltanat sürdüğü görülür.

Dini reformunu muvaffakiyetle gerçekleştirmek için Amenofis IV, Amon inancının merkezi olan ve o sıralarda Mısır'ın devlet merkezi olan Thebes şehrinden ayrılmaya karar verir. Tahta çıkışının dördüncü senesinde 17 yaşında iken Thebes ve Memphis arasında ve Mısır'ın orta yerinde yeni bir devlet merkezi kurmaya karar verir. Bu şehrin ismi Akhetaten (Aton'un Ufku) olacaktır. Bu şehir şimdiki Tell-el-Amarna kasabasının bulunduğu yere kurulduğundan Amenofis IV devrine Amarna Çağı denmektedir.

Bir sene sonra 'Amon memnundur' manasına gelen Amenofis ismini değiştirip 'Aton'a yardım eden' manasına gelen Akhenaton ismini alır. Saltanatının 6. senesinde bütün devlet erkaniyla Akhenaten'deki sarayına yerleşir. Şehir 3 sene sonra tamamlanmıştır. Şöyleki bir başşehir saray ve mabetleri ile bütün devlet erkânın konakları, işçi mahalleleri dahil beş senede inşa edilmiştir.

Akhenaton'un Nefertiti'den altı kızı olduğu fresk ve kabartmalardaki ailevi sahnelerden bilinmektedir. En büyüğü MERİTATON Semenkare ile evlenir. İkincisi Meketaton genç yaşta ölür. Akhenaton'un üçüncü

kızı Akhesenpaton'dur. Saltanatının son bir iki senesi boyunca babasına eşlik ettiği rivayet edilir. Sonra Tutankamonla evlenmiş ve bu Firavunun genç yaşta vefat etmesiyle halefi büyük vezir Ay ile evlenerek bir vezirin ve dolayısıyla Firavun sülalesinden olmayan birinin tahta geçme hakkını temin etmiştir. Yukarıda belirtildiği gibi, büyük vezir Ay Nefertiti'nin babası idi ve ancak üç sene saltanat sürmüştür. İleride bahis konusu olacak meşhur 'Güneşe İlâhi' metninin tamamının mezarında yazılmış olması ile meşhurdur.

Akhenaton'un diğer üç kızı hakkında herhangi bir bilgi mevcut değildir.

Akhenaton onyedinci senelik bir saltanattan sonra ve tahtını paylaştığı Semenkare birkaç ay arayla ölürler. Yerine Tutankamon Akhesenpaton'la evlenerek tahta geçer. Saltanatının ilk üç senesi Akhetaten şehrinde geçer ve sonra Thebes şehri tekrar merkez ilân edilerek Firavun ve erkan Thebes şehrine taşınırlar. Evvelce ismi Tutankhaton olan Firavunun ismi hepimizin bildiği Tutankamon'a dönüşür. Karısı da Akhesenamon olur. Amon inancı gene resmi din olur ve Amon rahipleri eski itibar ve etkinliklerini bulurlar. Bu restorasyonu anmak için tahta çıkışının dördüncü senesinde Karnakta bir stel diker. Bu stelde aşağıdaki bildiri mevcuttur :

'Firavununuz tahta geçtiğinde mabetler, memleketin bir ucundan diğer ucuna kadar yıkıntı halinde idiler; en kutsal yerleri terkedilmiş ve yabancı otların yuvası olmuştu; sanki bu kutsal yerler hiç olmamıştır; bahçe ve avluları adi geçit haline dönüşmüştü. Tanrılar terkettiği için, memleket kargaşalık içinde idi. Memleket sınırlarını genişletmek maksadı ile Asya'ya bir ordu gönderilseydi hiçbir şekilde muvaffak olmazdı. Bir arzu için tanrının birine yalvarırken bile tanrıdan cevap alamıyordu. Tanrıca dahi yakarmalara kulak asmıyordu. Öyle ki evvelce yapılmış olan herşey mahvolmuştu'.

Restorasyona rağmen Akhenaton ve Nefertiti'ye saygı devam etmektedir. Tutankhamon'un mezarında bulunan tahtın arka kısmındaki ka-

Not : Bazı müellifler Semenkare'nin, Nefertiti ile aynı şahıs olduğu ve Nefertiti'nin krallığı resmen paylaştığında bu ismi seçtiğini söylerler.

Başka müelliflere göre, saltanatının sonuna doğru ananelere uyararak kardeşi veya üvey kardeşi olan Semenkare'yi tahtı paylaşmaya çağırır. Semenkare, Akhenaton'un kızı ile evlenir ve Thebes şehrine yerleşir. Bir müddet sonra, Akhenaton'da bilinmeyen sebeplerden dolayı Nefertiti'den ayrılır, onu Akhetaten şehrinde bırakarak Thebes'e gider ve sonraları Tutankamon'un karısı olacak üçüncü kızı Akhesenpaton ile evlenir.

bartmada Aton dinin simgesi kollu güneşin bulunması ve Ay'ın mezarındaki Aton inançlarını belirten ilahi, Aton dini öğretilerinin hâlâ bazı çevrelerde benimsenmekte olduğuna delildir.

Ay'dan sonra tahta geçen Horemheb ve Ramsesler zamanında ise, Akhenaton'a ait bütün inanç ve fikirler cebren menedildi ve Akhenato'nun kendisi de unutulmaya mahkûm edildi. Bu unutulma ameliyesi o kadar muvaffak oldu ki antik kronolojiler Akhenaton ve saltanatından hiç bahsetmemektedirler. Nefertiti'nin ve kendisinin mumyaları bu güne kadar bulunmamış olup, Ramses II'nin Aton inançlarına karşı açtığı savaş sırasında yok edildikleri sanılmaktadır.

Meşhur tarihçi Arnold Toynbee bu hali şöyle özetler: 'Akhenaton sonsuz bir uçurumun içine düşmüş ve Mısır toprağı kendisinden hiç bir iz bırakmadan onu örtmüştür. Okyanus nasıl ki cüretli bir yüzücüyü yutarsa; Mısır onu aynı şekilde yutmuştur'. Dokuz sene süren 'sapık inançlar' tamamiyle unutulur ve eski muhafazakâr inançlar tekrar üstünlüklerini korur. İnsan düşüncesinin bu yeni atılımı kısa bir parlama devrinden sonra bir asır için söner.

1887 senesinde Tell-el-Amarna yöresinde araştırma yapmakta olan arkeologlara, bir kadın, onları uzaklaştırmak için yerden topladığı taşları atmaya başlar. Bu taşlardan biri arkeologların dikkatini çeker. Bu çivi yazılı sertleşmiş kilden bir tablettir. Böylece Amenofis III ve IV zamanına ait Mısır İmparatorluğunun arşivi ortaya çıkar ve dünya tekrar Akhenaton ve Nefertiti'nin mevcudiyetinden haberdar olur ve Tell-el-Amarna yöresinin önemini anlar. Sebebi Akad ve o zamanın diplomatik dili olan assiro - babilonien dilinde yazılmış olan bu tabletler sözü edilen iki Firavun ile Hittit ve Mittani kralları arasındaki muhabereyi ihtiva etmekte idi.

1905 ilâ 1907 tarihleri arasında Alman arkeolog Hugo Winckler, Boğazköy'de Hitit İmparatorluğuna ait diplomatik arşivi bulur. Bu tablet arasında iki Firavunun göndermiş oldukları yazılar bulunduğu şaşmamak mümkün değildi, çünkü bunlar Tell-el-Amarna'da bulunanlarla bir tüm teşkil ediyordu. Tarihin tamamiyle karanlık kalmış bir devri aydınlığa kavuşuyordu.

Nihayet 1912 tarihinde Alman arkeologu Ludwig Borchardt, hepimizin tanıdığı ve halen aslı Doğu Berlin Müzesinde bulunan Nefertiti'nin büstünü bulur.

Amarna devrine ait kronolojiyi ve dini durumu gözden geçirdikten

sonra Akhenaton ve karısı kraliçe Nefertiti'nin dini düşüncede, sanatta ve sosyal hayatta gerçekleştirdikleri ihtilale daha yakından bakalım.

Yeni dinde tek Tanrı Aton veya Aten'dir. Bu tanrı, uçlarında birer el bulunan şualar neşreden bir güneş şeklinde gösterilmektedir. Kral ve kraliçeye uzanan eller bir ankh sembolü tutmaktadırlar (Ankh sembolü üst tarafı yassı bir daire olan bir haç şeklindedir ve ebedi hayatı remzeder). Kral ve kraliçe, Tanrı ile bir tutulduğundan Ankh yalnız onlara yönelmiştir. Aynı sülaleden olan ve krallığın transmisyonunda hak sahibi prensesler bile bu haktan mahrumdur. Amarna doktrini bu şekilde Tanrının insanlığa her gün iki şekilde görünmesini kabul eder: Hayatın menşei olan güneş ve akabinde oğlu olan Kral. Her ikisi sabah şafak vakti doğar ve insanlığa görünürler.

Akhenaton, Aton'a methiyelerini şöyle terennüm eder :

'Sen Ebedisin, Ezelisin, Gök Mabedindir ve her gün orada görünüp vücudundan oluşan oğlunu doğurmaktasın'.

Aton devrinde Mısır'da birçok mabet inşa edilmiş ve en muhteşemleri Akhenaten şehrinde bulunuyordu. Bu mabetlerin özelliği damlarının bulunmamasıydı, böylece güneş bütün varlığı ile mabedin içini aydınlatıyor ve varlığını hissettiriyordu. Bu mabetlerde törenler güneşin doğuşunda ve batışında icra ediliyordu. Aynı zamanda büyük rahip ünvanına haiz olan kral bu törenleri bizzat idare ediyordu. Kraliçe de ona refaket ederdi. Kral ve kraliçe mabede girdikten sonra evvela süt banyoları ile temizlenip arınıyorlar, ve sonra içteki ana mabede girerlerdi. Bu da üstü açık güneş ışınları ile aydınlanmıştır. Kral ve kraliçe şeffaf ve gayet hafif bir elbise giyerler, sanki çıplaktırlar. Güneşe dönerek bir adak masası üstünde bulunan yiyecekleri bir asa ile dokunarak takdis ederler. Bu arada prensesler zil ve çingirak karışımı bir çalgıyı çalarlar. İlahi kuvvetlerin varlığını ve bilhassa güneşin ilahi kuvvetini simgelemek için mabet ve adak masaları çiçekler ile süslenmiştir. Böylece güneş olmadan çiçeklerin ve hayatın varolamayacağı sembolize edilmektedir. Törene devamlı Aton'a ulu saygının nişanesi bir ilâhi terennüm edilir ve sonunda Akhenaton ile Nefertiti, Tanrının ismi yazılı bir levhayı bir tepsi üstünde ve yukarıya doğru kaldırarak törene iştirak edenlere gösterirler. Böylece levhada ismi olandan başka bir Tanrının mevcut olmadığı cemaate hatırlatılır.

Tek tanrı inancı bu devirde o kadar ciddiyetle tatbik edilmiştir ki Tell-el Amarna'da bulunan mezarların hiç birinde Oziristen bahsedilme-

mektedir. Bilindiği gibi Oziris, ölülerin tanrısı idi. Ölen kişi bir Ozirise dönüşüyordu ve mezarlarda ölü bir Obiris şeklinde yani bezlere sarılmış bir mumya şeklinde gösterilmekteydi. Her mezarda bu kaidelere mutlaka riayet edilirdi. Başka bir sayfada mumyanın Re kayığına bindirilerek geceler dünyasına doğru taşınması resmedilirdi. Akhenaton devrinde ise artık bu inançlara yer yoktur. Her ne kadar o zamanın cenaze merasimlerine ait fazla bilgimiz olmamakla beraber, Akhenaton'un ölüm hakkındaki doktrinin 'ilâhi yok olma ve şahsi hüviyetin cihanşumul hayatın içinde erimesi' olduğu tahmin edilmektedir. Maamafih, ölümden sonra tamamiyle yok olma fikri o kadar korkunçtu ki, mumyalanmaya ve mezarda ölüye ait bazı eşya ile kalbinin ve diğer iç organlarının muhafaza edildiği ve 'canope' edilen kavanozların bulunması uygulamaları devam ediyordu. Ancak belirtildiği gibi mezar duvarlarında klâsik cenaze törenleri yerine ölünün yaşantısına ve ailesine ait resimler mevcuttur.

Tell-el-Amarna'da bu güne kadar 26 adet mezar bulunmuş ve bunlardan bazılarının kime ait olduğu anlaşılammıştır. Bunlardan biri Kral Mezarı olarak adlandırılanıdır ve Akhenaton ile karısı Nefertiti için hazırlanmıştı. Bu mezarın bir odasında on yaşında ölen prenses Makhetaton'un mumyası mevcuttu. Bu mezarda bulunan bütün eşyalar sonradan gelen Firavunların emri ile parçalandıkları ve böylece Aton dininden hinçlarını aldıkları anlaşılmıştır.

Aton'un tek tanrı olarak kabullenmesi ile bütün eski sihirli uygulamalar yasaklanmaktadır. Oziris inancı kendiliğinden kaybolmakta ve ismine dini yazılarda artık rastlanmamaktadır. Nitekim bütün ölüm sahnelerinde bulunması mutad olan Oziris ölen prensesin cenaze sahnesinde bulunmakta ve basit acıklı bir matem sahnesi ile iktifa edilmektedir. Bu yeni doktrinin esası yüceliktir. Adalet inancı ve hakikat. Bu iki değer sosyal hayat ve sanata egemendir. İdealize dar kurallar yerine, insani hakikatlerin tefsiri kaideleri yerleşir.

Dini düşüncelerden başka Akhenaton'un devrinde sosyal hayatta ve sanatta da bir ihtilale rastlanmaktadır. Bu reformların tesiri o kadar büyük olmuştur ki tamamiyle yok edilemediler.

Evvelce sosyal hayat ve sanat gayet sıkı kanunlar tarafından idare ediliyordu. Firavun Horus'tü, yani tanrı idi. Böylece halktan bir insan şeklinde gösterilemezdi. Daima resim ve heykellerde bir tanrıya yaraşır bir ciddiyette ve étraftakilerden daha cüsseli olarak gösterilirdi. Çok defa diğer tanrılarla eşit şartlarda bulunur, kuvvet ve cesa-

retin simgelediği av veya harp sahnelerinde görülür, daima genç ve kudretlidir.

Yeni dinde Akhenaton Horus değildir; çünkü artık Horus yoktur. Ancak tanrının dünyamızdaki vekili sıfatını muhafaza etmektedir. Bu sıfat ise, yalnız kendisine ait olmayıp kraliçe ile paylaşılmaktadır. Kraliçenin tanrılaşması o kadar ileriye gitmiştir ki, saltanatın üçüncü senesinde Karnakta inşa edilen büyük bir Aton mabedinde yalnız kraliçe Nefertiti'nin tanrılaşmış resimlerine rastlanır. Bu mabet daha sonra Horemheb tarafından yakılmış ve üstü resimlerle süslü taşları Karnak mabedi büyük kapı sütunlarının inşası için kullanılmıştır. Günlük yaşamında ise Firavun, halkının bir mensubu gibi yaşamaktadır. Yeni dininin önde gelen prensibi 'hakikat' olduğundan diğer kişiler gibi resim ve heykellerde görünecektir. Böylece Akhenaton, Nefertiti ve kızları sıradan bir aile gibi muhtelif şefkatli aile pozlarında görülmektedir.

Kralın sağdaki yelpaze görevlisi Ahmes'in mezarındaki bir resimde, muhtemelen mabede doğru arabaları üstünde yol alan Akhenaton ve Nefertiti öpüşmekte ve kızlarından biri atları gütmektedir. Başka bir freskoda kral, kraliçe, ana kraliçe ve üç kız kahvaltı etmektedirler. Masanın üstünde meyvalar bulunmakta, kral ve kraliçe ayaklı bardaklardan içmektedirler. Louvres Müzesinde bulunan ve maalesef üst kısmı eksik olan bir kabartmada Nefertiti kocasının dizleri üzerinde oturmakta ve kollarında küçük bir prenses tutmaktadır. Bir başka kabartmada Akhenaton'un profilden büstü görülmekte ve yas tuttuğundan uzamış sakalları görülmektedir.

Amarna'daki kraliyet mezarının bir odasında bu prensesin cenaze merasimini resmeden bir fresk mevcuttur. Akhenaton Nefertiti'nin elini tutmakta ve ölüm döşeginde bulunan prensesin önünde ağlamakta ve acılarını belirtmekte, arkalarında diğer zevat umutsuzluk hareketleri ile ağlamaktadırlar. Bu resmin özelliği insancıl duyguları olduğ u gibi göstermesi ve bu gibi sahnelerde tatbik edilmesi mutad katı normlara itibar edilmemesidir. Bu durum tek tanrılı dinin bir gereğidir ve insani hislere verdiği ehemmiyeti göstermektedir.

Bütün bu resimlerin klasik ve tutucu stile ne kadar aykırı olduğ u Mısır'a ait sanat eserlerine bakıldığında derhal göze çarpar.

Realist sanatın, sanattaki bir ihtilâl sonucu kademeli bir şekilde değil aniden benimsenmekte olduğ u Vezir Ramose'nin mezarındaki fresklerden anlaşılmaktadır. Üç duvardakiler klasik stilde resimlerle

donanmış olmalarına karşılık, dördüncü duvardaki stil tamamiyle farklıdır ve çok yaşlı olarak vefat eden Ramose bir ihtiyar olarak gösterilmiştir. Klasik stilde ise bir şahsı ihtiyar olarak göstermeye cevaz verilemez.

Akhenaton'un ölümünden sonra bu sanat unutulmadı ise de, Tutankhamon zamanında çok ağırlaşır ve Ramsesler devrinde tamamiyle dejenere olur.

Büyük bir mistik ve ütöplast olan Akhenaton, dini öğretimini ve sosyal yaşamı ile sanatı iki ana mefhumda sentetize etmişti: Hakikat ve Üniversalizm. İlahi bir mahiyet taşıyan Hakikat, Re'nin kızı tanrıça Maat'le simgelenmişti. Maat, Akhenaton'un dininde yer alan tek ilahi mefhumdur. Hakikatten başka Üniversal Adaleti de simgeler. Klasik Mısır dininde Maat, başında bir veya iki adet deve kuşu tüyü bulunan bir tanrıça olarak belirtilirdi. Tek tanrılı yeni dinde ise herhangi bir tanrı veya tanrıçanın resim veya buna benzer bir şekilde gösterilmesi tamamiyle yasak olduğundan, ilahi Hakikat mefhumu Maat isminin tanrı ve krallara mahsus bir çerçeve içinde yazılması ile iktifa edilirdi. Akhenaton Hakikat mefhumuna o kadar bağlıydı ki, kendine 'Hakikatte yaşayan' ünvanını vermiş ve artistlere yapacakları resim ve heykellerde şahıs ve etrafı olması icap eden şekilde değilde, olduğu gibi göstermelerini istemişti. Kendisi de ailesi ile birlikte bir tanrı şeklinde değil de insani bir hayat tarzı sürüyordu. Tatbikini istediği ikinci husus ta dininin üniversalizmi idi. Bu din herkese açık olup İmparatorluğun bu şekilde yeknesaklığını koruyabileceğine inanıyordu.

Toynbee ve bir çok tarihçi Akhenaton'un muvaffakiyetsizliğini, dini reformun birdenbire tatbikine ve Akhenaton'un yeni merkeze yerleşmesi ile Thebes'de kalan Amon rahiplerinin teşkilatlanma ve karşı hareket için gerekli zamanı elde ettiklerine hamledir. Ancak son zamanlarda yapılan araştırmalar, Amon rahiplerinin karşı hareketinin sözkonusu olmadığı, çünkü bu rahiplerin Aton mezhebine dahil edildiklerini göstermektedir. Esas sebep Akhenatonun Devlet idaresindeki yanlış tutumu idi. Akhenaton adil ve sulhsever bir idare tarzı benimsemişti. Lakin o zamanlarda ancak kuvvet kullanımı geçerli neticeler veriyordu. O yüzden Suriye ve bazı diğer devletler Mısır'ın idaresinden kurtularak İmparatorluğun zayıflamasına yol açtılar. Akhenaton'un büyük veziri olan Ay ve Başkumandanı Horemheb kendisine candan bağlı olmalarına rağmen, Tutankhamon'dan sonra sıra

ile tahta geçtiklerinde Thebes'deki muhafazakâr güçlere dönmüşler ve Aton dinin reddi ile restorasyonun öncüsü oldular. Anlaşılan Akhenaton yaşaması icap eden devirden çok evvel dünyaya gelmiş ve reformlarının mahiyeti insanlık için tam anlaşılmadan 32 asır için karanlıklara gömülmüştür.

Akhenaton'un yaşam hikâyesini okuduktan sonra akla gelen sual: Tek tanrı dini yalnız kısa bir müddet yaşamayıp bütün Mısır'a ve o zamanın dünyasına yayılıp antik dünyanın üniversal dini şekline dönüşseydi, medeniyet nereye varacaktı? Aldus Huxley, 'One and Many' (Tek ve Çok Sayıda) isimli incelemesinde polytheismin, monotheisme karşı üstünlükleri olduğu ve medeniyetin ancak tolerans sahibi bir din olan çok tanrılı bir dini benimseyen topluluklarda gelişebileceğini iddia etmektedir. Buna misâl, Yunan ve Roma Medeniyetleriyle tek tanrılı dönemin Orta Çağ karanlıklarını göstermektedir.

Bu suale ve benzerlerine cevap ararken 35 asır evvel yaşamış olan ve bugünkü düşüncelerimize bu kadar yakın olan Akhenaton'a hayran olmamak mümkün değil. Ona fikir birliği içinde bakıyor ve Aton'un şanına ithaf ettiği İlâhiyi okuduğumuzda tek tanrı fikrinin ne derece ulvi ve güzel şekilde ifade edildiğini görünce kafatası uzamış, kalın dudaklı ve aşırı göbekli bir karikatürü andıran Akhenaton'u saygı ile anmamak mümkün olamıyor.

ATON'A İLÂHİ

Gögün ufkunda görüldüğünde muhteşemsin, ey Aton, yaşamda
birinci,

Ufukta yükseldiğinde bütün toprakları güzelliklerinle kaplarsın,
Güzelsin, büyüksün, parlaksın; bütün dünyalara hükmedersin.
Nurlu ışınların bütün memleketlere, yarattığın her kıt'aya yönelir.
Sen RE'sin ve en ücra köşelere kadar sokulursun,
Sevgili oğlun Firavun için onları bağlarsın.
Ne kadar uzakta isen dahi, nurlu ışınların toprakta ve yerededir,
Seni görmek mümkün fakat hakiki yolunu bilen yok.

Gögün batı ufkunda istirahata çekildiğinde
Dünya karanlıklara bürünmüştür.
Odalarda başlarımızı örterek uykuya çekiliriz,
Öyle ki hiç kimse yakınına görememekte,

Yastık altında saklanmış bütün varlıklar çalınsa dahi
Farkına varılamamakta.

Her aslan ininden dışarı çıkar,
Bütün yılanlar ısırır,
Karanlıklar her tarafı kaplar,
Dünya sükûnet içindedir,
Çünkü onu yaratan istirahat ediyor.

Ufukta yükseldiğinde dünya aydınlanır,
Aton olarak gün boyunca parlarsın,
Ve karanlıkları kovarsın. Nuru bağışların.
Çifte memleket, Mısır bayram havasındadır.
İnsanlar uyanır ve ayağa kalkar,
Çünkü onları sen kaldırdın,
Yıkırırlar ve giyinirler,
Göründüğünde kollarını kaldırarak sana taparlar,
Ve sonra bütün memleket işbaşı yapar.

Bütün sürüler otlaklarından memnundur,
Ağaç ve bitkiler yeşerir,
Kuşlar yuvalarından uzaklaşır
Ve ruhuna tapmak için kanatlarını çırpar.
Küçük baş hayvan ayakları üstünde zıplar,
Uçan ve kanat çırpan her şey yaşıyor.
Çünkü onlar için yükseldin.
Kayıklar da onlara uyarak nehrin her yönünde seyrederek,
Sen yükseldin diye bütün yollar açılmıştır.
Nehirde balıklar senin yüzünü görmek için zıplarlar,
Ve Nurlu ışınların denizin dibine kadar ulaşır.

Kadınlarda tohumu oluşturuyorsun,
Erkeklerde tohumun dölünü yarattın.
Annesinin karnında oğlunu yaşıtıyorsun,
Ağlamasın diye de teskin ediyorsun,
Sen ki anne karnındaki süt annesin.
Sen ki nefesi verirsin, her yarattığını canlandırırın,
Anne karnından çocuk çıkıp doğduğunda,
Ağzını tamamiyle açarsın ve ihtiyaçlarını karşılırsın.
Eğer civciv daha yumurtasının kabuğu içinde ciyaklamaya başladıysa
Onu yaşatmak için nefesi verdin demektir.
Ve sonra vakti öyle tayin ettin ki kabuğunu zamanında kırsın,

Yumurtadan çıkıp kendini kuvvetle işittirsin,
Ve derhal ayakları üzerinde koşmaya başlasın.

Senin eserlerin sayılmayacak kadar çok,
Ve buna rağmen kaç tanesi bizce bilinmemekte.
Sen ki tek tanrı, yanında başkası bulunmayan,
Dünyayı isteğine göre kurdun.
Yalnız sen, insan ve hayvanları ile,
Bütün hayvanlar,
Yerde yaşayanların tümü ve ayakları ile yürüyen,
Havada dolaşan ve kanatları ile uçan...
Hangi yabancı ülke olursa olsun, Suriye, Habeşistan,
Veya Mısır toprakları,
Herkesi yerli yerine yerleştiriyor ve ihtiyaçlarını karşılıyorsun.
Herkesin kendine göre yemeği var,
Ve yaşayacakları müddet sınırlı.
Lisanları başka başka
Ve görünüşleri de farklı,
Derileri aynı değil,
Çünkü ulusların arasında farkı oluşturmasını bildin.

Aşağı dünyada Nil'i yarattın,
Ve Mısır halkını beslemek için onu istediğin şekilde yönlendiriyorsun.
Çünkü onları senin için yaratın,
Herkesin Ustasisının ve onlar için uğraşıyorsun.
Sen Aton, gündüzün muhteşemsin.
En uzak ülkeleri yaşıyorsun,
Böylece gökte başka bir Nil oluşturdu ki onlar için sulasın,
Ve dağlardan sellerle aksın,
Yeşil deniz gibi memleketlerindeki tarlaları sulasın.
Ne kadar fevkalade düşüncelerin var,
Sen Ebediyetin Efendisi.
Gökteki Nil'i yabancılara verdin,
Fakat sevgili topraklarımıza aşağı dünyadan gelen Nil'i bahşettin.

Nurlu ışınların bütün tarlaları besler,
Parladığın anlarda senin için yaşar ve gelişirler,
Her türlü canlı yaşasın diye mevsimleri oluşturdu,
Serinlesinler diye kışı,
Ve seni hissetsinler diye sıcaklığı.
Göğü çok yükseklerde yaptın ki

Yukarıdan yarattıklarının tümünü görebilesin,
Sen biriciksin, teksin ve kendini yaşayan Aton olarak gösteriyorsun.
Doğarken, yükselirken, uzaklaşıp veya yakınlaşıp
Kendini milyonlarca şekle sokuyorsun.
Eyalet, şehir, tarla, yol ve nehirler,
Her göz sana aşağıdan bakıyor, çünkü sen, dünyanın en üstündeki
Aton'sun.
Sen kalbimdesin ve orada sevgili oğlun Akhenaton'dan başka seni
taniyan yoktur.
Çünkü sen onu, kuvvet ve plânlarının bilincinde alim kıldın.

Not : Bu ilâhi, Hz. Davud'un 104 sayılı Psam'u ile karşılaştırılırsa aradaki benzerliğin ne derece büyük olduğu ve muhtemelen aynı menşei olduğu görülebilir.

BİBLİYOGRAFYA

(Araştırma Kaynak Olan En Mühimléri)

- 1 — C. ALDRED — AKHENATON (Tallandier — Fransa).
- 2 — J.H. BREASTED — IKHNATON (in Encyclopedía BRITANICA T. 12).
- 3 — BRITISH MUSEUM — TREASURES OF TUTANKHAMUN (Sergi Kataloğlu).
- 4 — C. DECROCHES — NOBLECOURT — TUTANKHAMEN (N. Y. Graphic Society).
- 5 — C. DESROCHES — NOBLECOURT — LA RELIGION EGYPTIENNE (in L'Histoire Generale Des Religions, T.I).
- 6 — H. FRANKFORT — KINGSHIP AND THE GODS (The University of Chicago Press).
- 7 — S. FREUD — MOSES AND MONOTHEISM (Vintage).
- 8 — J. HAWKES — THE FIRST GREAT CIVILISATIONS (Knopf).
- 9 — J. LAUFFRAY — KARNAK D'EGYPTE (Editions du CNRS).
- 10 — J. SAMSON — NEFERTITI AND CLEOPATRA (British Mesuem).
- 11 — TURNER — GREAT CULTURAL TRADITIONS (Mac Graw - Hill, T. 2).
- 12 — VELIKOVSKY — OEDIPUS AND AKHNATON (Abacus).

N.B. ilâhinin metni 1, 2 ve 5 sayılı eserlerde mevcuttur.

Rönesans ve Masonluk

Üstün GÜRTUNA

XV. y.y. sonlarında XVI. y.y.'nin ilk yarısında, yani büyük coğrafya keşiflerinin yapıldığı sırada, önce İtalya'da başlayan, sonra Fransa, Almanya, İngiltere ve diğer Avrupa memleketlerinde görülen edebiyat ve güzel sanatlar (resim, mimarlık, heykeltıraşlık) alanındaki yeniliklerin ve sanat anlayışının tümüne Rönesans denir.

Tarihin en büyük olaylarından biri olan bu hareketler sırasında yaşayan edip, şair, ressam, mimar, heykeltıraş ve sanatçılar uzun bir süre daha iyileri ve daha güzelleri yapılamayan şehirlerini bu devirde yapmışlardır.

Rönesans, XV. XVI.ncı y.y.larda Avrupa görüşünü, duyusunu de-

ğiştiren, düşünüş ve yaratışta getirdiği yeniliklerle uygarlığın bir dönüm noktası olmuştur. Bu değişimden sonra, insanların düşünüş, yaratış ve inançlarında kökten değişiklikler oldu, yepyeni bir dünyaya doğru hiçbir zaman hızı kesilmeyen adımlarla ilerlendi.

Sonraları, Avrupanın her bakımından ileri ve parlak olan bu devrine yeniden doğuş anlamına gelen bir deyimle Rönesans adı verilmiştir. Fransızcada «Yeniden Doğuş» anlamına gelen Rönesans, Avrupa'da Ortaçağ'dan sonra açılan bir bilim ve sanat çığıdır.

Kelime anlamı bakımından yeniden doğuş demek olan Rönesans, bir tarih terimi olarak hiç

bir zaman bu anlamda kullanılmaz. Zira insan zekasının, kabiliyet ve düşüncesinin belli bir zamanda öldüğü ve gene belli bir zamanda yeniden canlandığı kabul edilemez. Rönesans devrinde gördüğümüz yenilikler hiçbir zaman birdenbire meydana çıkmış eserler değildir. Bunlar, bütün Ortaçağ boyunca devam eden uzun ve sürekli bir çalışmanın, Yeniçağ başlarında olgunlaşarak meydana getirdiği çok parlak sonuçlardır.

Rönesans devrinde yaşayan edip ve şairler, ressam, mimar ve diğer sanatçılar kendilerinden önce canlı ve parlak bir uygarlık yaratmış olan eski Yunan ve Romalıların, yani Antikite dediğimiz devrin sanat eserlerini örnek tutarak ve onların yazdıkları, yaptıkları bütün eserleri inceleyerek, onlardan daha güzellerini, daha iyilerini yazmış, ve yapmışlardır. Bununla birlikte Rönesans devrinin sanatçıları yalnız antikiteyi örnek olarak almakla kalmamışlar, ona, Yeniçağın düşünce ve özelliklerini de katarak yeni ve orijinal birçok şaheserler vücuda getirmişler ve yeni bir uygarlık yaratmışlardır.

Rönesans, başlangıçta, XV. ve XVI. ncı y.y.ın bir kısmında Avrupa kültüründe Eskikağın biçimsel ve ruhsal değerlerini yeniden yaşatmağa yönelen hare-

kete verilmiş olan ad. Daha sonraları Michelet ile Burchardt'ın etkisiyle daha geniş bir tanımla yapılarak Rönesansa Ortaçağın ilahiyatçı ve otoriter anlayışına karşı bir tepki, «insanın ve dünyanın bir keşfi», hür, tenkitçi ve dinden uzak bir bireyciliğin ortaya çıkması gözüyle bakıldı. Bu görüşü savunanlara göre Rönesans, Dante ve Giotto ile İtalya'da başlamış ve XVI. ncı y.y.da özellikle İtalya savaşlarının sonucunda yavaş yavaş bütün Avrupa'ya yayılmıştır. Bugün ise Rönesans kavramı daha da genişlemiş, kültürel olduğu kadar siyasi, iktisadi, teknik ve dini bir rönesanstan söz edilmeğe başlanmıştır; artık Rönesans denince Ortaçağın tam karşısı akla gelmez; ayrıca Rönesansı İtalya'ya ve Avrupa'daki İtalyan etkisine bağlamaktan da vaz geçilmiştir; buna karşılık 1400 ile 1559 arasında bütün büyük ülkelerin yakın bir alışveriş işinde ve birbirine paralel olarak geliştiğine inanılır. Sona ermekte olan Ortaçağın anarşi ve karışıklığı Avrupa'da 1400 dolaylarında her yerde en yüksek noktasına varmıştır. İmparatorluk, prenslerin, şehirlerin, şövalye birliklerinin karşısında güçsüzdü; daha 1415 - 1420'den itibaren, Fransa, İngilizlerle Bourgogne'luların kurbanı olmuştu. Roma kilisesi, mezhep ayrılığı, milli kiliselerin hak iddiaları ve tarikatların ço-

ğalması yüzünden zayıf düşmüştü. Bir ara ortaya, rakip üç imparator ve birbirini afaroz eden üç papa birden çıktığı bile oldu. Bizans, Türk istilasına mahkûm olduğunu biliyordu; Avrupa iktisadi bir buhran içindeydi; Lübeck'ten Floransa'ya kadar her yerde sosyal devrimler patlak veriyordu. Skolastik düşünce karmaşık soyutlamalarla oyalanıyor ve tam bir şüpheciliğe varıyordu; şiir, Ortaçağın kof zerafet formülleriyle gücünü tüketiyor; «Milletlerarası gotik» sanatı hıristiyan Avrupa'sında eşine rastlanmayan bir hayalciliğe sığıyordu.

İtalya'da Rönesans ilk defa Hümanizma ile başladı. Bunun esası Antikite edebiyatını incelemekten ibaretti. Bu amaçla önce İtalya'nın başlıca büyük şehirlerinden olan Floransa'da Eflatun Akademisi, Napoli'de Napoli Akademisi, Venedik'te Yeni Akademi, Roma'da ise Roma Akademisi kuruldu. Bu Akademilerde eskiden kalma Yunanca, Latince ve İbranice metinler incelendi. Birçok eski metinler toplandı. Manastır kütüphaneleri araştırıldı. Elde edilen eserler yayımlandı. O zaman bu işlerle uğraşan kimseler Latince parlak ve zarif anlamına gelen bir deyimle «Hümanist» adı verildi. Bu edebi hareketlere de «Hümanizma» denildi. Hümanizma hareketleri, Ortaçağın sko-

lastik düşüncesini yıkarak yerine pozitif düşüncüyü getirdi.

Hümanizma hareketleri İtalya'da daha XIV. y.y. da başlamıştı. Sonradan bu işlerle uğraşan ilk Hümanistleri diğerlerinden ayırmak için onlara «Hümanizmanın Öncüleri» adı verildi. Bunlar arasında Dante, Petrarck ve Bokaçius vardı.

Dante deyince İlahi Komedyadan söz edemeden geçemeyeceğim.

«İlahi Komedyası», Dante'nin tek eseri değilse de, en önemlisidir. Eser, önce, yalnız «Commedia» (Komedyası) başlığı altında kaleme alınmıştır. «İlahi» anlamına gelen «Divina» kelimesi ise, esse sonradan eklenmiştir. Bu sıfatı esere yakıştıran da, esere hayran olan XVI. nci y.y. edebiyat dünyasıdır. «Divina Comedia» destan tarzında yazılmış bir eser sayılır. Ancak, o zamana kadar yazılmış destanlardan da ayrı bir yapısı olduğu muhakkaktır. Batıda bu eser, «Ortaçağın karanlık ve hüznü atmosferinde yüce bir güzellik» olarak kabul edilmiştir.

Dante'nin bu en büyük eserini Masonik açıdan inceleyelim :

Hayatının ortasına gelen Dante, hakikati aramaktadır. Bunu bir dağın arkasında, yani harici âlemde keşfeder gibidir. Ancak

bu araştırmalarda gagesiz ve rehbersiz hareket ettiği için, önüne çıkan üç günahı tek başına yenememekte, nuru aradığı yerde yakıcı bir ateşle yanmak ve kavrulmak tehlikesi ile karşı karşıya bulunmaktadır. İşte Dante dağın arkasında zannettiği hakikat nurunu kendi içinde aramağa koyulur ve bunun için üç seyahat yapar.

C e h e n n e m d e k i birinci seyahat, gürültülü, feryatlı ve engellidir. Caronte ve şeytanlar Dante'nin ilerlemesine daima mani olmak istemektedirler; Araf'daki ikinci seyahat, kolay, hafif ve başarı ümidi ile doludur; Cennetteki üçüncü seyahat ise, müzik, dans ve ışıkla yapılır. Nihayet Dante en büyük ışığa, Nura kavuşmakta, yani Allahı görmektedir. Dante bu üç seyahatı görünürde iki rehberin delaleti ile yapmaktadır: Bunlardan biri Virjil, yani akıl,

ikincisi ise Beatris, aşk yani güzelliştir. Fakat bunlardan başka üçüncü ve görünmeyen bir rehber daha vardır. Gerçekten aklın açtırmağa muvaffak olmadığı Cehennem kapılarını bu görünmeyen rehber gönderdiği melek vasıtasıyla açtırmaktadır; keza güzelliğin Dante'yi çıkar-maya muvaffak olamadığı en yüksek kademeye, yani Ampireye yine bu görünmeyen rehberin gönderdiği Saint Bernard Dan-

te'yi ulaştırmaktadır. Bu üçüncü rehber, istenilen her şeyi yapmağa muktedir olan ilahi irade, yani kuvvettir. İşte Dante akıl, kuvvet ve güzelliğin üçüzlü rehberliği altındadır ki Nura kavuşabilmektedir.

Adı geçen Cehennemin kapısı üzerinde ki yazıları düşünelim: «Beni vücuda getiren ilahi kuvvet ve en yüksek aklü hikmet ve ilk aşktır»

Yani akıl, kuvvet ve aşk ya da güzellik.

İnsanın kendini bilmeden, fark etmeden yaşadığı çağlara Karanlık çağlar diyorlar. Bu çağlarda kişiye, «Neden?» diye sormadan inanmak ve boyun eğmek öğretilmiştir. İster İsa'dan Önce ister sonra olsun, bu karanlık çağlar insanının ortaya koyduğu her eserin belirgin niteliği korkudur.

Kendi varlığını hatırlayınca ya kadar, kendinden ayrı kendi dışındaki güçlerin buyruğu altında korku öğreniminden geçen insan bir gün gelmiştir ki üstün zekalı bir kaç insanın önderliğinde, kendini sarañ karanlıktan kurtulmuştur. Böylelikle girdiği yeni çağlara insanlığın Aydınlık Çağları denir. İster İsa'dan önce ister sonra olsun, bu Aydınlık Çağlar insanının her eserinde istemine olan güveni bellidir.

Bugünkü bilgisiyle tarih iki Ay-

dınlık dönemi alkışlıyor: İsa'dan beşyüz yıl önceki Yunan gündüzü, ve İsa'dan binbeşyüz yıl sonraki Rönesans gündüzü. Bunların her ikisinde de insan ışığını yani nurunu şu ya da bu kitaptan, eserden, şu ya da bu güçten değil; kendi öz kafasından alır. Gerek iç gerek dış dünyanın hareketlerini görür; bu hareketler arkasında bir takım güçler sezer sonra başlar bu hareketler ve güçler arasındaki ilişki ve yasaları aramaya. İşte Yunan sanatı, bilimi matematiği ve daha sonraki sanatı ve Rönesansa bilimi —bir kelimeyle Yunan ve Rönesans gündüzü— bu sezış, gözlem ve incelemelerin sonucu.

İnsanın -dünyayı yeni baştan tanımaya ve açıklamaya çalışırken dikkatini aynı zamanda kendine de çevirmesi Hümanizma çığırını açmıştır. Karanlıklardan sıyrılıp çıkan insan için, etrafını olduğu kadar kendini de araştırmak; eşyanın olduğu kadar kendisinde özünü öğrenmek isteği bir ihtiyaç olacaktır. Hayat, üstüne belki fizik ve kimya olaylarından daha çok ilgi çeken bir olay bütünüdür; ve aydınlık çağlar insanı onu bilmek istedi.

Şu halde diyebiliriz ki, Hümanizma insanın kendi kendini bulmaya çıkmasıdır.

Sonuç olarak diyebiliriz ki: Rönesans denen ruh ilk önce Hi-

ristiyan Batıda görüldü. Dünyayı yönetecek bir devlet ve bütün ruhları yönetecek bir din tasarımının iflasını ilk önce bu yeni kişilik ve yetkiyle Batı onayladı.

Ortaçağ boyunca iki kurum, etrafını sömürüp yutarak insanlığın efendisi olmak istemişlerdir. Zaferi bunların biri, ulusların bütün haklarını çiğnemekte; öbürü, insanın bütün haklarını hiçe saymakta buluyorlardı. Bu iki kurum, imparatorluk ve Kilisedir.

Ama bu kurumların her ikisi de yasadızlık üzerine kuruldukları içindir ki, kararlılık bulamadılar; insanlığı saymadıkları içindir ki, güçten yoksun kaldılar. Gerek-siz, hatta zararlı olduklarını anladıkları ölçüde de Avrupa onları saymak ve dinlemekten uzaklaştı. İmparatorlukla Kilise de aşa ve abadan yoksun göçtü gitti.

Böylece, köhneyi atmakla işe başlayan Rönesans ruhu onun yerine gerekli olgunluğa erişerek tamamlar.

Rönesans'ın yapıcılığı bir destandır; ejderler diyarını bir ucundan öbür ucuna fetheden bir şövalye - ruhun destanı. Bu fatihler sayısızdır, ama en büyük ve kesin olanları ikidir: Rönesans insana insanlığını, ulusa milliyetini öğretmiştir.

Bu öğretici - ruh iledir ki, din ve onun buyruğundaki skolastik düşünce cenderelerinden kurtuldu, duygu ve düşünce özgürlüğüne kavuştu, kendini tanımayı, kendine güvenmeyi bildi; öbür dünyanın gölgesinde kalmaktan çıkıp, hayatın güzelliğine vardı. Yaratıcı düşünce için insanın hayatına inanması şarttır; bilim ve sanata bekledikleri bu ilk hızı Rönesans verdi.

İnsana İıkçağ'da sahip olduğu kişilik mülkünü veren Rönesans, aynı zamanda onun, bu mülkü sınırlandıran ve değerlendiren çevredeki yerini de saptamıştır. Bu çevre, insana toplumsal varlığını kavratan milliyettir. Rönesans ruhunu içinde duyan insan, kendini tanıdı, evet, ama, kimlerle ve ne diye bağlı olduğunu anladı ki, bu daha önemlidir. Kişisel bütünlükle birlikte milli bütünlük Rönesans'ın büyük eseridir.

Şimdi gelelim Rönesans'la Masonluğun sentezine :

Yeniçağ'ın başlarında Rönesans'ın doğuşuyla ve ortaya atığı fikir hürriyeti, Masonluğun temel ilkelerinden biridir. Mason, insanlık aşk ve ateşini bu ana prensipten alır ve onunla beslenir. Gerçek anlamı ile «Nuruziya»ya kavuşmak, bu prensibi benimsemek nispetinde mümkün olabilir.

Geniş anlamı ile hürriyet, insan-oğlunun yeni bir davası değildir. Bu uğurda harcanmış olan emeklerin başlangıcı, belki de, ilk insana kadar ulaşır.

1776'da Amerikan İstiklâl Beyannamesi, 1789 Fransız İhtilâli, 1861'de Asya'da toprak köleliğinin kaldırılması ve nihayet 1942'de Birleşmiş Milletler beyannamesi, 1945'de Birleşmiş Milletler Anayasası, 1948'de İnsan Hakları Evrensel beyannamesi hürriyet fikrinin, beşeri vicdanında kazandığı zaferlerin başlıca merhaleleridir.

Hürriyet, önceleri İngiltere'de ve yalnız İngilizlere mahsus bir hak gibi telakki olunmuş ve davanın bütün teşebbüsleri yalnız İngilizleri istihdaf etmiştir. Ancak 18 nci yüzyıldadır ki, Montesquieu, Voltaire, Rousseau, Diderot gibi üstadlarımızla üniversal mahiyet ve telakkiye mazhar olmuş ve milletler arasında 19 ncu yüzyılın hâkim fikri haline gelmiştir.

Bu üstadlar, bütün insanlara açık olması gereken bir yeryüzü cennetinin tılsımlı anahtarı olan hürriyeti, elbette ki, yalnız Fransızlara ve Fransa'ya mahsus bir hak telakki edemezlerdi. Çünkü Mason, bütün insanların hür ve eşit yaratıldığına din, mezhep, dil, renk, milliyet ve servet olmaksızın hür, eşit ve kardeşçe

yaşama hakkına sahip olduğuna, başkasına devri mümkün olmayan bu hakkın insanoğluna Evrenin Ulu Mimarı tarafından verilmiş bulunduğu inanır. Ve zira Masonlar, «Yalnız kendileri için değil, bütün insanlar ve insanlık için mutluluk yuvası olacak bir ülkü mabedi inşasına çalışırlar.

Ortaçağın karanlıklarını aydınlatan Rönesans, nasıl insan hak ve hürriyetleri davasında öncülük etmişse, Masonluk da insan hak ve hürriyetleri davasında bugüne kadar elde edilen zaferleri, fikren öncülük ederek hazırlamıştır. İnsanlığın bu davada ulaştığı seviye Masonluğun ve Masonların eseridir.

Derleyen : Sahir ERMAN

İngiltere Birleşik BL'nin Tanıma Prensipleri :

İngiltere Birleşik BL. Eylül 1929 tarihli olup, bir BL'nin İngiltere Birleşik BL. tarafından tanınmasına ilişkin eski prensipleri yeniden yayınlamıştır.

Bu yeni metni aynen tercüme etmekteyiz :

«1 — Masonluk, tarihinin başlangıcından beri İngiltere Birleşik BL. tarafından tesbit edilmiş prensip veya modellere sahip bağımsız bir çok BL. tarafından uygulanır.

Şartlar :

2 — İngiltere Birleşik BL. tarafından muntazam olarak tanınabilmek için, bir BL. aşağıdaki şartları haiz olmalıdır.

3 — Muntazam bir BL. tarafından veya her biri muntazam bir BL tarafından yetkili kılınmış üç veya daha fazla L. tarafından usulü dairesinde kurulmuş olmalıdır.

4 — Kendi jüridiksyon alanı içerisinde, temel masonluk mesleği (yani sembolik Çırak, Kalfa ve Üstad dereceleri) üzerinde tartışma kabul etmeyen bir otorite sahibi sıfatıyla, başka bir masonik kudrete tâbi veya oranla müşterek olmayaarak gerçekten bağımsız ve muhtar olmalıdır.

5 — Jüridiksyonu altındaki masonlar erkek olmalı ve gerek BL gerekse ona bağlı L.'lar, Kardeşliğe kadınları da kabul eden, L.'larla masonik ilişkiler içerisinde bulunmamalıdır.

6 — Jüridiksyonu altındaki masonlar Yüce bir Varlığa inanmalıdırlar.

7 — Jüridiksyonu altındaki bütün masonlar Kutsal Kanun Kitabını (yani fevratı) veya ilgili şahsın kutsal olarak telâkki ettiği Kitabı açık şekilde görerek görevlerini üstlenmeli veya kabul etmelidir.

8 — Masonluğun üç büyük Nûru (yani Kutsal Kanun Kitabı, Gönye ve Pergel) BL veya Bağlı LL açıldığı zaman görünür şekilde bulundurulmalıdır.

9 — LL.'da din ve siyaset tartışmaları yasaklanmış olmalıdır.

10 — Mesleğin yerleşmiş prensip ve doktrinlerine («Eski mükellefiyetler»e) ve geleneklerine sadık kalmalı ve L.'larda bunlara riayet edilmesi üzerinde ısrarla durmalıdır.

Muntazam veya tanınmış olmayan B.L.'lar :

11 — Bu şartları haiz olmayan, meselâ Yüce bir Varlığa inanma şartını aramayan veya üyelerinin bu sıfatla siyasetle uğraşmalarına müsaade veya onları buna teşvik eden gûya masonik bazı Teşekküller mevcuttur. Bu Teşekküller İngiltere Birleşik BL tarafından masonik açıdan muntazam sayılmazlar ve onlarla masonik ilişkiler kurmak yasaktır.

(HIRAM, mayıs 1989, 141).

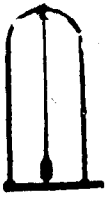
Avrupa Büyük Locaların birleşmesi hakkında İngiltere Birleşik BL.'nin görüşü :

Avrupa Ekonomik Topluluğuna dahil olan ülkelerin 1992 yılında sınırları kaldırma kararını almaları, Avrupadaki bazı BL.'ların Birleşik bir BL kurmak fikrini ortaya atmalarına yol açmıştır.

İngiltere Birleşik BL bu konudaki görüşünü bir levhayla bütün Avrupa BL.'ları Büyük Sekreterliklerine bildirmiştir. Bu levhanın önemli kısmını aktarmaktayız.

«Avrupa Devletleri arasında gittikçe daha sıklaşan dostane münasebetlerin ışığı altında, Avrupa BL.'larının birleşmesi tartışılmaktadır. BL.'mızın Dış İlişkiler Bürosunun kesin kanaati böyle bir birleşmenin, diğerleri meyânında, İngiltere Birleşik BL ile diğer BL.'lar arasındaki münasebetleri 270 yıldan fazla bir süreden beri düzenlemekte olan hükümranlılık prensibini gülünç bir hale getireceği merkezindedir.»

(HIRAM, Mayıs 1989, 140).

Localarda Verilen Konferanslar

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
İdeal	Nail Berzek	Beşeri Kaynakların Değerlendirilmesinde Eğitim Önemini ve M.: Camiasının Rolü	13.11.1989
Ükü	Naci Enderm	Masonik Disiplin	26.10.1989
Kardeşlik	Koray Dinçol	Rit, Mitos ve Kahraman Hakkında Bazı Notlar	2.11.1989
Hürriyet	Bekir Büyükarkın	II. Selim	3.10.1989
	Ahmet Aşçı	Sağlığımız ve Masonluk	17.10.1989
	Bülent Erdoğan	M.:nik Sohbet	31.10.1989
	Bülent Çetinor	Hürriyetin Anlamı	28.11.1989
Sevgi	Falih Erksan	Sevgi Muh.: L.: 'nin İlk Yıllarından Anılar	23.10.1989
	Sertel Aküren	Hakkikatı Ararken	6.11.1989
	Sedat Düzkan	Tarihte ve Fikirde Türk	
	Bülent Nart Panel	Masonluğunun 80. Yılı	18.12.1989
	Orhan Yüksel		
Atlas	Quator Coronati L.: 'sı Üyesi Michel L. Brodsky	İngiltere'deki Masonlukla Kıta Avrupası Arasındaki Masonluk İlişkileri Tarihine Toplu Bakış	4.10.1989

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
	Mario Levi	Rimbaud veya Yaşamın Büyüsü	18.10.1989
	Viktor Sidi	Sorumluluğun Kapsamı	1.11.1989
	Celil Layiktez	Araştırma Locaları	15.11.1989
	Marko Benbaneste	Kemalist İnkılap'ın Ulusal ve Evrensel Ruh	29.11.1989
	Nesim Levi	Biyoritimler	13.12.1989
Müsavat	Erol Keskin	Mason Gözü ile Sanat 1. Tiyatro	6.10.1989
	Celil Layiktez	Araştırma Locaları	3.11.1989
	Ömer Umur	Mason Gözü ile Sanat: II. Müzik	17.11.1989
	Ersin Alok	Süleyman Mabedinin Dünya İlişkileri	1.12.1989
Libertas	Dimitri Atasonov	Finlandiya'nın Tampere Şehrinde 2.ci Masonik Konvan ve Finlandiya Masonluğu Hakkında Bazı Görüşler	8.11.1989
	İlhan Taylan	GAP Projesi ve Atatürk Barajı	6.12.1989
Hakkikat	Andon Parizyanos	Nuru-Ziya Yokuşunu İnerken	19.10.1989
	Yani Demircioğlu	Sevginin Kuvveti	2.11.1989
	Hristo Mega	Medeniyetin Meydana Getirdiği Sekiz Ölümcül Neden	16.11.1989
	Vasil Kaloyannidis	Sembolizma	30.11.1989
Ahenk	Cihat Arçıl Cevat Gökşin Akman Gökçakan Üstün Ergüder	Ölümünün 51. Yıldönümü Dolayısıyla Atatürk'ü Anma Toplantısı	8.11.1989
Fazilet	Esat Güven	Masonluğun Tarihi Seyrinde Hak ve Hukuk	26.9.1989
	Neşet Sirman	Sembolik Masonluk Skoç Masonluğu ve Eski ve Kabul Edilmiş Skoç Riti	24.10.1989
	Ziya Umur	Avrupa'da Laiklik Nasıl Mümkün Oldu,	21.11.1989
	Tahsin Seza Manizade	Kültür ve Sanat Kahramanı L. Von Beethoven	28.11.1989
Delta	Forum	Masonlukta ne Umdular ne Buldular	4.12.1989
S. Dostlar	Ziya Fıçıcıoğlu	Zerdüşt Dini	21.9.1989

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
S. Dostlar	Mehmet Kurtoğlu	Dünya Masonluk Tarihi Üzerine	2.11.1989
	Tuncay Toros	Olduğun Gibi Görün veya Göründüğün Gibi Ol	14.12.1989
Ülke	Yılmaz Suner	Sembolizma (Daire Ortasında Bir Nokta ve Locada Seyahatler)	3.10.1989
	Emre Saka	Hukukun Temel Prensipleri ve Masonluk	17.10.1989
	Ömer Köksal Şafak Şahlan Turgut Derinkök	Barış - Masonluk ve Düşündürdükleri	31.10.1989
	İstephan Açemoğlu	Ağrılar (Panel)	14.11.1989
	Cahit Bergil	II. Na.:’ın Kuzey Eğitimi	28.11.1989
Şefkat	Yüksel İnel	Masonluğun Öncesi Gizemli Sanat Sımya	11.12.1989
Hümanitas	Mehmet Akif Akev	Uzak Doğu’nun Büyük Dinlerine Bakış II. Budizm	24.10.1989
	Marko Benbaneste	Ölümsüz Atatürk’ün Tarih İçindeki Yeri	7.11.1989
	Isak Jacob Abudaram	Karanlıktan Aydınliğa	21.11.1989
	Maurice Alfandari	Manas’ın Dalaleti	5.12.1989
Hulus	Konstantin Doykos	Çalışmalara Başlarken Nerede Bulunuyoruz.	11.10.1989
	Yani İşçen	Eski Eski Atalarımız	25.10.1989
	Konstantin Doykos	Akil ve Hikmet’in Edebisesi	25.10.1989
	Sotiri İbseterya	Hakikat ve Tekemmülü Ararken	8.11.1989
	Konstantin Doykos	Akil ve Hikmet’in Ebedi Sesi	8.11.1989
	Konstantin Doykos	Yolculuğun Sonu	22.11.1989
	Konstantin Doykos	İnsan Hakları	6.12.1989
Freedom	İsmail İşmen	26 Şaban, 3 Kasım 1839 Pazar Günü Mustafa Reşit Paşa K.: Tarafından Gülhane Hattı Humayunun 150. Yıldönümü Münasebetiyle 19. Yüzyılda Tanzimat, Olaylar ve Görüşlere Ait Portre ve Manzaralar Slayd ve Müzik	9.11.1989

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
Freedom	Agah Aral	İnsan Hakları Evrensel Bildirisinin 41. Yılı	23.11.1989
Devrim	Galip Dolun	M.: 'luk Otopik ve Teorik Bir Öğretimidir?	20.9.1989
	Fahir Tezcan	Okumak	18.10.1989
	Cahit Bergil	Çırac Bir M.: 'nun Aritmeği	29.11.1989
	Kenan Öziç	Sevgi	13.12.1989
Pınar	Umur Ünsal	Toplumsal Değişim ve M.: 'luk	3.10.1989
	Adnan Bahar	Fransız Devriminin 200. Yılı ve Masonluk	31.10.1989
	Muzaffer Egesoy Zihni Tekin	Özgürlük Kavramı ve M.: 'lukta Özgürlük	14.11.1989
Sevenler	E. Necdet Egeren	Kutsal Kitaplar Pergel ve Gönye	27.10.1989
	Aydın Uluyazman	Orhan Veli	10.11.1989
	İhsan Özgen	Ölümünün 51. Yılında Atatürk	10.11.1989
	Oktay Barlass Ruşen Ölçer Müfit Sanan Faruk Keskinel	Masonluk	24.11.1989
	Coşkun Gürtan	Masonluk ve Kardeşlik	8.12.1989
Hisar	Ziya Umur	Avrupada Laiklik Nasıl Mümkün oldu	21.11.1989
	Neşet Sirman	Sembolik Masonluk Skoç Masonluğu ve Eski ve Kabul Edilmiş Skoç Riti	5.12.1989
Üçgen	Hikmet Turat	3. D.: Sembolizması	22.9.1989
	Gündüz Karul Naif Timur	Masonik Adap	6.10.1989
	Kemal Gönenc	Atatürk ve İlkeleri	3.11.1989
	İyigün Özutürk	Nasıl Düşünelim Nasıl Davranalım	1.12.1989
Üçşik	Ahmet Gülhan	Doğuşundan Günümüze Tiyatro ve Masonik Törenlerde ve Teatral Sembolizm	9.10.1989
	Teoman Sukuti	Küçük Mutluluklar	23.10.1989
	Murat Dağal	İç Denge	6.11.1989

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
Üçişik	Zeki Kovos	Hür Düşünce	20.11.1989
	Nesim İsak Baruh	Olgunlaşmak	4.12.1989
Özlem	Coşkun Aydınoğlu	Hakikat ve Gerçek	2.10.1989
	Murat Eriç	Eski Mısır	16.10.1989
	Ertuğrul T. Sayın	Gilgamiş Destanı	30.10.1989
Başak	Ertan Birkan	Masonluğun Gelişmesi	12.10.1989
		Masonluğun Gelişmesi II, Bölüm	26.10.1989
	Hasan Işık	M.: 'lukta Sevgi	9.11.1989
	Erşan Tınay	M.: 'luğun Yazılı Olmayan Kural ve Yasaları	23.11.1989
	Ertan Birkan	M.: 'luğun Gelişmesi III, Bölüm	7.12.1989
İrem	Ergun Zoga Müfit Sanan Faruk Keskinel Oktay Barlass	Masonluk ve Yüklendiği Sorumluluklar	27.10.1989
	Ruşen Ölçer	Masonluk	24.11.1989
Evren	Ersin Alok Ali Sait Sevgener Selçuk Yılmaz	150. Yılında Fotoğrafın Doğası	19.10.1989
	Somer Öneş	Türkiye'de Nüfusun Ekonomik ve Sosyal Yapıya Etkisi	30.11.1989
	Özgen Aygünal	İnsanlığın 8 Ölümcül Günahı	29.9.1989
Piramit	Ferit Eroltu	Thomas Morus ve Galilei	13.10.1989
	Melih Yönsel	Madde ve Kainat İdrakımızın Bir Oyunumdur	27.10.1989
	Nurettin Çelikkaksoy	Türkiye'de Masonluk Tarihi	26.9.1989
Nilüfer	Cengiz Devletkuşu	İngiltere Büyük Locasının Kuruluşu	10.10.1989
	Faruk Yöneyma	Bir Haricinin Kardeşlik Hakkındaki Görüşleri	28.11.1989
Burç	K. Özerman	İhvanü's Safa	9.10.1989
	Tuncay Uslu	Atatürk	6.11.1989
	Turan Aktan	Anderson Kronolojisi	20.11.1989
	Kutsal Tülbentçi	Dünyada Çevre Sorunları	18.12.1989

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
Sembol	Aziz Cöl	Yaşılılık ve Masonluk	2.10.1989
	Moiz Berker	Yeni Kardeşlerle Hasbıhal	27.11.1989
Güven	Kemal Ayata	Stres	23.11.1989
	Yıldırım Berkol	Çevre Sorunları	23.11.1989
Meşale	Güngör Onal	Evliya Çelebi	25.10.1989
	Cemal Kozacı	Atatürk'ü Anarken	8.11.1989
	Nizam Gürsoy	Stres ve Mesleğimiz	22.11.1989
Anadolu	Nezih Rona	Masonluğun Yaşantımızdaki Yeri	3.10.1989
	Necmi Karakullukçu	Ölümsüzlük Üzerine	31.10.1989
	Kaya Manoğlu	Haricilik, Masonluk, Masonik Formasyon, Masonlukta Fikri İbadet	28.11.1989
	Sena Cınar	Masonluk Ruhu ve İceriği	12.12.1989
Sezgi	Aşirent Alınç	Kanada Seyahati İzlenimleri	26.9.1989
	Erdoğan Soysal	Seçilmiş Kardeşlik	10.10.1989
	Nusret Semi	Sevginin Zaferi	5.12.1989
Akıl ve Hikmet	Naci Endem	Masonik Disiplin Nedir?	5.10.1989
	Halim Mumoğlu	Konferans Teknikleri	19.10.1989
	Cevat Memduh Altar	Mustafa Kemal Atatürk'e Özgü Dünya Görüşünde Sevginin Yeri	16.11.1989
	Orhan İskit	Gelişme ve Eğitim	16.11.1989
	Şinasi Afacan	Türk Masonluk Tarihinden Notlar	14.12.1989
Boğaziçi	Mahmut Kınav	Sevgi	4.10.1989
	Fahir Tezcan	Okumak	8.10.1989
	Ergun Zoga	Masonluğun Yükllediği Sorumluluklar	1.11.1989
Yeditepe	Coşkun Gültekin	Boş İnanca Esaret Neden	26.10.1989
	Yusuf Ovadya	Mason Olmak İcin	9.11.1989
	Kemal Ayata	Stres	23.11.1989
	Yıldırım Berkol	Çevre Sorunları	23.11.1989
	Ertuğrul Hataylı	Mehmet Uray	Dinleme Sanatı

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
Gönye	Münir Kıvrak	İyi İnsan İyi Ahlak ve Masonluk	23.10.1989
G. İstanbul	H. Tamer Ayan	Girişimdeki Noktaların Tam Oluşu	6.10.1989
	E. Necdet Egeran	Türklerin Masonluğa Katkıları	20.10.1989
G. Işığı	Kemal Kapanalan	Düşünce	13.10.1989
	Necip Aziz Berksan	Ahilik	27.11.1989
Tanyeri	Vecihi İbak	10 Kasım ve Atatürk	10.11.1989
Sadakat	Ferdin Hoyi	İngiltere'de Operatif Masonluk	31.10.1989
	Yılmaz Gümüşlilil	Süleyman Mabedi	14.11.1989
	Tahsin Seza Manizade	Kültür ve Sanat Kahramanı	28.11.1989
	Avni Şahinbaş	Malta Gezisinden Çağrışımilar	12.12.1989
ANKARA			
uyaniş	Bülent Erbay	İnsanınin Biyolojik Yapısı	15.9.1989
	Münir Akar	Ölümlü Ölümsüz İnsan	29.9.1989
	Avarkan Atasoy	Teklif Usulu	6.10.1989
	Kenan Mortan	Petrol Şoku ile Yeniden Keşfettiğimiz İnsan	20.10.1989
	Mevlut Ertan	Saygın İnsan	3.11.1989
	Celil Kayıket	Akıllı Akılcı İnsan	17.11.1989
	Nusret İpekçioğlu	Mutlu İnsan	1.12.1989
Yükseliş	Hincal Ant	Gönye Gibi Güven Vermek	7.9.1989
	Tuncel Esen	Gerçek Bir Erdemi Kendi İçinde Bulmak	5.10.1989
	Demir Bayka	Bilgi ve Gerçek Yolunda Çabalarımız	2.11.1989
İnanış	Esat B. Keskin	Sabat ve Sabır	11.9.1989
	Fuat Göksel	Dil Üstüne	9.10.1989
	Engin Açıksöz	Mason ve Tarafsız Olabilmenin Erdemi	23.10.1989
	Esat Keskin	Sabır ve Sabat	13.11.1989
	Okay Yalgın	Yönetim Üzerine Örneklemeleer	11.12.1989

LÖCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
Bilgi	Süleyman Duygan	Kardeşlik Duygusu	20.9.1989
	Halil Kazaz	Sevgi Üzerine	18.10.1989
	Münir Berik	Batıl ve Doğma	1.11.1989
	Tuğyan Dinc	Üstad Derecesi Felsefesi	15.11.1989
Barış	Vahit Çeltikçi	2. D.'nin Felsefesi	16.10.1989
	Ancan Özasker	Mozart	4.12.1989
Yıldız	Seyhun Tunaşar	İslam Düşüncesine İlk Nur, Mutezile Okulu	12.10.1989
Çankaya	Necdet Burgul	Masonluk Tarihine Kısa Bir Bakış	8.12.1989
Arayış	Acar Tekinel	Nasıl Davranmalıyız	7.11.1989
	N. Aziz Berksan	Mutluluk Aranılacak Bir Şey Değildir.	21.11.1989
Üçgöl	Servet Eyüpgiller	Masonluk ve Felsefe	13.9.1989
	Mustafa F. Ağaoğlu	Atatürk İlkeleri ve Masonluk	8.11.1989
Ahiler	Sedat Yıldız	İnsan Olmak	28.9.1989
	Metin Bostancıoğlu	Vicdanımızın Sesi ve Masonluk	26.10.1989
Çağ	Nihat Al	Mali Yükümlülüklerimiz	27.9.1989
	Ömer Remzi Arıkan	L.G.T.'nin 35, 75, 85, 90 ve 99 mad.	13.9.1989
	Hamdi Mehter	Masonluğun Düşünce Evrimine Katkısında Kısa Bir Bakış	25.10.1989
G. Mimarları	O. Selçuk Yahşi Hamdi Kozacı	Ülkemizde Doğalgaz Çalışmaları	19.9.1989
	Ömer Gündeş	Harici Âlem İçin Masonun Yeri ve Önemi	3.10.1989
	Hasan Kazanoğlu Necdet Şener Ömer Gündeş Hamdi Kozacı	Ahlak	7.11.1989
	Şener Kocyıldırım	Masonun Harici Âlemdeki Davranışları	21.11.1989
	Müfit Sanan	Yaşlılık Sorunları ve Ölüm	14.11.1989
Ankara	H. Yavuz Güven	Atatürk	3.11.1989
	Turhan Çağatay	Keops Piramidine Tekris	1.12.1989

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
Yunus Emre	Ender Arkun	Masonların Düşünce Evrimine Katkısına Kısa Bir Bakış	20.9.1989
	Remin Biler	Bir Masonik Sembol Üzerine	18.10.1989
	Ender Arkun Ruhi Esirgen	Işık	1.11.1989
İlke	Bozkurt Güvenç	Aydın Ma.: İlişkisi	22.9.1989
	Ali Demircioğlu Kaya Güvenç Göker Müftüoğlu	II. D.: 'nin Açıklaması	24.11.1989
	Necdet Ottekin	Çevre Kirlenmesi ve Masonluk	8.12.1989
Atanur	Ziya Tanalı	Mitos ve Kendini Arayan Adam	2.10.1989
Erdem	Ferit Şanvar	Ram	5.12.1989
Denge	Tamer Hızal Gökhan Yardım Coşkun Erkal Ziya Utkutuğ	Rönesans ve Hümanizm	10.10.1989
	Ali Akın Anal Aytek İtez Sami Gürel İlhan Gürkan	Sanat ve Erotizm	14.11.1989
Denge	Yavuz Böke Halil Uğur Selim Türkbaş Metin Önder	Nasıl Bir Eğitim	28.11.1989
Tolerans	Necip Aziz Berksan	Düşüncenin Değeri	25.10.1989
	Salih Tugay	Landmarklar ve Karşıt Değerleri	22.11.1989
Uçnur	Suat Acar	Gerçek Bir Mason Toplum İcindeki Mevkiini İyiyeye Kullanmada Ne Gibi Somut Ölçüleri Gözönünde Bulundurmalıdır	25.9.1989
	Ethem Sena Çınar	Masonluğun Ruhu ve İceriği	13.11.1989
Başkent	Fahrettin Uluç	Masonluğun Bilinen Tarihi ve Türkiye'de Masonluğun Kuruluğu	2.10.1989
	Belgin Erkan	Nurun Kaynağı ve Nur Kaynaklarımız	6.10.1989
	Metin Eroğn	Çağlar Boyu Mutluluk Düşüncesi	16.10.1989

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
Başkent	Bölent Kandemir	Landmarklar	30.10.1989
	Behçet Sepici	İnsanı Tanımak ve Masonluk	6.11.1989
	Sadettin Çelikaksoy	Çırac Derecesinin Düşündürdikleri	4.12.1989
GökkuŐađı	Abdullah L. Ergöl	Demokrasi ve Masonluk	17.11.1989
	Soner Akyol	Masonluk, Matematik ve Felsefe	1.12.1989
Çukurova	Mehmet Murat Yüce	Ritüel	5.10.1989
	Ali Tark Gül	Disiplin	19.10.1989
	Fikret Karabucak	Locamızın Kuruluş Yıldönümü	7.12.1989
İZMİR			
İZMİR	Halil Silay	Ana Hatları ile Türk Masonluk Tarihi	28.9.1989
	Tacettin Ürkmen	Ritler ve Obediyanlar	23.11.1989
Nur	Yusuf Kökdamar	Sevgi ve Mutluluk Üzerine	28.11.1989
İrfan	Feridun Bilginer	Bir Efsane	6.11.1989
	Tahsin Yaşamak	Biz Masonluktan ne Bekliyoruz Masonluk Bizden ne Bekliyor	4.12.1989
Eylem	Tahsin Yaşamak Orhan Alpyörük Fahrettin Şengel Burhan Ceyhan	Einstein'in Eğitim ve Öğretim Üzerine Görüşleri	27.11.1989
	Haluk Cansın	Nasıldık? 80. Yılda Ne Olduk? Ne Olmalıyız	11.12.1989
	Müştaak Ceymaz	Masonik Anılar	25.10.1989
Ege	Taner Toparlık	Düşünce	19.10.1989
Üçsütun	Efe Erginer	Özgür Düşünebilmek	28.9.1989
	Orhan Etemoğlu	Hukuk ve Adalet	26.10.1989
	Bölent Şenocak	M.: 'lukta Gelenek Örf ve Adet	26.10.1989
	Cahit Aykol	Ritüel	9.11.1989
	İlhan Keresteci	Himayet Etfal Cemiyeti	9.11.1989
	Melih İnan	Mevhumdan-Mevcuda	7.12.1989
KarŐıyaka	Halim Erker	Kuruluşunun 80. Yılında İzmir'de Türk Masonluğu	31.10.1989

ARAMIZDAN AYRILANLAR

ADI SOYADI	DOĞUM YERİ VE TARİHİ	TEKRİR TARİHİ	LOCASI	EB.: MAŞ.: İNTİKAL TARİHİ
Mustafa Ömer Tesal	İst., 1.7.1950	14.7.1986	Hürriyet	23.6.1989
Sinto Pessah	Selânik, 30.11.1902	30.11.1933	Atlas	21.8.1989
Josef Margulies	Ç. Lavakya, 1896	20.5.1935	Libertas	25.5.1989
Yılmaz Çelenk	Antakya, 1930	16.10.1973	Fazilet	1.8.1989
Hasan Manav	Konya, 1931	2.2.1987	Başarı	7.5.1989
Faik Eskler	Rusya, 8.4.1933	25.3.1977	Sadakat	6.8.1989
Tuncay Erdölen	Adana, 1937	31.3.1978	Sevenler	16.9.1989
Mehmet Öztopçular	Manisa, 27.6.1927	27.5.1986	Nur	1.8.1989
Fikri Anlı	İst., 30.11.1913	6.5.1966	Erenler	3.6.1989
Münip Şahin	İst., 1910	2.5.1952	Çankaya	7.9.1989
Cebbar Hülagü	Semer kent, 1919	27.11.1970	Erenler	30.8.1989
Doğan Akın	İzmir, 12.3.1927	10.6.1981	Çağ	22.9.1989
Ahmet Turan Beyazıt	İst., 5.4.1927	11.6.1976	Sevenler	28.8.1989
Sabih Arıkan	Erzincan, 1909	21.2.1953	Yanıış	4.10.1989
Nevzat Yeğinsu	Şam, 1915	17.6.1955	Ahenk	15.6.1989
Şevki Tokmakoğlu	Adana, 4.8.1937	19.2.1986	Ahenk	4.6.1989
Yıldırım Fındık	Mersin, 3.4.1938	20.10.1976	Çağ	25.9.1989
L. Sabri Serinken	İst., 1901	1.1.1926	Ümit	27.5.1989
Yalın Tolga	Muğla, 6.2.1934	15.12.1977	Nilüfer	3.10.1989
Zahit İmre	İst., 1927	4.11.1956	Delta	11.10.1989
Ali Biren	İst., 5.11.1937	26.6.1969	Yeditepe	27.10.1989
Sevinç Alemdar	İst., 1941	24.1.1974	Freedom	29.9.1989
İsmail Göksü	Selânik 1911	21.3.1967	Ülke	26.8.1989
Haldun Sayın	Konya, 1928	6.5.1982	Ülkü	23.10.1989
Halit Arpac	İst., 1905	18.4.1931	İzmir	5.8.1989

HIÇ BİR ŞEY ÖLMEZ — HER ŞEY YAŞAR

Ebd. Maş'a intikal eden kardeşlerimize Ev.: 'ın U.: Mj.: 'ndan sonsuz mağfiret ve kederli ailelerine ve bütün kardeşlerimize sabırlar dileriz.

MİMAR SİNAN

Organ of the Grand Lodge

of Free and Accepted Masons of Turkey

C O N T E N T S

4. The Grand Master's Message Orhan ALSAÇ
6. The Way the Grand Officers of the
United Grand Lodge of England See Us. ... Celil LAYIKTEZ
10. The Higher Degrees in Masonry ... Abdurrahman ERGİNSOY
18. Medicine and Masonry Abdülkadir ERENÖL
26. Landmarks and the Rite Rağid TEMEL
31. The Eternality and Evolution
of the Soul Ehis Nihat ECER
37. The Zoroastrian Religion Ziya FİCİCİOĞLU
43. A Rare Event in Masonry Can ARPAÇ
48. Towards a Single God: Aten Yaset YOAF
65. The Renaissance and Masonry Üstün GÜRTUNA
72. Current Events Şehir ERMAN
74. News From Our Lodges Mimar SİNAN
80. In Memoriam Mimar SİNAN

Address: 25, Nuruziye Sokakı - Beyoğlu/İSTANBUL

YEAR 1989

NO. 74

